

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ: Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙ Η
ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ Ο.Ε.Λ.

της

ΝΑΛΜΠΙΑΝΤΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: ΣΑΜΑΡΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Σεπτέμβριος, 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάπτυξη και η μεγέθυνση των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων δημιούργησε την ανάγκη υιοθέτησης νέων μορφών εταιρικής συνεργασίας. Ο ρόλος λοιπόν που διαδραματίζει η επιστήμη της λογιστικής και ο τομέας του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί πλέον ένα αναπόσπαστο μέρος της ορθής και αποτελεσματικής λειτουργίας και της συνέχισης της δραστηριότητας όλων των εταιρειών, κυρίως ως ένα μέσο λογιστικής παρακολούθησης και προστασίας από διάφορους τύπους απάτης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα διεξαχθεί βιβλιογραφική ανασκόπηση με ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία. Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την αποτελεσματικότητα των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου, διερευνά τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου και εξηγεί τη σημαντικότητα ύπαρξής τους για τον Ο.Ε.Λ.

Λέξεις Κλειδιά: Εσωτερικός Έλεγχος, Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, Ελεγκτική, Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής

ABSTRACT

The development and growth of businesses combined with the achievement of business goals created the need to adopt new forms of corporate cooperation. Therefore, the role played by the science of accounting and the field of internal control is now an integral part of the proper and effective functioning and the ‘going concern’ of all companies, mainly as a means of accounting monitoring and protection against various types of fraud. Particular, in the context of this diploma thesis, a literature review will be conducted with Greek and international bibliography. This diploma thesis deals with the effectiveness of Internal Control Systems, investigates the importance of internal control and explains the importance of their existence for the C.P.A.

Keywords: Internal Audit, Internal Control Systems, Auditing, Chartered Public Accountant

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1.1. Εισαγωγική προσέγγιση στην έννοια του ελέγχου.....	7
1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	10
1.3. Δομή της διπλωματικής εργασίας.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΒΙΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	12
2.1. Εισαγωγικά και Έννοιες.....	12
2.2. Μελέτες για τον Εσωτερικό Έλεγχο Επιχειρήσεων	13
2.3. Συμπεράσματα.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	21
3.1. Εισαγωγή.....	21
3.2. Το αντικείμενο του Ελέγχου και της Ελεγκτικής.....	21
3.3. Επιχείρηση και Ελεγκτική.....	24
3.3.1. Εξωτερική ελεγκτική.....	25
3.3.2. Εσωτερική Ελεγκτική	25
3.3.3. Κρατική Ελεγκτική	26
3.4. Είδη Ελέγχων.....	27
3.5. Ελεγκτικές Εταιρείες.....	28
3.6. Ιστορική Εξέλιξη του Ελέγχου.....	29
3.7. Εννοιολογική Οριοθέτηση	31
3.8. Εσωτερικός Έλεγχος.....	35
3.9. Εσωτερικός Ελεγκτής	38
3.10. Επιτροπή Ελέγχου.....	39
3.11. Μηχανισμοί Εσωτερικού Ελέγχου.....	41
3.12. Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου	42
3.12.1. Βασικές Αρχές ΣΕΕ	47
3.12.2. Επάρκεια ΣΕΕ.....	50
3.12.3. Αποτελεσματικότητα ΣΕΕ.....	50
3.13. Συμπεράσματα.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΣΤΗ.....	54

4.1. Εισαγωγή.....	54
4.2. Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος - Διαφορές και Ομοιότητες.....	54
4.3. Διαδικασίες Διασφάλισης του ΟΕΛ σύμφωνα με το Ν.4706/2020.....	57
4.4. Αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου από τον ΟΕΛ.....	62
4.5. Αξιολόγηση Επάρκειας ΣΕΕ από τον ΟΕΛ.....	63
4.6. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας της IFAC.....	65
4.7. Μοντέλο Ελεγκτικού Κινδύνου.....	66
4.8. Ανάθεση Ελέγχου από τον ΟΕΛ.....	67
4.9. Τρόπος Υποβολής της Έκθεσης Ελέγχου από τον ΟΕΛ.....	73
4.10. Συμπεράσματα.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ.....	75
5.1. Εισαγωγή.....	75
5.2. Καταγραφές περιπτώσεων.....	75
5.3. Συμπεράσματα.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	92
ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ.....	97

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ

Ελληνικοί

Δ.Π.Ε.Δ Διεθνές Πρότυπο Εργασιών Διασφάλισης

Ε.Λ.Τ.Ε Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου

Μ.Δ.Κ Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων

Ο.Ε.Λ Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής

Σ.Ε.Ε Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Σ.Ο.Ε.Λ Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

Ξένοι

ACCA Association of Chartered Certified Accountants

ACFE Association of Certified Fraud Examiners

COSO Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

CPA Certified Public Accountant

ECIA European Confederation of Institutes of Internal Auditors

IAASB International Auditing and Assurance Standards Board

ICS Internal Control System

IFAC International Federation of Accountants

IIA Institute of Internal Auditors

SOX Sarbanes–Oxley

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Εισαγωγική προσέγγιση στην έννοια του ελέγχου

Αναγνωρίζοντας ότι η εταιρεία είναι μια μορφή οργάνωσης του ανθρώπινου δυναμικού της και ένα μέσο επιδίωξης συγκεκριμένων στόχων, υποστηρίζεται από μηχανισμούς και δεδομένα που καθοδηγούν και προσανατολίζουν οποιαδήποτε από τις ενέργειές της σε μια προσπάθεια επίτευξης αυτών των στόχων. Η διαδικασία ορίζεται ως μία ακολουθία ενεργειών που επιτυγχάνουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αλλά κάθε ενέργεια εκτελείται πιο αποτελεσματικά όταν τα δεδομένα που την υποστηρίζουν (Νόμοι και κανονισμοί, πληροφοριακά συστήματα, οργανωτική δομή, επαγγελματική κρίση και επαγγελματικός σκεπτικισμός κ.λπ.) είναι κατάλληλα.

Ως εκ τούτου, μια πρώιμη προσέγγιση της έννοιας του ελέγχου, η οποία την ορίζει ως ένα σύνολο αξιολογήσεων, σύμφωνα με συγκεκριμένες αρχές, είναι να εκφράσει μια αντικειμενική κρίση σχετικά με την αποτελεσματικότητα των ενεργειών της εταιρείας σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Μια κοινή ανησυχία που προκύπτει σε κάθε είδους επιχείρηση είναι ότι οι επιχειρηματίες συχνά δεν είναι σε θέση να έχουν την άμεση εποπτεία όλων των ενεργειών και ως εκ τούτου να τις παραδίνουν με την σειρά τους στα στελέχη τους, οπότε ο κίνδυνος ασυνεπειών και αποκλίσεων μεταξύ αυτού που έχει πραγματοποιηθεί και αυτού που έχει προβλεφθεί, είναι προφανής.

Οποιοσδήποτε αποκλίσεις που γίνονται αντιληπτές από τους αντίστοιχους υπεύθυνους (επιχειρηματίες ή εκπρόσωποί τους) ετεροχρονισμένα, με τυχόν δυσμενείς συνέπειες, το καθήκον του ελέγχου είναι αυτό που έρχεται να αξιολογήσει την οργάνωση και το πληροφοριακό σύστημα της εκάστοτε εταιρείας, συνοψίζοντας αν:

1. Το σύστημα οργάνωσης της εταιρείας δίνει τα αναμενόμενα αποτελέσματα
2. Το πληροφοριακό σύστημα παράγει δεδομένα που αντικατοπτρίζουν επαρκώς την πραγματικότητα, επιτρέπουν στους χρήστες του να τα λαμβάνουν και να εκτιμούν αν ικανοποιούν τις ανάγκες τους.

Το σύνολο των οικονομικών αποφάσεων θα πρέπει να στηρίζονται στο σύνολο των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες κατά τη στιγμή της λήψης τους, οι οποίες πρέπει να είναι αξιόπιστες και σύμφωνες με τη διαδικασία της λήψης αποφάσεων. Καθώς η επιχειρηματικότητα γίνεται πιο περίπλοκη, οι πληροφορίες καθίστανται αναξιόπιστες, γεγονός που έχει αρνητικές συνέπειες.

Ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία για την αντιμετώπιση αυτού του μεγάλου προβλήματος είναι ο έλεγχος. Ο έλεγχος είναι ένας τρόπος επίλυσης του προβλήματος των αναξιόπιστων πληροφοριών, εντοπισμού λαθών ή απάτης και της εφαρμογής διορθωτικών μέτρων. Ο ελεγκτής, ανεξάρτητα από τη φύση του ελέγχου, έχει ως στόχο να παρέχει βοήθεια και συμβουλές στην ελεγχόμενη εταιρεία και στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων.

Η διαδικασία της λήψης αποφάσεων πραγματοποιείται εάν ο όγκος των ελεγμένων πληροφοριών είναι πλήρης, σαφής, ακριβής και αμερόληπτος. Ωστόσο, καθώς το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι εταιρείες και οι ελεγκτές αλλάζει συνεχώς και γίνεται πιο περίπλοκο, οι απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν αλλάζουν και ταυτόχρονα η λογιστική διαδικασία εξελίσσεται και συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας. Έχει υποστεί άμεσες και έμμεσες συνέπειες λόγω του τρέχοντος οικονομικού περιβάλλοντος, το οποίο καθιστά το έργο των ελεγκτών πιο απαιτητικό, γεμάτο προκλήσεις, αλλά ταυτόχρονα απαιτεί διαφορετική στάση και προσέγγιση από αυτούς.

Σκοπός λοιπόν του εσωτερικού ελέγχου είναι η αξιολόγηση των εσωτερικών διαδικασιών που ακολουθούνται από τον οργανισμό ούτως ώστε να διαπιστωθούν αδυναμίες και λάθη ως προς την αποτελεσματική λειτουργία των διαδικασιών, να αξιολογηθούν τα αίτια ύπαρξης της κάθε αδυναμίας και οι στόχοι που έπρεπε να επιτυγχάνονται.

Η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, σε συνδυασμό με τη χρηστή διοίκηση της εταιρείας, αποτελεί το μέσο μίας αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης προς μία επιτυχημένη κατεύθυνση που διασφαλίζει τη μακροχρόνια βιωσιμότητα της εταιρείας και την προστασία της από τον δόλο ή την απάτη.

Βέβαια, το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή μέχρι πρόσφατα ταυτιζόταν με τον ρόλο του “αστυνομικού”, εστιάζοντας την προσοχή του στον οικονομικό έλεγχο των εταιριών ακολουθώντας κατασταλτικούς ελέγχους (έλεγχοι μετά την ολοκλήρωση της εργασίας) με σκοπό τη διαβεβαίωση συμμόρφωσης με τις διαδικασίες της επιχείρησης.

Ο έλεγχος επικεντρωνόταν στη διεκπεραίωση της εργασίας και βασιζόταν πρωτίστως σε χρηματοοικονομικές εκθέσεις. Οι διαδικασίες ελέγχου έδιναν έμφαση στη διεκπεραίωση, στη συμμόρφωση και στην εφαρμογή των κανονισμών της επιχείρησης από το προσωπικό και την επιβολή ποινών για τη μη συμμόρφωσή τους.

Το σύστημα αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αγνοείται ο ανθρωποκεντρικός παράγοντας καθώς οι κίνδυνοι που αφορούσαν σε διοικητικά και διαχειριστικά προβλήματα, αφήναν έτσι ευάλωτη την επιχείρηση σε απάτη και δόλο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, παρατηρείται λοιπόν ότι ο απλός έλεγχος των διαδικασιών που υπόκεινται σε ένα παραδοσιακό σύστημα δεν είναι ικανός πλέον να αντιμετωπίσει σε βάθος τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν σήμερα οι εταιρείες.

Μια προοδευτική μεθοδολογία ελέγχου βασίζεται στον συνδυασμό προληπτικών και κατασταλτικών ελέγχων, στη βελτίωση των διαδικασιών και στη συνεχή εκτίμηση των κινδύνων. Οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις διαδικασίες που φανερώνουν τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η διοίκηση της επιχείρησης.

Ο εσωτερικός έλεγχος σήμερα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου "management", ο οποίος παρέχει συμβουλές σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα της διοίκησης. Η προοδευτική προσέγγιση αυτή στόχο έχει την προσθήκη αξίας στην επιχείρηση, δημιουργώντας έτσι την ανάγκη του διορισμού ενός εσωτερικού ελεγκτή.

1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας αυτής είναι να ερευνησει και να παρουσιάσει την αποτελεσματικότητα των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου, να διερευνήσει τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου και να εξηγήσει τη σημαντικότητα ύπαρξής τους για τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή.

Τα ερωτήματα λοιπόν που προκύπτουν είναι:

1. Για ποιους λόγους οι οντότητες στρέφονται στην ανάγκη δημιουργίας τμήματος εσωτερικού ελέγχου;
2. Τι είναι εσωτερικός έλεγχος και ποια πρόσωπα τον αναλαμβάνουν;
3. Τι είναι ο εξωτερικός έλεγχος και ποια πρόσωπα τον αναλαμβάνουν;
4. Τι είδους ελέγχων αναλαμβάνουν και τι σκοπό έχουν;
5. Ποιες είναι οι αιτίες εντοπισμού σφαλμάτων;
6. Ποια είναι η σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή;
7. Τι είναι ένα επαρκές Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου;
8. Πόσο σημαντικό είναι η ύπαρξή του για τον ΟΕΛ;

1.3. Δομή της διπλωματικής εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζει την ανάγκη για εξειδικευμένους επαγγελματίες ελεγκτές, καθώς και την απαιτητική εργασία των εξωτερικών και των εσωτερικών ελεγκτών σε ένα μη εύκολα προσιτό οικονομικό περιβάλλον, όπου η αξιοπιστία, η μακροχρόνια εμπειρία, το υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων και ιδιαίτερα ο επαγγελματισμός, οι πολιτικές και η ακεραιότητα των ελεγκτών αποτελούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ορθή διεκπεραίωση και συναρμολόγηση των εργασιών του ελέγχου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η επισκόπηση βιβλιογραφίας, παρουσιάζοντας διάφορα άρθρα και έρευνες που διεξήχθησαν κατά καιρούς και οι οποίες ασχολήθηκαν από πολλές πλευρές με τον εσωτερικό έλεγχο και τον έλεγχο στις επιχειρήσεις γενικά. Αυτές οδήγησαν σε χρήσιμα συμπεράσματα γύρω από αυτά τα θέματα και αποτέλεσαν αντικείμενο για περαιτέρω έρευνες και επιστημονικές μελέτες.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τον εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα αναφέρεται ο ορισμός, το αντικείμενο και η εννοιολογική οριοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, περιγράφεται η επάρκεια ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, οι μηχανισμοί του, οι αρχές του και η αποτελεσματικότητά του. Σκοπός του θεσμικού πλαισίου είναι να καταστούν επαρκώς κατανοητές διάφορες έννοιες, ορισμοί και στοιχεία σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων και την αποτελεσματικότητα ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Αποτελεί δηλαδή τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος με το οποίο ασχολείται η διπλωματική εργασία αυτή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή και κατά πόσο τον επηρεάζει στην τυχόν επαρκή ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα αναλύεται ο διαχωρισμός του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου, παρουσιάζονται οι ομοιότητες και οι διαφορές τους και νομοθετούνται οι διαδικασίες διασφάλισής τους σύμφωνα με το νέο Νόμο 4706/2020. Αξιολογείται ο εσωτερικός έλεγχος και η επάρκεια του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και αναλύονται οι ακολουθούμενες αρχές σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας της IFAC. Τέλος, γίνεται αναφορά στον τρόπο ανάθεσης του ελέγχου τους και τον τρόπο υποβολής της έκθεσής τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο μνημονεύονται ορισμένα ελεγκτικά σκάνδαλα που έγιναν γνωστά στο παγκόσμιο και εγχώριο επιχειρηματικό και επενδυτικό κοινό.

Και τέλος, στο έκτο κεφάλαιο αναφέρεται η εξαγωγή συμπερασμάτων γύρω από το θέμα με το οποίο ασχολείται η διπλωματική εργασία. Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων φυσικά ελήφθη υπόψη τόσο η βιβλιογραφική επισκόπηση όσο και το θεσμικό πλαίσιο της εργασίας. Αξιοποιήθηκε δηλαδή τόσο το περιεχόμενο των άρθρων, των ερευνών και των επιστημονικών μελετών σχετικά με το θέμα όσο και τα δεδομένα από τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος. Επιπλέον, περιλαμβάνει τους περιορισμούς και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΒΙΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1. Εισαγωγικά και Έννοιες

Η αναγκαιότητα για τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου είναι αποτέλεσμα των αδυναμιών της ανθρώπινης φύσης, οι οποίες καθιστούν αναγκαίο τον εσωτερικό έλεγχο για τον έγκαιρο εντοπισμό λαθών, τη διόρθωση σφαλμάτων λογιστικού τύπου, την αποτροπή απάτης και κάθε είδους οικονομικού εγκλήματος, (Γρηγοράκος, 1989).

Σύμφωνα με τους Miller και Bailey (1989), ο εσωτερικός έλεγχος είναι η συστηματική ανασκόπηση και η αντικειμενική εξέταση του ελεγκτή και περιλαμβάνει την επαλήθευση των συγκεκριμένων πληροφοριών που καθορίζονται από τον ελεγκτή και καθιερώνονται από τους γενικούς κανόνες.

Οι Gibbs και Keating (1995) πρότειναν μια «βάση δεδομένων εκτίμησης κινδύνου» ως το σημαντικότερο εργαλείο για την αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Το εργαλείο αυτό βοηθά στην αξιολόγηση των υφιστάμενων δικλίδων ασφαλείας και στον προσδιορισμό του κατά πόσον επαρκούν για την κάλυψη των υφιστάμενων κινδύνων και τη σημαντική μείωση του κόστους. Αυτό σημαίνει ότι οι περιττές επιθεωρήσεις είναι ευκολότερο να εντοπιστούν και, ως εκ τούτου, αφαιρούνται απευθείας από το πλαίσιο των διαδικασιών του επανασχεδιασμού.

Ο εσωτερικός έλεγχος απαιτεί από τις εταιρείες να διαθέτουν ορισμένες μεθόδους ανεξάρτητης επαλήθευσης της γνησιότητας των βιβλίων και των στοιχείων που έχουν τηρήσει, οι οποίες απορρέουν από την ύπαρξη σφαλμάτων και απάτης στα βιβλία αυτά, (Ramamoorti, 2003).

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003), η ανάγκη για εσωτερικό έλεγχο είναι εμφανής από τις ατέλειες και τις αδυναμίες που διακρίνουν το άτομο.

Η καλή σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και των ελεγκτών είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και της ποιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, Anderson (2004) και Harrington (2004).

Το 2004, ο Φίλος Ι. δηλώνει ότι δίνοντας έμφαση στη συνεισφορά του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για την επίτευξη των στόχων μιας οικονομικής οντότητας, όρισε το Σ.Ε.Ε. ως το οργανωμένο σύνολο ελέγχων, λειτουργιών και διαδικασιών που έχει θεσπίσει η διοίκηση για την εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων του οργανισμού, την αποτελεσματική λειτουργία του και την ικανοποίηση των στόχων του.

Παράλληλα, ο Γρηγοράκος (2003), δηλώνει ότι δίνοντας έμφαση στον εσωτερικό έλεγχο της λογιστικής στο σύνολό της, όρισε το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως «ένα σύστημα ολόκληρου συστήματος διαδικασιών για την υλοποίηση των πράξεων διαχείρισης και των λογαριασμών τους».

Λόγω της σημαντικότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και της ανάγκης των ενδιαφερόμενων μερών για διαφάνεια και αξιοπιστία, απαιτούνται εσωτερικοί και εξωτερικοί έλεγχοι, (De Fond & Zhang, 2014).

Τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελεγκτή έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και η υποστήριξη των ανώτερων διευθυντικών στελεχών έχει μετριαστική επίδραση, (Khaled a. & Mustafa M., 2016)

2.2. Μελέτες για τον Εσωτερικό Έλεγχο Επιχειρήσεων

Η πρώτη σχετική μελέτη σχετικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου πραγματοποιήθηκε από τον Mautz R., (1984), και τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έδειξαν ότι, η σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο είναι αλληλένδετη.

Ένα σημαντικό μέρος των εξωτερικών ελεγκτών εμπιστεύονται τα αποτελέσματα της δραστηριότητας του εσωτερικού ελέγχου και η εμπιστοσύνη μεταξύ τους αυξάνεται πολύ

γρήγορα στο προσεχές μέλλον, όσο συνεχίζεται η συνεργασία τους, (Ward & Robinson, 1980).

Ο Schneider (1984) πραγματοποίησε μελέτη περιγραφικού μοντέλου εξετάζοντας τρεις βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την εμπιστοσύνη του εξωτερικού ελέγχου στον εσωτερικό έλεγχο: Αυτοί είναι: α. Αντικειμενικότητα β. Ικανότητα και γ. Εργασία. Τα αποτελέσματα που έλαβε δείχνουν ότι, από την άποψη των εξωτερικών ελεγκτών, η ποιότητα της εργασίας που εκτελείται μέσω του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί τον πρώτο σημαντικό παράγοντα και ότι οι επόμενοι βασικοί παράγοντες είναι η ικανότητα και η αντικειμενικότητα.

Στην ίδια κατεύθυνση, από μια άλλη σχετική μελέτη που πραγματοποίησε ο Haron H., et. al (2004) παρατηρείται το γεγονός ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται γενικά και σε άλλους επαγγελματίες για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των πελατών τους. Η εμπιστοσύνη στους εσωτερικούς ελεγκτές οδηγεί επίσης και σε εξοικονόμηση του κόστους για τους ελεγχόμενους πελάτες τους. Σκοπός της μελέτης ήταν να προσδιοριστούν τα κριτήρια που χρησιμοποιούν οι εξωτερικοί ελεγκτές για την αξιολόγηση της δραστηριότητας του εσωτερικού ελέγχου (αντικειμενικότητα, ικανότητα και ποιότητα του έργου). Τα πορίσματα της μελέτης έδειξαν ότι τα δύο σημαντικότερα κριτήρια που εξετάζουν οι εξωτερικοί ελεγκτές στους εσωτερικούς ελεγκτές είναι η τεχνική ικανότητα και το έργο που εκτελείται. Η αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελέγχου δεν θεωρείται σημαντική από την άποψη ενός εξωτερικού ελεγκτή. Μια πιθανή εξήγηση είναι ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές αντιμετωπίζονται ως υπάλληλοι του οργανισμού, οπότε ένας σημαντικός παράγοντας που δεν επηρεάζει τις αποφάσεις των εξωτερικών ελεγκτών σε σχέση με τους εσωτερικούς ελεγκτές είναι η αντικειμενικότητά τους λόγω της εξάρτησής τους.

Φυσικά, η στρέβλωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για τους σκοπούς οποιουδήποτε οικονομικού και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα δεν είναι νέο φαινόμενο, αλλά έχει τις ρίζες του από την αρχαιότητα, και είχε παρατηρηθεί έντονα στον επιχειρηματικό κόσμο από τα τέλη του 25ου αιώνα, ειδικά στην Αμερική. Στις ΗΠΑ, βάση έρευνας των Beasley et al. (2000), αυτό διερευνήθηκε το 1999 σε σχέση με περιπτώσεις ψευδών χρηματοοικονομικών καταστάσεων ορισμένων εταιρειών από τη δεκαετία 1987-1997. Μέσω αυτής της έρευνας, εκτός από τις μεγάλες οικονομικές απάτες μεγάλων πολυεθνικών

εταιρειών, υπάρχει ουσιαστικά και ένα εύρημα ότι στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, η απάτη πραγματοποιείται κυρίως από τους διευθυντές της εταιρείας. Επιπλέον, τα τμήματα του εσωτερικού ελέγχου αυτών των εταιρειών είναι σε μεγάλο βαθμό ανενεργές και πολλά μέλη του διοικητικού συμβουλίου δεν έχουν ενεργό διοικητικό ρόλο, αλλά εμφανίζονται μόνο ως «εξωτερικοί σύμβουλοι». Από την άλλη πλευρά, ένας μεγάλος αριθμός μελών του διοικητικού συμβουλίου ταυτίζεται με τους βασικούς μετόχους, ενώ και σε πολλές περιπτώσεις η εταιρεία διοικείται από μέλη της οικογένειας.

Επιπλέον, εταιρείες που έχουν αποδειχθεί ψευδείς, υπήρχαν και ζητήματα οικονομικής δυσπραγίας που οδήγησαν σε χρεοκοπία, ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν οι σημαντικές αλλαγές στη σύνθεση του μετοχικού κεφαλαίου και σε “περίεργες” χρηματιστηριακές κινήσεις. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι έρευνες για την απάτη διεξάγονται κυρίως από τις 4 μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες (PwC, Ernst & Young, KPMG και Deloitte) και άλλους μεγάλους συναφείς οργανισμούς (π.χ. ACFE, Kroll κ.λπ.) σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης των δυνατοτήτων εύρεσης της απάτης. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο την οικονομική κρίση όσο και το ασταθές παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον μετά την εποχή του κορωνοϊού και το συνεχιζόμενο lockdown, πολλές κυβερνήσεις έχουν παρέμβει για να περιορίσουν τα οικονομικά εγκλήματα επιβάλλοντας τον νόμο και αυστηρές ποινές για τους παραβάτες.

Ταυτόχρονα, οι εταιρείες χρησιμοποιούν επαγγελματίες κατά της απάτης και ελεγκτές σε μια προσπάθεια πρόληψης και εντοπισμού της. Επιπλέον, οι εταιρείες, λόγω της οικονομικής απάτης και των οικονομικών επιπτώσεων στην επιβίωσή τους, έχουν εφαρμόσει μέτρα και διαδικασίες για τη μείωση της απάτης εάν δεν εξαλειφθεί, (Association of Certified Fraud Examiners, 2009, Levi and Smith, 2011 & Ryder, 2014). Ωστόσο, δεδομένης της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης, περιμένει κανείς ότι η απάτη θα αυξάνεται αντί να μειώνεται.

Μελέτες, έδειξαν ότι οι επιχειρήσεις έχουν γίνει όλο και περισσότερα θύματα τα τελευταία χρόνια, ενώ τα επίπεδα απάτης έχουν αυξηθεί τους τελευταίους μήνες, αντιστρέφοντας τις πρόσφατες τάσεις. Συνολικά, το 70% των εταιρειών ανέφεραν ότι υπέστησαν τουλάχιστον ένα είδος απάτης, (Kroll, 2014).

Ενώ σε μία παρόμοια μελέτη σκανδάλου που διεξήχθη από την PWC, το 37% των ερωτηθέντων έπεσε θύμα απατεώνων, αύξηση 3% σε σχέση με έρευνα του 2011 και αύξηση 7% από το 2009. Εκτός από την απάτη, η διαφθορά και η δωροδοκία έχουν αναφερθεί ότι αυξάνονται ραγδαία σε σχετικές μελέτες απάτης και έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρήσεις, (Association of Certified Fraud Examiners, 2014, Ernst & Young, 2013, Price Waterhouse Coopers, 2014). Ομοίως, η χειραγώγηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και η κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων παραμένουν στην κορυφή των επιχειρηματικών κινδύνων που συνδέονται με την απάτη.

Οι Aksoy και Bozcus (2012), οι οποίοι εξέτασαν τα βασικά χαρακτηριστικά της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου με σκοπό την επίτευξη της προστιθέμενης αξίας της επιχείρησης, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο έλεγχος των διαδικασιών της διαχείρισης κινδύνων, η σύνδεση του ελέγχου με την απόδοση της επιχείρησης και η εφαρμογή των Διεθνών Χρηματοοικονομικών Προτύπων αυξάνουν σημαντικά την αξία της επιχείρησης.

Επιπλέον, οι Mohammadzadeh et al. (2012) εξέτασαν ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου με τη λήψη δειγμάτων των εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο της Τεχεράνης (CEF) συμβάλλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας των εταιρειών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας για τις εισηγμένες εταιρείες, ο εσωτερικός έλεγχος αυξάνει την αποδοτικότητα, την αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, το επίπεδο συμμόρφωσης των εταιρειών με τους νόμους και το κανονιστικό πλαίσιο και την αποτελεσματικότητα της ασφαλούς χρήσης των περιουσιακών στοιχείων. Το τελικό συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει καθοριστικά στην αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων.

Επίσης, οι Mohammed et al. (2014), μελέτησαν και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η παρουσία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντική καθώς θεωρείται ως το κύριο στοιχείο στη χρήση λογιστικών συστημάτων και αυτό με τη σειρά του βοηθά στην αξιολόγηση του έργου του τμήματος. Ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται ο πυρήνας της επιχειρηματικής λογιστικής καθώς είναι το τμήμα που παρακολουθεί όλα τα τμήματα της επιχείρησης. Η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου βοηθά στην ανάπτυξη του έργου της εταιρείας, επειδή οι εκθέσεις παρουσιάζουν την ποιότητα του τμήματος του

εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα κρίσιμο μέρος της δομής της εταιρικής διακυβέρνησης σε έναν οργανισμό και η εταιρική διακυβέρνηση καλύπτει τις δραστηριότητες εποπτείας που διεξάγονται από το διοικητικό συμβούλιο και τις επιτροπές ελέγχου για τη διασφάλιση αξιόπιστης διαδικασίας της οικονομικής αναφοράς. Επισημαίνεται ότι η σημασία του εσωτερικού ελέγχου, παρέχει αντίστοιχα αποτελέσματα σχετικά με τη σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και της απόδοσης της εταιρείας.

Οι Tassadak και Malik (2015), διερεύνησαν το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των εταιρειών χρησιμοποιώντας τόσο τη πρωτογενή έρευνα (χρησιμοποιώντας το ερωτηματολόγιο των Lin και Yang (2006) όσο και δευτερογενή έρευνα (αναζήτηση και ανάλυση δημόσιων πηγών και βιβλιογραφικών αναφορών). Από τη μελέτη τους, οι ερευνητές καταλήγουν σε αρκετά συμπεράσματα, που προκύπτει ότι δεν υπάρχει στατιστική σχέση μεταξύ των χειραγωγικών στάσεων και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ότι υπάρχει αρνητική αλληλεπίδραση μεταξύ της δημιουργικής λογιστικής και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ από την άλλη πλευρά υπάρχει θετική αλληλεπίδραση των σχολίων των ελεγκτών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας αρκετών δεκαετιών, (Nagy και Cenker 2007). Ερευνητές όπως Bekiaris et. al, (2013), Λουμιώτης, (2015), Abbott et al., (2016) και Coram et. al, (2008) ασχολήθηκαν με την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Το ενδιαφέρον για τις Ηνωμένες Πολιτείες ξεκίνησε το 2002 με το νόμο Sarbanes Oxley (SOX), σύμφωνα με τον οποίο προέβλεπε ότι οι επιτροπές εσωτερικού ελέγχου θα έπρεπε να ενεργούν ως διαχειριστές πληροφοριών και να διαθέτουν εμπειρογνωμοσύνη στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είχε θετική ανάπτυξη στην Ελλάδα μετά το SOX 404. Το SOX 404 κατανοεί την ευθύνη της διοίκησης για τη σωστή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα: Όλες οι ετήσιες οικονομικές εκθέσεις πρέπει να περιλαμβάνουν Έκθεση Εσωτερικού Ελέγχου που να δηλώνει ότι η διοίκηση είναι υπεύθυνη για μια «επαρκή» δομή εσωτερικού ελέγχου και μια αξιολόγηση από τη διοίκηση της αποτελεσματικότητας της δομής ελέγχου. Τυχόν ελλείψεις

σε αυτούς τους ελέγχους πρέπει επίσης να αναφέρονται. Επιπλέον, οι εγγεγραμμένοι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να πιστοποιούν την ακρίβεια του ισχυρισμού της διοίκησης της εταιρείας ότι οι εσωτερικοί λογιστικοί έλεγχοι είναι σε ισχύ, λειτουργικοί και αποτελεσματικοί.

Στην Ελλάδα, το 2002, σε μία έρευνα για το θέμα των ψευδών χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ο Σπαθής, τόνισε ότι η χώρα είχε περιπτώσεις οικονομικής απάτης των επενδυτών στα περιουσιακά της στοιχεία χρησιμοποιώντας μεθόδους όπου εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών δημοσίευαν ψευδή οικονομικά στοιχεία, τα οποία στη συνέχεια τέθηκαν «υπό παρακολούθηση». Στόχος τους ήταν να εμφανίζουν χαμηλότερα κέρδη και κατ' επέκταση και φορολογία, παρουσιάζοντας υπέρογκα έξοδα ή ακόμα και έσοδα, έχοντας ως αποτέλεσμα να αυξάνεται κατακόρυφα η τιμή της μετοχής τους.

Σύμφωνα με την Γιουκάκη (2013), μελέτησε και παρουσίασε το πλαίσιο της λογιστικής και οικονομικής απάτης σε βάρος εταιρειών αναφερόμενη σε συγκεκριμένα παραδείγματα και περιπτώσεις οικονομικής απάτης και διεξήγαγε μια εμπειρισταωμένη μελέτη περίπτωσης, η οποία θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εάν η εταιρεία είχε ανεξάρτητο τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Τα παραδείγματα αυτά προέρχονται από εταιρείες όπως η Enron, η Aspis Πρόνοια, η Permalat, η AIG, κλπ όπου είχε αποδειχθεί ότι οι εταιρείες αυτές χρησιμοποιούσαν μεθόδους που δεν ήταν σύμφωνες με τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης και τις οδηγίες των εποπτικών αρχών, οι οποίες παραπλάνησαν όχι μόνο τις ίδιες τις εποπτικές αρχές αλλά και τους μετόχους της εταιρείας και τους μελλοντικούς επενδυτές τους. Επιπλέον, διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ των μεθόδων παρερμηνείας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των αποτελεσμάτων και την πορεία των αριθμοδεικτών. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτές οι απάτες έχουν προκαλέσει αρκετά μεγάλες οικονομικές απώλειες όχι μόνο στους επενδυτές και στους εργαζόμενους αλλά και στο κράτος, τόσο στην εγχώρια και όσο και στην παγκόσμια αγορά. Γενικότερα, η λογιστική απάτη έχει προκαλέσει ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών του εσωτερικού ελέγχου, την αξιοπιστία των εξωτερικών ελεγκτών, την ακεραιότητα των στελεχών της κάθε εταιρείας και την αποδοτικότητα των χρηματιστηριακών αγορών.

Ο Φεγκουδάκης, (2014), διεξήγαγε ολοκληρωμένη διερεύνηση περιπτώσεων οικονομικής απάτης σε ελληνικές τράπεζες και υλοποίησε μια προκαταρκτική προσπάθεια να διερευνηθεί σε βάθος η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου και των λειτουργικών συστημάτων ως ενός αποτρεπτικού παράγοντα στην πρόληψη της απάτης εκ μέρους των εργαζομένων και των ανώτερων διοικητικών στελεχών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Μέσω της μελέτης αυτής, συμπέρανε ότι μία λεπτομερής περιγραφή των αλληλεπιδράσεων του εσωτερικού ελέγχου και της απάτης σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, συμβάλει στον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές εταιρείες σχεδιάζουν και υλοποιούν εσωτερικούς ελέγχους, στη βελτίωση της ποιότητας των ελέγχων τους και στη μείωση των παραβατικών συμπεριφορών. Οι περισσότερες εταιρείες θεωρούν πια τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου απαραίτητη για τη σωστή και αποτελεσματική πορεία της επιχείρησης και πολλές από αυτές έχουν ήδη δημιουργήσει ένα τμήμα εσωτερικού ελέγχου, προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσουν τα λάθη στις διαδικασίες και τις συναλλαγές. Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου διασφαλίζουν την ανεξαρτησία, την αποδοτικότητα, και την αποτελεσματικότητα των ελεγκτών.

Σύμφωνα με τους Karardis και Papastergiou (2016) μελετήθηκε στις ελληνικές επιχειρήσεις η θυματοποίηση της απάτης κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, με στόχο την προώθηση της εφαρμογής προληπτικών μέτρων σε μια προσπάθεια μείωσης της θύματοποίησης της οικονομικής απάτης. Η έρευνα αποκάλυψε ότι κανένας κλάδος ή μέγεθος εταιρείας δεν εξαιρείται από την απάτη, καθώς όλες οι εταιρείες ανεξαρτήτου μεγέθους πέφτουν θύματα βιομηχανικής κατασκοπείας και κλοπής μετρητών και παραχάραξης αντίστοιχα.

Ο τραπεζικός και ο ασφαλιστικός τομέας επηρεάστηκαν κυρίως από τη νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η λογιστική απάτη από τη διοίκηση είχε κυρίως τη μορφή «βιτρίνας», ενώ η απάτη των εργαζομένων αφορούσε κυρίως την κλοπή μετρητών και περιουσιακών στοιχείων. Η απώλεια της φήμης προέκυψε ως το κύριο μέλημα για την οργάνωση των θυμάτων και είχε καθοριστικό αντίκτυπο στην απόφαση να μην αναφερθούν οι υποθέσεις στην αστυνομία, (Krambia – Karardis – Zopiatis, 2010).

Στην έρευνα που κατέθεσε η Γκεζιμπεκίδου (2020), σχετικά με την συμβολή των εσωτερικών ελέγχων στη βελτίωση των επιχειρήσεων γενικότερα και στον τρόπο λειτουργίας τους, μελέτη περίπτωσης της ελληνικής εταιρείας ανελκυστήρων Kleemann, έγινε

προσπάθεια να διερευνηθούν οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας, καθώς και η σημασία της για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της εταιρείας, καθώς και οι δυνατότητες εσωτερικού ελέγχου. Αποτέλεσμα της έρευνας ήταν η σημαντική συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην βιωσιμότητα της επιχείρησης, η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου λόγω λειτουργείας του σε όλα τα τμήματα και η απόφαση θεσμοθέτησής του από τη Διοίκηση.

Την ίδια χρονιά, πραγματοποιήθηκε μια άλλη έρευνα της Στύλου, όπου αναλύθηκε η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση στη θεωρία και την πράξη μέσω μιας μελέτης περίπτωσης των ελληνικών εισηγμένων εταιρειών. Η μελέτη περίπτωσης αφορά τις ελληνικές εισηγμένες εταιρείες κατά την περίοδο 2015-2017, κατά την οποία οι ρυθμιστικές εποπτικές αρχές επέβαλαν σειρά μεταρρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένων λογιστικών, νομοθετικών, φορολογικών και ελεγκτικών αναφορών, οι οποίες αποσκοπούν στον τερματισμό της παρατεταμένης χρηματοπιστωτικής κρίσης και της μετάβασης προς την οικονομική ευημερία. Έμφαση δόθηκε στους λόγους παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στις λογιστικές τεχνικές για την παραπλανητική παρουσίαση συγκεκριμένων λογαριασμών, π.χ. των κερδών, καθώς αυτή θα επηρεάσει τις τιμές των αριθμοδεικτών με σκοπό την οικονομική απάτη από τα ανώτερα στελέχη. Επειδή λοιπόν επηρεάζουν τις τιμές των αριθμοδεικτών με σκοπό την οικονομική απάτη από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, η χειραγώγηση των κερδών έχει αρνητική επίδραση στο κεφάλαιο κίνησης ως προς το σύνολο του ενεργητικού και συνεπώς, ο συγκεκριμένος δείκτης αποτελεί μέτρο εντοπισμού για χειραγώγηση των κερδών, καθώς και οι δείκτες απαιτήσεων προς πωλήσεις, μικτά κέρδη προς σύνολο ενεργητικού, οι ελεγκτικές εταιρίες πάντα τις μελετούν ως στατιστικά σημαντικές.

2.3. Συμπεράσματα

Η αναλυτική βιβλιογραφική επισκόπηση της εργασίας αυτής κατέληξε σε συμφωνία με τις περισσότερες έρευνες ότι η ανεξαρτησία του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου, σε συνδυασμό με την άριστη επαγγελματική κατάρτιση των ελεγκτών καθώς και το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑ (Institute of Internal Auditors) συμβάλουν στην αποτροπή της απάτης, ενώ επίσης συνδέεται με την εταιρική διακυβέρνηση, την επιτροπή ελέγχου και τη διαχείριση της Διοίκησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1. Εισαγωγή

Σ' ένα επιχειρησιακό περιβάλλον στο οποίο το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη θέσπισης μέτρων και διαδικασιών με τις οποίες θα διασφαλίζεται τόσο η εύρυθμη όσο και η αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης. Επιπλέον, ένας σημαντικός προβληματισμός που τίθεται σε κάθε μορφής επιχείρηση είναι το γεγονός της μειωμένης δυνατότητας της διοίκησης να έχει την άμεση επίβλεψη όλων των ενεργειών και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για το καλύτερο δυνατό επιθυμητό αποτέλεσμα.

Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι η δημιουργία ενός σημαντικού εργαλείου ελέγχου και ανάλυσης δεδομένων που αφορά τις λειτουργίες και δραστηριότητες των εταιρειών. Το εργαλείο αυτό είναι ο εσωτερικός οικονομικός, λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος ή με άλλο λόγια, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Τα πρόσωπα τα οποία είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές. Αυτοί είναι στελέχη της ίδιας της επιχείρησης που μέσα από τον έλεγχο και την επιθεώρηση των διαδικασιών, παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες στη διοίκηση για τη λήψη αποφάσεων που θα διασφαλίσουν την καλύτερη και ομαλότερη λειτουργία της επιχείρησης. Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, απαιτείται οπωσδήποτε η σαφής αποτύπωση και γνώση από πλευρά των εσωτερικών ελεγκτών του σκοπού και του τρόπου λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

3.2. Το αντικείμενο του Ελέγχου και της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης. Ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την ομαλή διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Αντικείμενό της συνιστά ο έλεγχος των διαδικασιών και των μεθόδων που εφαρμόστηκαν από την επιχείρηση κατά τη διάρκεια του διαχειριστικού

έτους και διενεργείται από πρόσωπα ανεξάρτητα προς την οικονομική μονάδα. Τα προαναφερθέντα διενεργούνται στα πλαίσια του νόμου περί ανωνύμων εταιρειών, των γενικών παραδεχτών λογιστικών αρχών και προτύπων, προκειμένου να ελεγχθούν και να επιβεβαιωθεί κατά πόσο τα δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία είναι αξιόπιστα, (Νεγκάκης - Ταχυνάκης, 2017)

Ο τομέας της ελεγκτικής αφορά έναν ξεχωριστό επαγγελματικό κλάδο διοικητικών - οικονομικών επιστημών που ασχολείται με τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις, διενέργειας των ελέγχων σε κάθε οργανισμό στοχεύοντας στο να διαχειρίζονται με ορθό τρόπο οι οικονομικοί πόροι αλλά ταυτόχρονα αναπτύσσοντας και αξιοποιώντας το ανθρώπινο δυναμικό τους, (Παπαστάθης, 2003).

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2002), η ελεγκτική είναι ένας κλάδος του επιστημονικού τομέα που στοχεύει στο να διατυπωθούν οι αρχές και οι κανόνες για τη διενέργεια οικονομικών ελέγχων, με σκοπό να προληφθούν λάθη και να διαπιστωθεί η πραγματική χρηματοοικονομική εικόνα της οντότητας.

Κατά τον Τσακλάγκανο (2005), η ελεγκτική έχει οριστεί ως ένα σύνολο από κανόνες, αρχές και ενέργειες που πάνω σε αυτές διενεργούνται όλοι οι έλεγχοι για τη διαμόρφωση ορθολογικών συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση. Σε γενικές γραμμές, η ελεγκτική είναι ένας κλάδος που εφαρμόζεται μέσω διερευνήσεων και αξιολογήσεων των λειτουργιών. Προσεγγίζει το σύνολο των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου, έτσι ώστε οι οργανισμοί και οι διοικήσεις να μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους και να διασφαλίσουν την οικονομική συνοχή της εταιρείας, (Καραμάνης, 2008).

Τέλος, με τον όρο της ελεγκτικής εννοούμε μια ολοκληρωμένη και συνεχή διαδικασία στην οποία συλλέγονται και αξιολογούνται τα ελεγκτικά τεκμήρια από ένα ανεξάρτητο και ικανό άτομο. Τα τεκμήρια αυτά αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες ενός συγκεκριμένου οργανισμού, για να γνωστοποιηθούν στους ενδιαφερόμενους χρήστες και να τεκμηριώσουν εάν αυτές οι πληροφορίες πληρούν προκαθορισμένα κριτήρια, (Καζαντζής, 2006).

Στην Ελλάδα, η πρώτη εμφάνιση του ελεγκτικού επαγγέλματος πραγματοποιήθηκε το 1956 με την ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) (Ν.3329/55), με τη βοήθεια Άγγλων Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και υπό τον έμμεσο έλεγχο του κράτους. Είχε τόσο την αποκλειστική ευθύνη όσο και το προνόμιο να τηρεί τις διατάξεις του Ν.2190/20 για τον έλεγχο του ιδιωτικού τομέα μέχρι την αναδιοργάνωσή του με το Π.Δ.226/1992, που έδινε τη δυνατότητα να ιδρύει ελεγκτικές εταιρείες κατά των αγγλικών και αμερικάνικων προτύπων, (Κάντζος, 2006).

Με βάση αυτό τον νόμο, οι ελεγκτικές εταιρίες ελέγχουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις σε σχέση με την πραγματική οικονομική κατάσταση της εταιρείας. Ένα σημαντικό μέλημα των ελεγκτών είναι να εντοπίσουν τα λογιστικά σφάλματα που προκαλούνται από απάτη ή δόλο με σκοπό την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων. Κατά πόσο είναι εύκολο για έναν ελεγκτή να πραγματοποιήσει την αποστολή του χωρίς να έχει εξαπατηθεί, αυτό έχει να κάνει με το κατά πόσο είναι επαγγελματικά καταρτισμένος και έχει την ικανότητα και την εκτίμηση της ύπαρξης του κινδύνου.

Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) είναι:

- Το Εποπτικό Συμβούλιο
- Η Γενική Συνέλευση
- Η Εκτελεστική Γραμματεία
- Το Πειθαρχικό Συμβούλιο
- Το Επιστημονικό Συμβούλιο

Το αντικείμενο του ελέγχου στα πλαίσια της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής είναι κατά κύριο λόγο ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα μιας οικονομικής μονάδας, (Κάντζος, 2006).

Είδη και πηγές χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Οικονομικές πληροφορίες από:

- Ετήσιες χρηματοοικονομικές Καταστάσεις
- Καταστάσεις που υποβάλλονται στο χρηματιστήριο
- Ανακοινώσεις
- Προϋπολογισμούς
- Αναφορές Αναλυτών
- Φορολογικοί Κατάλογοι
- Οικονομικές Στατιστικές
- Επίσημες στατιστικές διαφόρων κρατικών και διεθνών οργανισμών
- Στατιστικές ιδιωτικών επιχειρήσεων

Από μη αριθμητικά, οικονομικά στοιχεία:

- Εφημερίδες
- Ιστοσελίδες
- ΓΕΜΗ
- Επαγγελματικά Περιοδικά
- Διαφημιστικές Καμπάνιες
- Δικαστικές Αποφάσεις
- Τράπεζες

3.3. Επιχείρηση και Ελεγκτική

Η Ελεγκτική στην επιχείρηση πραγματοποιείται από ένα σύνολο προσώπων ή οργάνων (νομοθετημένων) και διακρίνεται σε, (Κάντζος, 2006):

1. Εξωτερική, ανεξάρτητη Ελεγκτική
2. Εσωτερική Ελεγκτική
3. Κρατική Ελεγκτική

3.3.1. Εξωτερική ελεγκτική

Οι εξωτερικοί έλεγχοι είναι ανεξάρτητοι και διεξάγονται από άτομα ή ομάδα ατόμων που εργάζονται σε μία ανεξάρτητη επιχείρηση (εφεξής οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές) που εκπροσωπούν το κράτος. Οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές υποχρεούνται να παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της εταιρείας κατά τη διάρκεια της χρήσης και έχουν το δικαίωμα να εξετάζουν όλα τα βιβλία και στοιχεία, λογαριασμούς και έγγραφα, ενώ συμπεριλαμβάνονται και τα πρακτικά της Γενικής Συνέλευσης και των πρακτικών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Υποχρεούνται να παρέχουν κάθε απαραίτητη συμβουλή προς το Διοικητικό Συμβούλιο και να υποβάλλουν έκθεση στο αρμόδιο Υπουργείο σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του νόμου ή του καταστατικού. Μετά το πέρας της χρήσης, δεσμεύονται για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των αποτελεσμάτων χρήσης, υποβάλλοντας έκθεση προς τους Μετόχους της ελεγχόμενης εταιρείας σχετικά με τα ευρήματα του ελέγχου τους.

3.3.2. Εσωτερική Ελεγκτική

Ένας εσωτερικός έλεγχος διεξάγεται από πρόσωπα ή πρόσωπο που ανήκει στο δυναμικό της εταιρείας ή είναι ανεξάρτητο, εκ μέρους του επιχειρηματία, για να προστατευθεί από κατάχρηση ή άλλη απάτη από το προσωπικό του ή από άλλους τρίτους και να τον ενημερώσει για το πως εξελίσσονται οι εργασίες για να λάβει αποφάσεις ή να λάβει τα απαραίτητα μέτρα που καθιστούν την επιχείρηση πιο αποτελεσματική και πιο κοντά στην επίτευξη του στόχου του.

Οι κύριοι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου είναι:

1. Η λειτουργία των επιμέρους τμημάτων της εταιρείας (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστηρίου) να είναι σύμφωνα με την πολιτική που καθορίζεται από τη διοίκηση, όπως περιγράφεται στα εγχειρίδια λειτουργίας και στις διαδικασίες που εγκρίνονται από αυτήν
2. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

3. Ο εντοπισμός απάτης, λαθών και αδυναμιών στην οργάνωση και λειτουργία συστημάτων, που μπορούν να οδηγήσουν σε κακή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της οντότητας ή να οδηγήσουν στην υποτίμηση ή και απώλεια αυτών
4. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και επάρκειας των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της εταιρείας
5. Τα ευρήματα του ελέγχου να αναφέρονται προς τη διοίκηση της εταιρείας και να προτείνονται τροποποιητικά ή μεταρρυθμιστικά μέτρα, εφόσον απαιτείται

3.3.3. Κρατική Ελεγκτική

Περιέχει το σύνολο των ελέγχων που ασκούνται και διοικούνται από διάφορες κρατικές και ημικρατικές υπηρεσίες. Όλοι οι σημαντικοί έλεγχοι του συγκεκριμένου είδους αφορά τον έλεγχο της φορολογίας που πραγματοποιείται η αναζήτηση ή η επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος της οντότητας και των φορολογουμένων, φυσικών και νομικών προσώπων, ο έλεγχος της Τράπεζας της Ελλάδος σε σχέση με οικονομικά και χρεωστικά θέματα, ο έλεγχος που διενεργεί το Ελεγκτικό Συνέδριο σε σχέση με λογαριασμούς του δημόσιου τομέα και ο έλεγχος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για δαπάνες που πραγματοποιούνται με τη βοήθεια ειδικού λογαριασμού εγγυήσεων και δημόσιων πόρων. Ο βασικότερος σκοπός του φορολογικού ελέγχου είναι η συγκέντρωση και η διαφύλαξη των εσόδων του κράτους. Ο φορολογικός έλεγχος, διερευνά τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων και ελέγχει αν έχουν αποδώσει τον αντίστοιχο φόρο, ανάλογα με τη φοροδοτική τους ικανότητα.

Ο έλεγχος που ασκείται από το κράτος είναι γενικά συντομότερος σε σχέση με αυτόν του εξωτερικού ή εσωτερικού ελέγχου και διαφοροποιείται από αυτόν, καθώς δεν ακολουθεί τα γενικά αποδεκτά λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα. Ωστόσο, και οι δύο μορφές ελέγχου απαιτούν αποδεικτικά στοιχεία και διενεργούν ελέγχους μεγεθών ή μηχανισμών. Περισσότερο να πούμε ότι ο κρατικός έλεγχος μπορεί να αντικατασταθεί από τον εξωτερικό έλεγχο και εσωτερικά από ένα σύστημα εσωτερικών ελεγκτών.

3.4. Είδη Ελέγχων

Η ταξινόμηση των ελέγχων θα είναι πιο αποτελεσματική με βάση τον παράγοντα που επιλέγει να τονίσει κάθε έλεγχος και όχι με βάση τη μέθοδο που ακολουθείται, (Κάντζος, 2006). Έτσι έχουμε:

- Οικονομικός έλεγχος
- Λειτουργικός έλεγχος
- Έλεγχος αποδοτικότητας
- Έλεγχος συμμόρφωσης
- Ειδικός έλεγχος

Οικονομικός έλεγχος

Αυτός ο έλεγχος είναι μια γνωστή πρακτική που εξετάζει τη σωστή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των οικονομικών μεγεθών που αφορούν την χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσης των οικονομικών μονάδων. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος εξετάζει βασικά την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης οντότητας, τη μέτρηση και τη διαβεβαίωση της νομιμότητας των οικονομικών καταστάσεων και κατά πόσο αυτές έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές.

Λειτουργικός έλεγχος

Ο λειτουργικός έλεγχος επιδιώκει να αξιολογήσει εάν εκτελείται σύμφωνα με ορισμένα δεοντολογικά ή επιστημονικά πρότυπα, κανόνες και όρους που επιβάλλουν οι εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές, αλλά και σύμφωνα με τις γενικές λειτουργικές και διοικητικές αρχές (κανονισμοί, εγχειρίδια διαδικασιών, κανονιστικές πληροφορίες κ.λπ.). Ο βασικός σκοπός είναι η εξακρίβωση εφαρμογής και λειτουργίας των διαδικασιών προς επίτευξη των στόχων που θέτει η Διοίκηση.

Έλεγχος αποδοτικότητας

Ο έλεγχος αποδοτικότητας πραγματοποιείται προκειμένου να εντοπιστεί για το ότι η όλη διαδικασία επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα για έναν οργανισμό ή αν συμβάλλει θετικά στην απόδοση του συνολικού συστήματος στον οποίο ενσωματώνεται.

Έλεγχος συμμόρφωσης

Ο έλεγχος συμμόρφωσης αποσκοπεί στην επιβεβαίωση υλοποίησης των κανόνων και των όρων λειτουργίας που έχουν τεθεί με ορισμένες προσυμφωνημένες διατάξεις ή με προβλεπόμενες διαδικασίες (π.χ. συμμόρφωση με τους όρους των συμβάσεων πιστωτικού συνεταιρισμού ή χρήση δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας, επιχορηγήσεων, προδιαγραφών έργου κ.λπ.).

Ειδικοί έλεγχοι

Ειδικός έλεγχος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε έλεγχος που δεν ανήκει σε μία από τις παραπάνω καθορισμένες κατηγορίες, εφόσον ο ελεγκτής έχει την ικανότητα (εμπειρογνωμοσύνη) να τον εκτελέσει.

3.5. Ελεγκτικές Εταιρείες

Ο κύριος πάροχος ελεγκτικών υπηρεσιών είναι οι ελεγκτικές εταιρείες. Οι εταιρείες δύναται να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το μέγεθός τους, (Καραμάνης, 2008):

- Μεγάλες διεθνείς εταιρείες ελεγκτικών υπηρεσιών
- Μεσαίες διεθνείς εταιρείες ελεγκτικών υπηρεσιών
- Εθνικές εταιρείες ελεγκτικών υπηρεσιών

Μέχρι το 1990 δραστηριοποιούνταν οκτώ μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες (The Big 8), βέβαια ένα πλήθος συγχωνεύσεων και μετά την πτώση της Arthur Anderson με το σκάνδαλο της Enron το 2001, σήμερα δραστηριοποιούνται τέσσερις, γνωστές ως Big 4. Οι εταιρείες αυτές είναι με αλφαβητική σειρά ως εξής:

- ❖ Deloitte, που ιδρύθηκε το 1845 στο Λονδίνο
- ❖ Ernst and Young, που ιδρύθηκε το 1903 στο Σικάγο των ΗΠΑ
- ❖ KPMG, που ιδρύθηκε το 1870 στο Λονδίνο
- ❖ Price Waterhouse Coopers, που ιδρύθηκε το 1850 στο Λονδίνο.

Στις ΗΠΑ ή στο Ηνωμένο Βασίλειο εδρεύουν και οι τέσσερις ελεγκτικές εταιρείες με μεγάλο μέγεθος και έχουν διεθνή δράση. Σε άλλες χώρες όπου δραστηριοποιείται οι Big 4, είναι νομικά ανεξάρτητες εταιρείες και λειτουργούν σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, χρησιμοποιώντας γενικά τη μέθοδο του franchising.

Όσον αφορά το περίγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας, τα βασικά βήματα είναι τα εξής, (Καραμάνης, 2008):

- Η αναζήτηση και η αναδοχή πελατών
- Η κατανόηση του περιβάλλοντος και των στρατηγικών κινδύνων του πελάτη
- Η μελέτη και η αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας
- Ο σχεδιασμός και η εκτέλεση του συστήματος εσωτερικών δικλίδων
- Ο σχεδιασμός και η εκτέλεση των δοκιμασιών για τον εντοπισμό σφαλμάτων
- Η ολοκλήρωση των ελεγκτικών διαδικασιών
- Η τελική αξιολόγηση των τεκμηρίων και η παράδοση της έκθεσης ελέγχου του ελεγκτή

3.6. Ιστορική Εξέλιξη του Ελέγχου

Αν και η ελεγκτική επιστήμη έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη της προέκυψε πριν από πολλά χρόνια και πάντα συνδεόταν με λογιστικές εργασίες. Από τα διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία, ο ρόλος του ελέγχου ανάγεται κατά τους προϊστορικούς χρόνους καθώς οι λαοί ανταλλάσσανε αγαθά μεταξύ τους. Οι εν λόγω συναλλαγές ανάμεσα στους πρωτόγονους ανθρώπους τόνισαν την ανάγκη για έλεγχο για αξιόπιστες συναλλαγές. Γραπτά στοιχεία έδειξαν ότι το 3000 π.Χ. οι αρχαίοι κάτοικοι της Νινευή της Βαβυλώνας ασκούσαν εκθέσεις ελέγχου για να ελέγξουν τη διαφάνεια των καθημερινών οικονομικών συναλλαγών τους, (Ramamoorti, 2003).

Γύρω στο 300 π.Χ., στην αρχαία Αθήνα, το Συνέδριο δημιούργησε τους «λογιστές» προκειμένου να αναλάβουν το θεσμικό πλαίσιο μιας πόλης - κράτους. Ακόμη, ο «διαχειριστής» και οι λογιστές έλεγχαν τους λογαριασμούς υψηλού κινδύνου που αποσύρονταν από το δημόσιο γραφείο. Ρύθμιζαν επίσης το σύνολο των δανείων που χορηγούσαν οι τράπεζες στις πόλεις άτοκα. Ομοίως, στην υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα συναντάμε έναν "ελεγκτή" που εκτελεί διάφορες λειτουργίες ελέγχου, (Ramamoorti, 2003)

Στο δεύτερο μισό του Μεσαίωνα, η Ιταλία σηματοδότησε τη μετενσάρκωση της λογιστικής και η πόλη της Πίζας είχε τον δικό της εγγεγραμμένο λογιστή. Το 1581, δημιουργήθηκε στη Βενετία της Ιταλίας το πρώτο επίσημο "Collegio de Roxonati "Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών". Ήταν ένας κρατικός θεσμός που έλεγχε τις αυστηρές ευθύνες των κρατών και γρήγορα επηρέαζε πολλούς ανθρώπους, (Ramamoorti, 2003).

Έλεγχοι ανακαλύφθηκαν επίσης στο Υπουργείο Οικονομικών της Αγγλίας, όπου τρία άτομα τηρούσαν τρία ξεχωριστά βιβλία, από τα οποία το ένα ανήκε στον Γραμματέα της Καγκελαρίου, το άλλο στον Ταμία και το τρίτο στον Εκπρόσωπο του Κράτους. Το σύνολο των σελίδων ήταν σταθερό και αυτό ήταν μια μορφή εσωτερικού ελέγχου. Το 1525 βρίσκουμε για πρώτη φορά τη λέξη "ελεγκτής" στην Αγγλία. Οι οικονομικές κρίσεις του 1825 και του 1836, η ανάπτυξη της χειροτεχνικής εργασίας και η ενοποίηση των βιομηχανιών συνέβαλαν στον πολλαπλασιασμό και την οργάνωση των ελέγχων στη Μεγάλη Βρετανία, οπότε η Αγγλία θεωρείται η χώρα στην οποία ξεκίνησαν οι σύγχρονες εργασίες ελέγχου.

Στις μέρες μας ο εσωτερικός έλεγχος έχει γίνει ένα ανεπτυγμένο και αναγνωρισμένο επάγγελμα. Παλιότερα, εάν οποιοσδήποτε εργαζόταν σε μια υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει μια αγνώριστη κατάσταση σε ότι σχετίζεται με τον ρόλο, τις υπηρεσίες και τη μέθοδο εποπτείας. Ακολουθώντας το πως εξελίσσεται όμως, ο εσωτερικός έλεγχος, πριν από το 1941, η ημερομηνία ίδρυσης των εσωτερικών ελεγκτών, ήταν απλώς μια δουλειά γραφείου, η τήρηση αρχείων γινόταν χειροκίνητα και μετά οι ελεγκτές δεσμεύονταν να ελέγξουν και να εντοπίσουν λάθη στα λογιστικά αυτά δεδομένα.

Η έννοια του εσωτερικού ελεγκτή σχετίζεται με την έννοια της ασφάλειας, αλλά ο πρωταρχικός σκοπός της είναι ο εντοπισμός της απάτης, (Pickett, 2005). Ο έλεγχος έκανε την εμφάνιση του αρχικά σαν μέρος διαδικασίας διαχείρισης και ήταν μια χρήσιμη και

υποστηρικτική εργασία. Μετέπειτα, το 1941, το βάρος έπεσε στο Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΑ) και επαγγελματικών προτύπων. Ταυτόχρονα με τις εξελίξεις αυτές, το Διοικητικό Συμβούλιο, η Επιτροπή Ελέγχου και οι Εξωτερικοί Ελεγκτές συνέβαλαν στην ενίσχυση του ρόλου του εσωτερικού ελεγκτή.

Υπήρξαν ορισμένες αλλαγές στην άποψη των εσωτερικών ελεγκτών. Αφενός, έλαβε πλήρη μορφή και αφιερώθηκε σε πρόσθετες δράσεις και καθήκοντα, και, αφετέρου, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη βελτίωση των σχέσεων της με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Στην Ελλάδα το πρώτο οργανωμένο Σώμα Ελεγκτών έκανε την εμφάνιση του το 1931 με το Ν. 5076/1931 και τελικά ο «Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής» ιδρύθηκε το 1955 με το Ν.3329/1955. Η εισαγωγή νόμιμων ελεγκτών με τη βοήθεια προτύπων που εκδίδονται από το ΙΑASB (Διεθνές Συμβούλιο Διασφάλισης και Ελεγκτικών Προτύπων) και τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας IFAC (Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών) αποσκοπεί στη διασφάλιση της επαγγελματικής ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και διαφάνειας των νόμιμων ελεγκτών.

3.7. Εννοιολογική Οριοθέτηση

Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας του εσωτερικού ελέγχου, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Σε αυτό το σημείο, η κύρια σημασία της ελεγκτικής είναι η ακριβής αξιολόγηση των λειτουργιών και των επιχειρηματικών πληροφοριών, με την έκφραση αντικειμενικής κρίσης σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους.

Ο εσωτερικός έλεγχος σχεδιάστηκε για να παρέχει βοήθεια στην επιχείρηση προκειμένου να πετύχει τους στόχους του. Η πραγματοποίηση των εταιρικών στόχων καθορίζει την επιτυχία της εταιρείας. Οι επιχειρηματικοί στόχοι είναι εταιρικοί στόχοι και αυτό που θέλει να επιτύχει η εταιρεία. Εάν είναι σχετικές και μετρήσιμες, είναι στην πραγματικότητα τα κριτήρια για την αξιολόγηση της επιτυχίας της επιχείρησης. Η εταιρεία δηλώνει τους στόχους της σε δηλώσεις αποστολής και οράματος.

Η δήλωση αποστολής μας λέει τι είναι η επιχείρηση και τι θέλει να επιτύχει σήμερα. Μια δήλωση πρόβλεψης ή αλλιώς οράματος μεταφέρει τις προσδοκίες για το τι πρόκειται να επιτευχθεί στο μέλλον. Η ταξινόμηση των επιχειρηματικών στόχων είναι το θέμα συζήτησης και πιστεύεται ότι μπορούν να επιτευχθούν. Η COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) τα κατατάσσει ως εξής:

- Οι στρατηγικοί στόχοι είναι αυτοί που κάνουν οι διοικήσεις και σχεδιάζουν να δημιουργήσουν αξία για τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης
- Οι επιχειρησιακοί στόχοι στοχεύουν στις λειτουργίες της επιχείρησης με σκοπό να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα
- Οι στόχοι αναφοράς σχετίζονται με την αναφορά εσωτερικών και εξωτερικών πληροφοριών και το επίπεδο της αξιοπιστίας τους
- Οι στόχοι συμμόρφωσης επικεντρώνονται στους υπάρχοντες νόμους και κανονισμούς και στην εφαρμογή τους στην επιχείρηση

Οι επιχειρηματικοί στόχοι είναι τα μέτρα επιτυχίας μιας εταιρείας, αλλά για τους εσωτερικούς ελεγκτές, παρέχουν τη βάση για τους δεσμευτικούς στόχους. Οι στόχοι της δέσμευσης είναι οι στόχοι των εσωτερικών ελεγκτών που πρέπει να επιτευχθούν εντός της εταιρείας. Ο στόχος ενός εσωτερικού ελεγκτή είναι να βοηθήσει την εταιρεία να επιτύχει τους στόχους του. Ως εκ τούτου, είναι κρίσιμο να καθοριστούν σωστά και πλήρως οι στόχοι της δέσμευσης σε έναν συγκεκριμένο οργανισμό. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη των εταιρικών στόχων και μιας βιώσιμης εταιρείας είναι η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων, η κανονιστική και η διοικητική διαδικασία.

Ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή είναι να αξιολογεί και να βελτιώνει αυτές τις διαδικασίες. Η διάκριση των διαδικασιών είναι η εξής:

- Η διαδικασία διαχείρισης είναι η επίτευξη των στόχων της επιχείρησης εξασφαλίζοντας στο διοικητικό συμβούλιο, τις οδηγίες και την εποπτεία της διοίκησης
- Σε ότι αφορά τους κινδύνους και την διαχείρισή τους πρωταρχικό μέλημα είναι να κατανοηθούν και να αντιμετωπιστούν οι αβεβαιότητες και οι ευκαιρίες από τη διοίκηση της επιχείρησης. Αβεβαιότητες (αρνητικές) είναι όλοι οι κίνδυνοι και οι

ευκαιρίες (θετικές) είναι αυτές που επηρεάζουν την ικανότητα μιας επιχείρησης να επιτύχει τους στόχους του

- Η διαδικασία ρύθμισης της μείωσης του κινδύνου σε επίπεδα που είναι αποδεκτά από τη διοίκηση της εταιρείας

Γενικά, το διοικητικό συμβούλιο πραγματοποιεί εταιρική διακυβέρνηση (κατευθυντήριες γραμμές), ενώ ο εσωτερικός έλεγχος διαχειρίζεται και ελέγχει τους κινδύνους. Η συνεργασία του Διοικητικού Συμβουλίου και των εσωτερικών ελεγκτών είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική εφαρμογή όλων των διαδικασιών. Ο ρόλος ενός εσωτερικού ελεγκτή είναι να αξιολογεί, να βελτιώνει και να καθοδηγεί αυτές τις διαδικασίες.

Ως εκ τούτου, ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια σημαντική πτυχή της εξίσωσης. Σύμφωνα με τον Pickett, (2005), οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι σε θέση να βοηθήσουν την διοίκηση με τα ακόλουθα:

- Δραστηριότητες παρακολούθησης που η διοίκηση δεν μπορεί να παρακολουθήσει από μόνη της
- Εντοπισμό ευκαιριών και μείωση κινδύνων αποτυχίας
- Επικύρωση αναφορών προς την διοίκηση
- Προστατεύοντας την διοίκηση με δεδομένα τεχνικής ανάλυσης
- Παροχή πληροφοριών για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Κοιτάζοντας μπροστά στο μέλλον και πίσω στο παρελθόν
- Βοηθώντας την διοίκηση να διαχειριστεί τον κίνδυνο
- Επισημαίνοντας τις παραβιάσεις των διαδικασιών και των αρχών διαχείρισης

Ο κύριος ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι να προσθέσει αξία στην επιχείρηση διεξάγοντας δραστηριότητες διασφάλισης και παροχής συμβουλών. Πρέπει να είναι επιχειρησιακές, τακτικές, στρατηγικές και προηγμένες προτάσεις. Ωστόσο, ο ορισμός αυτού του χαρακτήρα είναι ευρύς. Οι κύριες λειτουργίες που βοηθούν στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, ελέγχου και διακυβέρνησης προσθέτουν διαφορετική αξία στην επιχείρηση. Στην πραγματικότητα, εξαρτάται από τις συγκεκριμένες ανάγκες των εταιρειών και τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται.

Ο Pickett, (2010), σημειώνει ότι αυτά τα παραδείγματα μπορεί να είναι τα εξής: Για εταιρείες σε έναν κλάδο που είναι ευάλωτος στην απάτη, μια υπηρεσία ελέγχου είναι μια μεταγενέστερη αναθεώρηση. Για τις επιχειρήσεις σε ταχέως αναπτυσσόμενους τομείς, οι συμβουλές για προγράμματα και αναπτυξιακά έργα έχουν προστιθέμενη αξία. Για τις επιχειρήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτό μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία κανονισμών και στην πρόληψη της απάτης ή της διαφθοράς. Για τους παγκόσμιους οργανισμούς θα μπορούσε να είναι η διαχείριση κινδύνων και ο συντονισμός πληροφοριών με τα κεντρικά γραφεία.

Όπως επεσήμανε ο Pitt (2014), ο Pickett αναλύει μια άλλη ταξινόμηση του εσωτερικού ελεγκτικού ρόλου με βάση τον τύπο του οργανισμού (δημόσιος ή ιδιωτικός τομέας) και όχι με βάση το περιβάλλον της επιχείρησης. Για τον δημόσιο τομέα για παράδειγμα, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου επικεντρώνεται στον αποτελεσματικό και αποδοτικό κόστος του δημόσιου χρήματος, ενώ στον ιδιωτικό τομέα, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου μετράται και επικεντρώνεται στην ικανότητά του να ικανοποιεί τα ενδιαφερόμενα μέρη και να διασφαλίζει την κερδοφορία. Προκειμένου να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής και να καθοριστεί ο ρόλος του απαιτούμενου ελέγχου, ο ελεγκτής παραπέμπει στο καταστατικό σύστασης και στον αναφερόμενο σκοπό της επιχείρησης.

Ένας εσωτερικός ελεγκτής χρειάζεται επαγγελματικά πρότυπα, αποστολή, όραμα και πρότυπα επιτυχίας. Θα πρέπει να βασίζονται στον τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται η εταιρεία. Ο ορισμός των λογιστικών υπηρεσιών θα πρέπει να βασίζεται στον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου. Πρέπει να είναι σε θέση να απαντήσει στα ερωτήματα όπως έθεσε ο Pickett (2010):

«Πώς μπορούμε εμείς να συμβάλλουμε καλύτερα στις υπηρεσίες διαχείρισης κινδύνων, ελέγχου και διακυβέρνησης μέσω τόσο των εμπιστευτικών όσο και των συμβουλευτικών μας ρόλων?».

Επιπλέον, ο Pitt (2014) πρότεινε ότι για να κατανοηθούν οι στρατηγικές προτεραιότητες θα πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να έχει μια εικόνα για το πού θα μπορούσε να προστεθεί αξία. Ακόμη, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να προσπαθεί να ανταποκρίνεται στο σύνολο των προσδοκιών των μερών που ενδιαφέρονται ενσωματώνοντας

κεντρικές διαδικασίες μέτρησης των επιδόσεων για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη χρήση των περιορισμένων πόρων.

Όπως προτείνει η Ομάδα Εργασίας Καθοδήγησης, οι περισσότεροι έλεγχοι παρέχουν ήδη αξία στην επιχείρηση όταν διευκολύνουν την επικοινωνία με τη διοίκηση σχετικά με τη δομή του ελέγχου και την αποτελεσματικότητα της εταιρείας. Βεβαία, η πιο σημαντική λειτουργία που ασκεί ο εσωτερικός έλεγχος είναι να είναι ανεξάρτητος. Ο μη εσωτερικός έλεγχος αποτελεί σημαντική πηγή κινδύνου για την εταιρεία. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απάτη, χρηματική απώλεια, ζημιά στη φήμη και το εμπορικό σήμα ή ακόμα και κατάρρευση της εταιρείας.

Ως εκ τούτου, η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου είναι μια ανεξάρτητη αρχή και είναι πολύ σημαντικό να υπάρχουν μέθοδοι αναφοράς στην επιτροπή ελέγχου και επαρκή πρόσβαση. Οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να χρηματοδοτούνται επαρκώς, να στελεχώνονται και να εκπαιδεύονται με κατάλληλες εξειδικευμένες δεξιότητες ανάλογα με τη φύση, το μέγεθος και την πολυπλοκότητα του λειτουργικού περιβάλλοντος του κλάδου. Οι υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου παρέχουν συνολική αξία εάν εκτελούνται σε υψηλή ποιότητα. Ένας τρόπος για να παρέχεται αυτό είναι να τηρούνται τα επαγγελματικά πρότυπα του εσωτερικού ελέγχου.

3.8. Εσωτερικός Έλεγχος

Ο εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει ένα εταιρικό σχέδιο και ένα σύνολο οργανωμένων ενεργειών που έχει υιοθετήσει η εταιρεία για την προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τη διασφάλιση της ποιότητας των πληροφοριών, τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών και τον έλεγχο της εφαρμογής της πολιτικής και των οδηγιών διαχείρισης, (Παπαδάτου, 2005).

Μία άλλη διαφορετική προσέγγιση δηλώνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει μια ανεξάρτητη, αντικειμενική και συμβουλευτική ιδιότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από τη θεωρία της προστιθέμενης αξίας στις δραστηριότητες της εταιρείας. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά τις επιχειρήσεις να επιτύχουν τους στόχους τους μέσω μιας συστηματικής προσέγγισης για την αξιολόγηση, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της

επιχείρησης, της διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης, (Κουτούπης, 2009).

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη και αντικειμενική δραστηριότητα που αξιολογεί την απόδοση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων και συμβουλεύει για τον τρόπο επίτευξης των στόχων. Ταυτόχρονα, ενισχύει στο να βελτιωθούν οι λειτουργίες της χρησιμοποιώντας τους ελέγχους της για να μετριάσει τους κινδύνους που υπάρχουν στην εταιρεία, (Sawyer, 2003).

Ο εσωτερικός έλεγχος διεξάγεται στο σύνολο των λειτουργιών ενός οργανισμού, όπως στη διαχείριση, στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και, φυσικά, στο να προστατεύσει τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Όλες οι λειτουργίες μπορούν να εκτελούνται μέσω του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να ελέγξει όλα τα μέρη της επιχείρησης και, εάν υπάρχουν ελλείψεις, τα διασφαλίζει.

Βέβαια, είναι εξαιρετικά απίθανο να φθάσουν σε επίλυση όλα τα προβλήματα που έρχεται αντιμέτωπη η κάθε επιχείρηση και γι' αυτό χρησιμοποιείται ο εσωτερικός έλεγχος, για να μειωθούν σημαντικά. Αυτά που πρέπει να εξετάσει μία εταιρεία είναι η προστασία των περιουσιακών στοιχείων, η αξιοπιστία και η ακρίβεια των λογιστικών αρχείων.

Η επαγγελματική ένωση των εσωτερικών ελεγκτών των ΗΠΑ περιλαμβάνει μέτρα που υιοθετήθηκαν για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την καθοδήγηση. Οι δράσεις αυτές παρέχουν με βεβαιότητα την επίτευξη των ακόλουθων στόχων, (Παπαστάθης, 2003):

- α) οικονομική και κατάλληλη χρήση των πόρων
- β) προστασία των περιουσιακών στοιχείων
- γ) αξιοπιστία και ακεραιότητα των πληροφοριών
- δ) συμμόρφωση με πολιτικές, διαδικασίες, νόμους και κανονισμούς

Επιπλέον, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης και επίσης, είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη διαδικασία διακυβέρνησης μιας επιχείρησης ενώ ταυτόχρονα αξιολογεί και βελτιώνει ορισμένα περιουσιακά στοιχεία. Έτσι:

- Καθιερώνονται οι διαδικασίες των στόχων και των αξιών,
- Παρακολουθείται η επίτευξη των στόχων,
- Διασφαλίζεται η λογοδοσία, και
- Προστατεύεται η αξία.

Ο εσωτερικός έλεγχος ενημερώνει όλα τα τμήματα και όλα τα μέλη μιας επιχείρησης ώστε οι διαδικασίες ελέγχου να είναι σύμφωνες με τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τη διοίκηση προκειμένου να απαλλαγούν από την ευθύνη. Επίσης, όπως δηλώνεται από τις αρχές της Εταιρικής Διακυβέρνησης, ο Εσωτερικός Έλεγχος προστατεύει τα συμφέροντα των μετόχων και των εργαζομένων, ενώ ταυτόχρονα αξιολογεί, (Messier, 1997):

- Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου και τα υποσυστήματα
- Τον κίνδυνο και την αποτελεσματική διαχείριση
- Την ύπαρξη της οργάνωσης και της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών διαδικασιών
- Τις συμφωνίες της εκπαίδευσης και συμμόρφωσης με τις αποφάσεις της διαχείρισης των εργαζομένων
- Την σύγκριση των λειτουργικών δαπανών
- Την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Την αξιολόγηση της συνεργασίας και της επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων
- Την πρόληψη απάτης, ζημιών και σφαλμάτων

Ο έλεγχος αποσκοπεί στον ακριβή έλεγχο των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας, η επαλήθευση της έκθεσης βασίζεται στην μονάδα οργάνωσης του λογιστικού συστήματος και έτσι επιτυγχάνεται η αρχική μέτρηση και αναφορά κάθε θέματος που σχετίζεται με την εταιρεία. Τα πρότυπα επαγγελματικής συμπεριφοράς διεξάγονται από τον ελεγκτή που ακολουθεί ορισμένους κανόνες. Οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται με την επιτόπια έρευνα και σκοπός τους είναι η επίτευξη των ρυθμιστικών διαδικασιών.

Τα βασικά πρότυπα υποδεικνύουν τον σκοπό του ελέγχου και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την απόκτηση της ιδιότητας του ελεγκτή. Η εφαρμογή των προτύπων βασίζεται στις αρχές της επάρκειας. Η έκθεση και τα κριτήρια επιλεξιμότητας που αναφέρονται στο σχέδιο έκθεσης του ελεγκτή αναφέρονται στην επαγγελματική κρίση του ελεγκτή. Ο δημοσιονομικός κανονισμός ρυθμίζει την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος και των μέτρων μιας εταιρείας και παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία των αποτελεσμάτων που διεξάγονται από τους ελεγκτές.

Ένας επιχειρησιακός έλεγχος ελέγχει και παρακολουθεί εάν ένας κλάδος λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές λειτουργίας και διαχείρισης του κλάδου και γενικά διοικείται από εσωτερικούς ελεγκτές. Ο έλεγχος αποδοτικότητας περιλαμβάνει εσωτερικούς ελεγκτές που ενδιαφέρονται για τα καθήκοντα και τις διαδικασίες και συμβάλλουν θετικά στην ορθή λειτουργία του οργανισμού. Ο έλεγχος της συμμόρφωσης αποσκοπεί στον έλεγχο της με τους ήδη συμφωνηθέντες όρους. Ένας ειδικός έλεγχος είναι ένας έλεγχος που δεν εμπίπτει στα ανωτέρω, αλλά μπορεί να διεξαχθεί εάν η ρυθμιστική αρχή είναι σε θέση να διεξάγει τον έλεγχο της ζητούμενης υπόθεσης.

Ο εσωτερικός έλεγχος έκανε την εμφάνιση του στον Ελλαδικό χώρο εννοιολογικά στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Ορόσημο προκειμένου να θεσμοθετηθούν οι εσωτερικοί έλεγχοι στη χώρα μας αποτελεί το νεοσύστατο τότε Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ως παραρτήματος του Διεθνούς Οργανισμού Εσωτερικών Ελεγκτών. Μεταξύ 1994 και 1997, η διοργάνωση των Ευρωπαϊκών Συνεδρίων Εσωτερικού Ελέγχου στη χώρα μας έδωσε σημαντική ώθηση στο να αναπτυχθεί το επάγγελμα των εσωτερικών ελεγκτών. Θετική συμβολή στην εξάπλωση του εσωτερικού ελέγχου στη χώρα μας είναι η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ινστιτούτων Εσωτερικού Ελέγχου (E.C.I.I.A.), (Παπαστάθης, 2003).

3.9. Εσωτερικός Ελεγκτής

Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να ακούει, να δίνει προσοχή, να παρατηρεί και να αναλύει. Στη συνέχεια ενώνει τις παρατηρήσεις του για να δημιουργήσει λύσεις και να ανακοινωθούν στη διοίκηση. Τέλος, συντάσσει μια λεπτομερή έκθεση και παραδίδει τα

συμπεράσματά του. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας έλεγχος που διεξάγεται εντός μιας επιχείρησης και διενεργείται από το εξειδικευμένο προσωπικό του.

Ένας εσωτερικός ελεγκτής σχεδιάζει, εγκρίνει και εφαρμόζει στοχευμένα μέτρα ελέγχου, (Meigs, et al., 1984): όπως:

- Συστηματική προστασία των περιουσιακών στοιχείων και των ανθρώπινων πόρων της εταιρείας
- Πλήρης λειτουργία του λογιστικού συστήματος σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές αρχές ελέγχου και τις διατάξεις των σχετικών νόμων και κανονισμών
- Συνεχής ενθάρρυνση και παρακολούθηση του προσωπικού για άμεση εκτέλεση των εντολών του διοικητικού οργάνου
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των λειτουργιών της εταιρείας

Η επίτευξη των δύο τελευταίων στόχων είναι ο πρωταρχικός στόχος της διαχείρισης και του διοικητικού ελέγχου, ενώ οι δύο πρώτοι στόχοι αποτελούν το κύριο μέλημα των εσωτερικών ελέγχων.

3.10. Επιτροπή Ελέγχου

Η Επιτροπή Ελέγχου (audit committee) είναι μία ανεξάρτητη συμβουλευτική επιτροπή με υψηλές αρμοδιότητες και αποτελείται επίσης από ανώτερα στελέχη και διέπεται από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου. Η επιτροπή ελέγχου εξετάζει εκθέσεις σχετικά με βασικά λογιστικά θέματα και θέματα διαχείρισης για να προσδιοριστεί η πιθανή επίδραση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η Επιτροπή Ελέγχου θα πρέπει να συνεδριάζει τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο και όταν κρίνεται απαραίτητο μετά από πρόσκληση του Προέδρου της Επιτροπής Ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου εξετάζει τα αποτελέσματα της έκθεσης ελέγχου με το διοικητικό συμβούλιο και τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Επιπλέον, η επιτροπή ελέγχου εξετάζει την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων, αλλά και αναφέρει επίσης ορισμένες παρατηρήσεις και άλλα σημαντικά ευρήματα προς τη διοίκηση. Η Επιτροπή Ελέγχου έχει ορισμένες αρμοδιότητες οι οποίες είναι οι εξής:

- Παρακολουθεί και αξιολογεί την επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της διαχείρισης των κινδύνων της Εταιρείας
- Ενημερώνεται επί του ετήσιου προγράμματος ελέγχων της μονάδας εσωτερικού ελέγχου πριν από την εφαρμογή του και έχει τακτικές συναντήσεις με τον Επικεφαλή της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου για την συζήτηση θεμάτων της αρμοδιότητάς του, καθώς και προβλημάτων που, ενδεχομένως, προκύπτουν από τους εσωτερικούς ελέγχους
- Παρακολουθεί τα πορίσματα ελέγχου των Εποπτικών και Φορολογικών Αρχών, συμπεριλαμβανομένων και των απαντήσεων της Διοίκησης της Εταιρείας
- Εξετάζει την επάρκεια του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας της Εταιρείας
- Παρακολουθεί τη διαδικασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης
- Παρακολουθεί την διαδικασία του υποχρεωτικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρείας. Λαμβάνει υπόψη της το περιεχόμενο της έκθεσης, την οποία ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής την υποβάλλει. Επιπλέον επισκοπεί τις οικονομικές εκθέσεις πριν την έγκρισή τους από το Διοικητικό Συμβούλιο, και αξιολογεί την πληρότητα και την συνέπεια αυτών σε σχέση με την πληροφόρηση που έχει τεθεί υπόψη της καθώς και με τις λογιστικές αρχές που εφαρμόζει η Εταιρεία
- Επισκοπεί τα σημαντικότερα θέματα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης λογιστικής και των σημειώσεων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, εστιάζοντας σε περιοχές και μεθόδους με περιθώριο υποκειμενικής ερμηνείας που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού
- Επισκοπεί οποιοδήποτε φορολογικό ή νομικό θέμα που μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις
- Εξετάζει με τη Διοίκηση της Εταιρείας, τους εξωτερικούς και τους εσωτερικούς Ελεγκτές την επάρκεια των πληροφοριακών συστημάτων της Εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των σημαντικών ρίσκων και θεσπισμένων ελέγχων για την ελαχιστοποίηση αυτών
- Συστήνει το νόμιμο ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο στο Διοικητικό Συμβούλιο, προκειμένου να υποβάλει την πρότασή του για τον ορισμό νόμιμου ελεγκτή ή ελεγκτικού γραφείου στη Γενική Συνέλευση
- Διασφαλίζει την ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα του Ελεγκτή, ιδίως μέσω εξέτασης της συμμόρφωσης του αντίστοιχου γραφείου ως προς την εναλλαγή των ελεγκτών, του ύψους της αμοιβής που καταβάλλεται από την Εταιρεία και την παροχή

άλλων υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτικών) από το νόμιμο ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο

- Ενημερώνεται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο από τον Ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο για κάθε θέμα που έχει σχέση με την πορεία και τα αποτελέσματα του υποχρεωτικού ελέγχου. Στο πλαίσιο αυτής της ενημέρωσης, λαμβάνει έκθεση με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ιδίως, με τις αδυναμίες των διαδικασιών που αφορούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Διασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση στο Διοικητικό Συμβούλιο του εσωτερικού και του εξωτερικού ελεγκτή ενεργώντας ως ο βασικός σύνδεσμός τους
- Συναντάται με τον Ελεγκτή (με ή χωρίς την παρουσία της Διοίκησης) για να συζητήσει όλα τα θέματα, τυχόν διαφωνίες που μπορεί να προκύψουν μεταξύ αυτού και της Διοίκησης της Εταιρείας, καθώς και όποιες σημαντικές αλλαγές που μπορεί να προκύψουν στο πλάνο του ελέγχου του
- Προτείνει στο Διοικητικό Συμβούλιο τον διορισμό, αντικατάσταση και παύση του Εσωτερικού Ελεγκτή ενώ είναι υπεύθυνη για την περιοδική αξιολόγηση της απόδοσης του
- Λαμβάνει και εξετάζει τις περιοδικές εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου και επιβλέπει την πορεία εφαρμογής των υιοθετημένων από τη Διοίκηση εισηγήσεων του εσωτερικού ελεγκτή, όπως αυτές διατυπώνονται στις αντίστοιχες εκθέσεις
- Εξετάζει θέματα διαφάνειας στη διαδικασία σύναψης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων με βάση την ισχύουσα εκάστοτε νομοθεσία με σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας
- Ελέγχει τις συναλλαγές τυχόν θυγατρικών ή συνδεδεμένων μελών στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό με τα συμφέροντα και τις δραστηριότητες του ομίλου της Εταιρείας
- Προτείνει το διορισμό προσώπου ως υπεύθυνου για την πολιτική επιλήψιμων πράξεων της Εταιρείας, καθορίζει τις αρμοδιότητές του και την τυχόν αμοιβή του

3.11. Μηχανισμοί Εσωτερικού Ελέγχου

Οι μηχανισμοί του εσωτερικού ελέγχου εναρμονίζουν τα συμφέροντα μεταξύ των διαχειριστών και των μετόχων. Οι κύριοι μηχανισμοί που επηρεάζουν τον βαθμό στον οποίο η διοίκηση μιας εταιρείας εκπροσωπεί τα συμφέροντα των μετόχων είναι οι εξής:

- Το Διοικητικό Συμβούλιο
- Η Αποζημίωση του Διοικητικού Συμβουλίου
- Η Θεσμική Ιδιοκτησία Μετοχών
- Η Εξαγορά των Μετοχών

3.12. Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε ένα οργανωμένο μοντέλο λειτουργιών και διαδικασιών, σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου που καθιερώνει τη διαχείριση και δίνει έμφαση στην αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων, (Chen et al, 2005).

Η εκτίμηση του κινδύνου αποτελεί βασικό στοιχείο στο σχεδιασμό του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα εργαλείο για την προσέγγιση και την αξιολόγηση των παραμέτρων του κινδύνου.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου εκτελεί όλες τις μεθόδους για να παρέχει την καταλληλότερη συνεργασία με το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, να εξασφαλίζει τα κεφάλαια, τον εντοπισμό απάτης και σφαλμάτων, τον ακριβή και ενδεδειγμένο έλεγχο και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των σχετικών οικονομικών πληροφοριών, (Meigs, et al., 1984).

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου καθιερώνει ένα οργανωμένο και καλά δομημένο σύστημα που σχετίζεται άμεσα με τις διατάξεις που διέπουν τη διαχείριση της εταιρείας και αποσκοπεί στην παροχή ασφάλειας στα διάφορα συμφέροντα της εταιρείας. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από τα ακόλουθα υποσυστήματα:

- Οργανωτική δομή της εταιρείας
- Γραπτές εσωτερικές διαδικασίες
- Αξιολόγηση μακροπρόθεσμου και βραχυπρόθεσμου σχεδιασμού
- Πολιτική Προμηθειών
- Προσωπικό της εταιρείας
- Διαχείριση Περιουσιακών Στοιχείων και Χαρτοφυλακίου

- Κύκλο εργασιών και παραγωγική διαδικασία

Συμπερασματικά, απαιτείται ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της εταιρείας. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου ποικίλλουν ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης, τις δραστηριότητές της και την οργανωτική δομή. Ο εταιρικός σχεδιασμός, η σωστή εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και η λογιστική διαχείριση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ως αποτέλεσμα, φαίνεται ότι η δημιουργία ενός αξιόπιστου συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να ακολουθεί τις ακόλουθες αρχές:

- Κατάλληλες λογιστικές διαδικασίες
- Κατανομή αρμοδιοτήτων και ευθυνών
- Επεξεργασία αριθμητικών και επικυρωμένων δεδομένων από εξουσιοδοτημένα άτομα
- Προστασία βιβλίων και στοιχείων από αναξιόπιστους ανθρώπους
- Τακτικός έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας
- Κάλυψη όλων των δραστηριοτήτων της Εταιρείας
- Τυποποίηση εργασιών (γρήγορος και εύκολος έλεγχος της εργασίας)
- Έλεγχος αποθεμάτων
- Σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα πληροφοριών και επικοινωνιών
- Κατάλληλες διαδικασίες για τον έγκαιρο εντοπισμό, ανάλυση και διαχείριση των κινδύνων

Κάθε σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από μηχανισμούς ελέγχου και δικλίδες ασφαλείας, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για να διασφαλίζουν την ορθή λειτουργία της επιχείρησης και να αντιμετωπίζουν εγκαίρως τους κινδύνους. Οι οργανωτικές δικλίδες ασφαλείας σχετίζονται με σημαντικές οργανωτικές δραστηριότητες και επικεντρώνονται κυρίως στη μελέτη εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας για θέματα όπως ο έλεγχος του προσωπικού και τη διασφάλιση της ποιότητας.

Οι προληπτικές δικλίδες ασφαλείας αποσκοπούν στον εντοπισμό σφαλμάτων που επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία των δραστηριοτήτων της οντότητας. Επίσης, λειτουργούν για την ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση των αποκλίσεων όταν εντοπίζονται εμπόδια

στην ορθή λειτουργία των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Σημαντική προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία των δικλίδων ασφαλείας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου είναι να εξηγούνται με σαφήνεια και πληρότητα, ώστε να είναι εύκολα κατανοητά και αποδεκτά από όλους τους εργαζόμενους.

Οι εξειδικευμένες δικλίδες ασφαλείας αποσκοπούν στην αποτελεσματική προστασία των περιουσιακών στοιχείων με την απαραίτητη εξουσιοδότηση όπου απαιτείται σε ζητήματα πρόσβασης. Οι γενικές δικλίδες ασφαλείας επικεντρώνονται στην οργανωτική δομή της εταιρείας, τον καθορισμό πολιτικής και τη συμμόρφωση σε όλα τα μέλη που αποτελούν την εταιρεία, όπως η επιλογή του προσωπικού και ο διαχωρισμός των ευθυνών και των καθηκόντων.

Ο σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να δηλωθεί ως εξής, (Ahmad Z. and Taylor D. (2009):

1. Πρέπει να αποτελεί διοικητικό εργαλείο για την υλοποίηση επιλεγμένων στρατηγικών στόχων και να είναι σε θέση να αξιολογεί το αποτέλεσμα συγκρίνοντάς το με τους αρχικούς στόχους
2. Για την κάλυψη των βασικών αναγκών της επιχείρησης πρέπει να ενεργεί και να λειτουργεί με οργανωτικό και επιχειρησιακό πνεύμα
3. Πρέπει να είναι ευέλικτο και αποτελεσματικό, να προσαρμόζεται στις συνθήκες και να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα της εταιρείας σε ανταγωνιστικό περιβάλλον
4. Πρέπει να επιτρέπει τη χρήση και την ορθή διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, τη χρήση της παραγωγής, τη διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού και τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα, να στοχεύει στην καλύτερη εξυπηρέτηση των φορέων εκμετάλλευσης
5. Πρέπει να διέπεται από τους κανόνες επιχειρησιακής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς, να προβλέπει τις εγγυήσεις και τους όρους με τους οποίους η επιχείρηση κινδυνεύει να φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο των στόχων της διασφαλίζοντας έτσι την διαφάνεια και τη βιωσιμότητά της
6. Πρέπει να περιλαμβάνει τη δομή του εσωτερικού ελέγχου για την αξιολόγηση της λειτουργίας και την αποτελεσματικότητά του ίδιου του συστήματος

7. Πρέπει να έχουν τον έλεγχο των σχέσεων μεταξύ τους τα μέλη της επιχείρησης προκειμένου να συμβάλλουν αποτελεσματικά
8. Πρέπει να κατανέμονται ευθύνες και υποχρεώσεις, με εξαιρετικό τρόπο μεταξύ των διαφόρων τμημάτων και των υπαλλήλων της εταιρείας
9. Κάθε είδους αποφάσεις πρέπει να είναι γνωστές σε όλα τα στελέχη, αν έχουν εφαρμοστεί, αν μπορούν να γίνουν κατανοητές και αν μπορούν να εφαρμοστούν σε όλη την πυραμίδα της ιεραρχίας ακολουθώντας τις οδηγίες που ορίζει η διοίκηση
10. Πρέπει να παρέχει αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για δημιουργική εργασία και να μην επιβάλλει περιορισμούς στην ανάπτυξη του οργανισμού
11. Πρέπει να αποσκοπεί στη θέσπιση ειδικών δικλίδων ασφάλειας προκειμένου να συμβάλει στον συντονισμό και στην αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του
12. Πρέπει να προλαμβάνει και να ανιχνεύει την απάτη ή άλλων παράνομων πράξεων. Ακόμη και μικρές επιχειρήσεις με απλές οργανωτικές δομές μπορεί να πέσουν θύματα αυτών των παραβιάσεων, αλλά καθώς οι οργανώσεις αυξάνουν το μέγεθος και την πολυπλοκότητα, η φύση των δόλιων πρακτικών γίνεται πιο διαφοροποιημένη και οι έλεγχοι πρέπει να είναι ικανοί να τις αντιμετωπίσουν
13. Πρέπει να παρέχει πληρότητα και ακρίβεια των οικονομικών αρχείων. Ένας οργανισμός δεν μπορεί να παράγει ακριβείς χρηματοοικονομικές καταστάσεις εάν τα οικονομικά του στοιχεία είναι αναξιόπιστα. Τα συστήματα πρέπει να είναι σε θέση να καταγράφουν συναλλαγές έτσι ώστε η φύση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται να αντικατοπτρίζεται σωστά στους λογαριασμούς Γενικής Λογιστικής
14. Πρέπει να παρέχει έγκαιρη κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώνουν τις νομικές υποχρεώσεις τους και να υποβάλλουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους, με ακρίβεια και έγκαιρα. Έχουν επίσης καθήκον στους μετόχους τους να παράσχουν σημαντικές δηλώσεις. Οι εσωτερικοί έλεγχοι μπορούν επίσης να εφαρμοστούν στις διαδικασίες λογιστικής διαχείρισης, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον αποτελεσματικό στρατηγικό σχεδιασμό, τη λήψη αποφάσεων και την παρακολούθηση των οργανωτικών επιδόσεων

Εκτός από το πολύ σοβαρό έργο ενός εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή, η εταιρεία πρέπει να διαθέτει ένα καλά οργανωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Ο Φίλος (2004) υποστηρίζει ότι ένα εσωτερικό ρυθμιστικό σύστημα ορίζεται ως ένα σύνολο ρυθμιστικών ενεργειών που διατυπώνονται στην επιχείρηση για την προώθηση, την καθοδήγηση, τον περιορισμό, τη διαχείριση, την καθοδήγηση και τον έλεγχο διαφόρων δραστηριοτήτων για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας.

Ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου επιτυγχάνεται με τα εξής, (Καζαντζής, 2006):

- Προσδιορισμό και αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν την επιχείρηση
- Διασφάλιση της πληρότητας και αξιοπιστίας των στοιχείων και πληροφοριών που απαιτούνται για την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Η ομάδα εργασίας της εταιρείας εξετάζει κατά πόσον ακολουθεί το οργανωτικό πλαίσιο που διέπει τις δραστηριότητές της
- Αποσκοπεί στο να αποφευχθούν λανθασμένες ενέργειες και παρατυπίες που θα μπορούσαν να απειλήσουν το σύνολο των συμφερόντων της επιχείρησης

Ακόμα ο μηχανισμός του εσωτερικού ελέγχου βοηθούν την εταιρεία στο να λάβει όλες τις απαραίτητες αποφάσεις που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των πολιτικών και των ενεργειών που αναλαμβάνει η εταιρεία και των κινδύνων που έχουν σχέση με τους στόχους που έχουν θεσπιστεί από την εταιρεία. Αυτές οι διαδικασίες περιέχουν τη μέτρηση και την αξιολόγηση της απόδοσης του οργανισμού, την επεξεργασία πληροφοριών, τους επιτόπιους ελέγχους και τον επιμερισμό ευθυνών και καθηκόντων.

Το σύστημα ελέγχου COSO θεωρείται η βέλτιστη πρακτική του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και, ως εκ τούτου, θεωρείται μοντέλο κινδύνων και ρυθμιστικών ζητημάτων για τις επιχειρήσεις. Η ιστορία της Επιτροπής COSO αρχίζει το 1992, που είναι η ημερομηνία σύστασής της. Ιδρύθηκε σε μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα μοντέλο για τα μέτρα εσωτερικής ασφάλειας εντός της εταιρείας.

Αυτό το μοντέλο γεννήθηκε στις ΗΠΑ. Το 2004, The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) εξέδωσε μία νεότερη μελέτη, το Enterprise Risk Management – Integrated Framework (COSO, 2004). Η μελέτη αυτή

βασίζεται σε προηγούμενες εκθέσεις της COSO παρουσιάζοντας ένα πιο δομημένο και ολοκληρωμένο διαχειριστικό πλαίσιο επιχειρηματικών κινδύνων, (Καραμάνης, 2008).

Ο κεντρικός πυρήνας του συστήματος ασφάλειας είναι ο άνθρωπος και μάλιστα σε κάθε ιεραρχικό επίπεδο της εταιρείας. Έτσι, ένας αριθμός εσωτερικών ατόμων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το σύστημα, (Καραμάνης, 2008).

Ενδεικτικά ένα σύνολο ατόμων είναι:

- Η εκτελεστική διοίκηση της επιχείρησης
- Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου
- Η ομάδα Εσωτερικού Ελέγχου της επιχείρησης
- Η Επιτροπή Ελέγχου
- Κάθε μέλος του προσωπικού που έχει σαφώς καθορισμένους ρόλους στο σύστημα δικλίδων, ανεξάρτητα από οποιοσδήποτε θέση
- Ο Εξωτερικός ελεγκτής
- Η Νομοθετική και Εκτελεστική εξουσία (Βουλή και Κυβέρνηση) με την υιοθέτηση νομοσχεδίων που μπορεί να επηρεάσουν την οργάνωση και τη λειτουργία της επιχείρησης
- Οι διάφοροι επιβλέποντες φορείς όπως το Χρηματιστήριο και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Τράπεζα της Ελλάδος, υπουργεία ή κρατικές υπηρεσίες μπορούν να θέσουν ειδικές απαιτήσεις και κανονισμούς σχετικά με το σύστημα δικλίδων.

3.12.1. Βασικές Αρχές ΣΕΕ

Προκειμένου τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου να είναι αποτελεσματικά και να λαμβάνουν οι ελεγκτές όλα τα σημαντικά θέματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη, πρέπει να ακολουθούν κάποιες συγκεκριμένες αρχές, (Koutourpis & Tsamis, 2009):

α. Στελέχωση επαρκούς προσωπικού: Το κατάλληλο προσωπικό εκπαιδευμένων στελεχών θα πρέπει να μελετηθεί στενά στη σύγχρονη εταιρεία και ιδιαίτερα με τις τάσεις της διεθνούς αγοράς. Ακόμη να τονιστεί το πόσο σημαντικό είναι να αξιολογείται και να

αξιοποιείται το εργατικό δυναμικό των στελεχών, συμπεριλαμβανομένων των γενικών ανειδίκευτων εργατών. Ως αποτέλεσμα, η αξιολόγηση και η αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες επιτυχίας κάθε δημόσιου ή ιδιωτικού οργανισμού. Η εταιρεία πρέπει να έχει κατάλληλα και αποτελεσματικά άτομα. Ολόκληρη η πυραμίδα των εργαζομένων πρέπει να οργανωθεί σωστά ποιοτικά και ποσοτικά.

β. Αποκέντρωση της διοίκησης: Η διανομή των ευθυνών πρέπει να είναι σαφής και κατάλληλη για τον καθορισμό των ευθυνών και αρμοδιοτήτων κάθε εργαζομένου. Λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο της επιχείρησης και το επίπεδο του προσωπικού που εμπλέκεται σε αυτό, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι η διοίκηση και οποιοδήποτε μέρος της εταιρείας παρέχει όσο το δυνατόν περισσότερες αρμοδιότητες σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα και είναι υπεύθυνη για το αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων. Τέλος, σύμφωνα με τα μέτρα που έχουν ληφθεί, θα πρέπει να διασφαλιστεί η αξιολόγηση των πράξεων και η μέτρηση του αντίκτυπου των διοικητικών οργάνων και των αρμόδιων υπηρεσιών.

γ. Διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών: Θα πρέπει να διασφαλίζεται σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας. Θα πρέπει να ορίζεται αυστηρά, ιδίως όσον αφορά ζητήματα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, όπως περιουσιακά στοιχεία, μετρητά, χαρτοφυλάκιο, αποθήκη.

δ. Παροχή εξουσιοδότησης: Χρησιμοποιείται για συναλλαγές και την εκπροσώπηση της Εταιρείας με τρίτους. Αυτό απαιτεί εξουσιοδότηση από το διοικητικό συμβούλιο. Στο πλαίσιο αυτό οι συναλλαγές προϋποθέτουν κατάλληλες άδειες, που ρυθμίζονται από τους επιχειρησιακούς κανόνες και διαδικασίες στο πλαίσιο αυτό.

ε. Εξασφάλιση των συναλλαγών: Η εταιρεία συμμορφώνεται με τις υπάρχουσες πολιτικές, διαδικασίες και οδηγίες κάθε συναλλαγής με σκοπό:

- Να καθοριστούν με σαφήνεια οι ευθύνες για τις εγκρίσεις
- Να προσδιορίζει με σαφήνεια τις διαδικασίες ελέγχου πριν από κάθε συναλλαγή
- Να καθοδηγήσει τη σωστή καταγραφή και τη λογιστική παρακολούθηση κάθε λογιστικού γεγονότος.

- Να εμφανίζονται όλες οι συναλλαγές σε σωστή και οργανωμένη μορφή, ώστε να δίνονται οι κατάλληλες πληροφορίες ανά πάσα στιγμή
- Να μειώνεται η πιθανότητα λάθους σε οποιαδήποτε δραστηριότητα
- Να παρέχει στη διοίκηση τις σχετικές πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων

στ. Λειτουργία παρακολούθησης και επιθεώρησης της εργασίας: Προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση και η ποιότητα των υπηρεσιών και των προϊόντων, οι εργαζόμενοι πρέπει να παρακολουθούνται και να επανεξετάζονται συστηματικά. Οι εργασίες επιτήρησης χρησιμοποιούνται για την παροχή αποτελεσματικότερων υπηρεσιών και, κατά συνέπεια, για τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας της επιχείρησης.

ζ. Έγκαιρη και τακτική πληροφόρηση: Οι πληροφορίες παρέχονται μέσω εκθέσεων που υποβάλλονται στη διοίκηση. Αυτές οι αναφορές πρέπει να σχεδιάζονται, να επεξεργάζονται, να οργανώνονται και να παραδίδονται σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού του ελέγχου τακτικά και εγκαίρως για να αναλάβουν δράση. Οι εν λόγω εκθέσεις θα πρέπει να υποβάλλονται εγκαίρως, να μεταφράζονται με όσο το δυνατόν πιο απλουστευμένο ύφος και να παρουσιάζουν σύγκριση με μία περίοδο αναφοράς.

η. Περιοχή ελέγχου βάσει κινδύνου: Ο σχεδιασμός της εμβέλειας του ελέγχου πρέπει να είναι σύμφωνος με το μέγεθος και τη φύση της επιχείρησης και η οργάνωσή του πρέπει να εξαρτάται από τον κίνδυνο που φέρει σε κάθε τμήμα της εταιρείας. Με τον τρόπο αυτό το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου καλείται να μεριμνήσει για τα ενδεχόμενα κόστη, τους κινδύνους και τα πιθανά οφέλη από κάθε έλεγχο.

θ. Καθιέρωση τμήματος εσωτερικού ελέγχου: Η ύπαρξη τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι ζωτικής σημασίας για τη μονάδα καθώς παρακολουθεί και αξιολογεί την επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στο σύνολό του. Ο εσωτερικός έλεγχος επιτρέπει πιο αντικειμενικές και ανεξάρτητες λειτουργίες αξιολόγησης, οι οποίες είναι απαραίτητες προκειμένου η διοίκηση να έχει αυτές τις πληροφορίες ως συμπληρωματικό εργαλείο για την αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων.

3.12.2. Επάρκεια ΣΕΕ

Είναι γεγονός ότι ένας εσωτερικός ελεγκτής, προκειμένου να ολοκληρώσει επιτυχώς τον έλεγχο, πρέπει να κατανοήσει επαρκώς τον τρόπο λειτουργίας της εταιρείας, τις πρακτικές που ακολουθεί και ταυτόχρονα να εξετάσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που υιοθετείται. Ωστόσο, το γεγονός είναι ότι κανένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου δεν μπορεί να μιμηθεί πλήρως τον τρόπο λειτουργίας μιας εταιρείας, αλλά να είναι επίσης σε θέση να προσομοιώσει τις διαδικασίες με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε ο έλεγχος που διεξάγεται προς όφελος της εταιρείας να λειτουργεί.

Ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά ελέγχου βρίσκονται στα περισσότερα συστήματα ελέγχου, αλλά τα περισσότερα συστήματα προσαρμόζονται στην οργανωτική δομή, τους στόχους της επιχείρησης και συχνά μπορεί να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα συστήματα επιχειρήσεων με διαφορετικά μεγέθη, διαφορετικούς τύπους εργασίας, διαφορετική οργανωτική δομή και διαφορετικό σκοπό.

Προκειμένου να είναι ικανοποιητικό και να επιτύχει τους στόχους του, το λογιστικό σύστημα πρέπει να αποτελείται από ένα καλά σχεδιασμένο οργανωτικό σχέδιο, να παρέχει ένα αποτελεσματικό σύστημα ευθυνών, να ακολουθεί τις λογιστικές αρχές, να ρυθμίζει τις σύγχρονες πολιτικές προσωπικού, ταυτόχρονα να περιλαμβάνει ένα αποτελεσματικό ελεγκτικό προσωπικό και μια εξίσου αρμόδια επιτροπή ελέγχου. Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι όλα τα παραπάνω στοιχεία, για να ανακαλυφθούν σε επίπεδο εταιρείας, πρέπει πρώτα απ' όλα να έχουν αναλύσει διεξοδικά τις λειτουργίες, τις δυνατότητες, αλλά να είναι σε θέση να καταγράψουν κάθε δραστηριότητα σε ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα ελέγχου, (Lenz & Hahn, 2015).

3.12.3. Αποτελεσματικότητα ΣΕΕ

Κάθε επιχείρηση είναι διαφορετική από τις άλλες τόσο σε μέγεθος όσο και σε διαχείριση. Είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, καθώς κάθε εταιρεία έχει τις δικές της ανάγκες. Ωστόσο, μπορούμε να αναφέρουμε ορισμένα από τα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η ανεξαρτησία είναι ένας ουσιαστικός παράγοντας για την

αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, καθώς επιτρέπει στους ελεγκτές να λειτουργούν χωρίς καμία επιρροή και χωρίς παρεμβολές, (Getie & Wondim, 2007).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αποστέλλουν τις εκθέσεις στο διοικητικό συμβούλιο. Αυτή η άμεση σύνδεση δίνει κύρος στο έργο των εσωτερικών ελεγκτών. Επιπλέον, κάθε επιχείρηση απαιτεί θεσμικό σχεδιασμό για την επίτευξη του στόχου της, ο οποίος διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της αναθέτοντας αρμοδιότητες στα μέλη των εσωτερικών ελεγκτών. Επειδή η διοίκηση μιας επιχείρησης δεν έχει τις δικές της άμεσες και αξιόπιστες πληροφορίες για τη θέσπιση δικλείδων ασφαλείας για τη διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων, ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει αυτό το κενό με τον συμβουλευτικό και κατασταλακτικό του ρόλο.

Κατά τον ίδιο τρόπο, ο εσωτερικός έλεγχος στοχεύει στην εφαρμογή των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης ως μεθόδου βαθμονόμησης της διαφάνειας και, ως εκ τούτου, στην προσθήκη αξίας σε αυτήν, προστατεύοντας παράλληλα τα συμφέροντα των εργαζομένων, των πελατών και των μετόχων της εταιρείας. Η γνωστοποίηση και η ρύθμιση είναι μια σημαντική πληροφορία που σχετίζεται με την εταιρεία και είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της διαφάνειας, της προστασίας των επενδυτών και, ως εκ τούτου, της ορθής επένδυσης του κεφαλαίου τους.

Επιπλέον, ο σχεδιασμός ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να διασφαλίζει τις συναλλαγές που πραγματοποιεί η εταιρεία. Συγκεκριμένα, προκειμένου να ρυθμιστεί η τεκμηρίωση των συναλλαγών, η επιχειρηματική διαδικασία πρέπει να διαχειρίζεται σύμφωνα με τις αρχές και τις πολιτικές διακυβέρνησης, των οποίων πρέπει να προηγείται η επιβεβαίωση των λογιστικών αρχών και κανόνων. Η πρόσβαση στα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας θα πρέπει να γίνεται με τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Για τον καλύτερο έλεγχο των συναλλαγών, πρέπει να ακολουθούνται αυτά τα τέσσερα βήματα:

- Εξουσιοδότηση
- Έγκριση
- Εκτέλεση
- Καταγραφή

Επιπλέον, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που καθιστά τον εσωτερικό έλεγχο πιο αποτελεσματικό είναι ο διαχειριστικός έλεγχος. Είναι πολύ σημαντικό να επανεξετάζονται όλες οι μεθόδους και οι διαδικασίες για να βελτιώνονται και έτσι να διασφαλίζεται η ποιότητα και να δίνονται προτάσεις εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Επιπλέον, όλες οι πληροφορίες που λαμβάνονται από εκθέσεις, συμβούλια και διασκέψεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για διανομή σε ολόκληρη τη διοίκηση, προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργία της οικονομικής μονάδας. Επίσης, κάθε σύστημα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι σύμφωνο με το μέγεθος και τις ανάγκες κάθε εταιρείας.

3.13. Συμπεράσματα

Κάθε επιχείρηση στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο, προκειμένου να λειτουργεί αποδοτικά και να έχει τη δυνατότητα να συντονίζει τις λειτουργίες και δραστηριότητές της είναι απαραίτητο να υιοθετήσει ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, ένα εργαλείο δηλαδή οικονομικού, λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου. Μόνο έτσι θα μπορεί να διαχειρίζεται διάφορους κινδύνους και να πετυχαίνει τους στόχους της.

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου αυτό το σκοπό επιτελεί. Αποτελεί ουσιαστικά μια ανεξάρτητη και αντικειμενική, συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσία που παρέχει επιστημονικές υπηρεσίες επί των λειτουργιών και των συναλλαγών της επιχείρησης βοηθώντας τη διοίκηση να εκπληρώσει τα καθήκοντα της και κατ' επέκταση τους στόχους της.

Τα πρόσωπα που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι είναι στελέχη της ελεγχόμενης επιχείρησης και οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με πολλές αρμοδιότητες πάνω στον εσωτερικό έλεγχο και παρέχουν πληροφορίες προς τη διοίκηση ή την Επιτροπή Ελέγχου εφόσον υφίσταται για τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος διέπεται από ορισμένες αρχές οι οποίες πρέπει να τηρούνται για να λειτουργήσει αποτελεσματικά το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Τα είδη των εσωτερικών ελέγχων μπορούν να ταξινομηθούν σε πέντε κατηγορίες με τη λογική ότι συμπεριλαμβάνουν επιμέρους ελέγχους. Έτσι, έχουμε τους λειτουργικούς, τους οικονομικούς, τους ειδικούς, τους ελέγχους συμμόρφωσης και απόδοσης. Επιπροσθέτως, ο

εσωτερικός έλεγχος διέπεται από πέντε πρότυπα τα οποία αποτελούν εχέγγυο για την σωστή διεξαγωγή τους. Αυτά είναι: η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελεγκτή από τις δραστηριότητες της επιχείρησης, η επαγγελματική του κατάρτιση, συμπεριφορά και η δέουσα προσοχή, Επίσης, οι ελεγκτές θα πρέπει να τηρούν τον Κώδικα Δεοντολογίας που αφορά περισσότερο πρότυπα συμπεριφοράς των ελεγκτών, δηλαδή ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα, επαγγελματική ικανότητα και δέουσα επιμέλεια.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές, για τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου ακολουθούν ορισμένες ελεγκτικές διαδικασίες οι οποίες τον οδηγούν στο πόρισμα του ελέγχου και κατ' επέκταση στην έκθεση ελέγχου του. Μόνο με τη σωστή εφαρμογή των ελεγκτικών διαδικασιών προκύπτουν τα αναμενόμενα οφέλη από τον εσωτερικό έλεγχο, μεταξύ των οποίων είναι: η έγκαιρη αντιμετώπιση προβλημάτων, η εκτίμηση του εκάστοτε κινδύνου, ο περιορισμός της χρονοβόρας εργασίας, ο έλεγχος οικονομικών και διοικητικών προβλημάτων με ανεξάρτητο τρόπο, η ενίσχυση της διαφάνειας και της σωστής λειτουργίας της επιχείρησης.

Επίσης, για τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου ακολουθούνται πέντε βήματα: η προκαταρκτική έρευνα, η σύνταξη προγράμματος ελέγχου, η επιτόπια εργασία, οι εκθέσεις ελέγχου και οι μεταγενέστερες ενέργειες. Συμπληρώνοντας, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από δικλίδες ασφαλείας, τις οργανωτικές, τις προληπτικές και τις κατασταλτικές ενώ στον εσωτερικό έλεγχο είναι απαραίτητη η χρήση δειγματοληψίας λόγω του μεγάλου όγκου συναλλαγών και δεδομένων. Τα αρχεία στα οποία στηρίζεται ο εσωτερικός ελεγκτής, τα ευρήματά του και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον εσωτερικό έλεγχο είναι αυτά τα φύλλα εργασίας του για την τεκμηρίωση του ελέγχου του.

Ένα άλλο στοιχείο που θα πρέπει να τονιστεί σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο είναι και οι οικονομικές ατασθαλίες που είναι παραβάσεις των κανονισμών που γίνονται είτε προς όφελος είτε σε βάρος της εταιρείας, γι' αυτό και οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις για να μπορούν να αναγνωρίζουν ύποπτες ενδείξεις και στοιχεία με τυχόν απάτη ή δόλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ

4.1. Εισαγωγή

Ο εξωτερικός έλεγχος διεξάγεται από εξειδικευμένο προσωπικό με ασυμβίβαστες πολιτικές και αρχές, άριστη επιστημονική κατάρτιση και εμπειρία που απαιτείται για την εφαρμογή των γνώσεών του στην πράξη. Το κύριο χαρακτηριστικό του εξωτερικού ελέγχου είναι ότι εκτελείται από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές που δεν εξαρτώνται δηλαδή από την ελεγχόμενη εταιρεία σε αντίθεση με τους εσωτερικούς ελεγκτές που είναι υπάλληλοι της ελεγχόμενης εταιρείας.

Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι ο επαγγελματίας, ο οποίος συμβουλεύει, εξετάζει και αξιολογεί τα βιβλία και τα στοιχεία, τα αναγκαία νόμιμα δικαιολογητικά και τα παραστατικά των επιχειρήσεων με σκοπό την επιβεβαίωση ότι οι ελεγχθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις συνάδουν με την ισχύουσα νομοθεσία και τις λογιστικές αρχές και εμφανίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της ελεγχόμενης μονάδας κατά την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού της.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι αρμόδιος για την άσκηση τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ελέγχοντας ταυτόχρονα την ύπαρξη, την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου λαμβάνοντας χρήσιμα συμπεράσματα για τον έλεγχό του.

4.2. Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος - Διαφορές και Ομοιότητες

Εσωτερικοί ελεγκτές, εννοούμε τα άτομα που εργάζονται ως μέρος της εταιρείας και μοιράζονται μόνο σημαντικές πληροφορίες με την επιτροπή ελέγχου και το διοικητικό συμβούλιο. Επίσης, οι εσωτερικοί ελεγκτές διαδραματίζουν συμβουλευτικό ρόλο, καθώς διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία των εταιρικών συστημάτων και των πολιτικών διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας.

Από την άλλη, εξωτερικοί ελεγκτές εννοούμε ανεξάρτητα άτομα που ελέγχουν την εταιρεία, αλλά αποκαλύπτουν μόνο σχετικές αναφορές στους μετόχους της εταιρείας. Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι ειδικευμένοι ελεγκτές και υποβάλλουν την ετήσια έκθεση. Μια έκθεση εξωτερικού ελέγχου δείχνει αν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν πραγματική εικόνα και είναι σε εύλογη αξία. Σκοπός του έργου της είναι ο έλεγχος των λογαριασμών λογιστικής και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται επί του λογιστικού συστήματος μιας επιχείρησης, αλλά και των επιμέρους οργανωτικών συστημάτων, τα οποία ενδέχεται να επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, με συστηματική και με καθορισμένες διαδικασίες έρευνα επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τις οποίες θα κρίνει κατά περίπτωση ο ελεγκτής. Τα διακριτικά χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου εξωτερικού ελέγχου αποτελούν η έκφραση γνώμης του ελεγκτή αναφορικά με την ορθή ή όχι παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης και των δραστηριοτήτων της στις ελεγχόμενες από αυτόν χρηματοοικονομικές καταστάσεις, κατά την περίοδο την οποία αφορά ο έλεγχος, μέσα στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των ιδιαίτερων συνθηκών της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία ανεξάρτητη, αντικειμενική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από τη φιλοσοφία του να προσθέτει αξία στις λειτουργίες της επιχείρησης. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι επιφορτισμένος με τον συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστικού συστήματος).

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι ένα σύστημα λειτουργιών και διαδικασιών με σωστή οργάνωση και κανόνες λειτουργίας που εφαρμόζονται από τη διοίκηση μίας επιχείρησης με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων της επιχείρησης. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μια ζωντανή λειτουργία που μεταφέρει όλα τα μηνύματα, εντολές και αντιδράσεις προς τη διοίκηση, καθώς και προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Γενικά, όταν λέμε σύστημα εννοούμε μια ταξινόμηση, ένα σύνολο ή μια συλλογή εννοιών, καθηκόντων, δραστηριοτήτων, μέσων και ατόμων που συνδέονται ή αλληλοσχετίζονται μεταξύ τους για την επίτευξη αντικειμενικών σκοπών και επιδιώξεων. Ως σύστημα υπόκειται στις αξιολογήσεις του εσωτερικού ελέγχου.

Από τα ανωτέρω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ευρύτερη έννοια από αυτή του εξωτερικού ελέγχου. Ο εξωτερικός έλεγχος περιορίζεται στην εξέταση και πιστοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης, ενώ, αντίθετα, ο εσωτερικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για την επισκόπηση και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης, πράγμα που σημαίνει ότι ο ρόλος του είναι αρκετά ευρύς, καθώς δεν περιορίζεται η δραστηριότητά του μόνο σε οικονομικά δεδομένα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της στροφής του εξωτερικού ελέγχου στην επισκόπηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των ελεγχόμενων εταιρειών, κυρίως όσον αφορά τις δικλίδες ασφαλείας (σημεία ελέγχου) που τίθενται από τις ίδιες τις εταιρείες γύρω από τα συστήματα χρηματοοικονομικής τους διαχείρισης, αποτελεί ο Νόμος Sarbanes – Oxley (Section 404) (2002) των ΗΠΑ. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, οι εταιρείες που έχουν εισηγμένες τις μετοχές τους στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης οφείλουν να έχουν καταγεγραμμένες τις δικλίδες ασφαλείας για την ασφαλή χρηματοοικονομική διαχείριση, να αυτοαξιολογούνται και να πιστοποιούν, τόσο ο διευθύνων σύμβουλος όσο και ο οικονομικός διευθυντής, για την επάρκειά τους ετησίως, όπως και ο εξωτερικός ελεγκτής τους. Επιβάλλεται να διενεργούν δοκιμές (τεστ) αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας ετησίως, τα οποία θα διαφέρουν ανάλογα με τη σημαντικότητα της ελεγχόμενης διαδικασίας (based on materiality level).

Ο εσωτερικός έλεγχος σε σχέση με τον εξωτερικό έλεγχο διαφέρουν:

- στο αντικείμενο του ελέγχου (δηλαδή τι ελέγχεται),
- στο υποκείμενο του ελέγχου (δηλαδή ποια πρόσωπα διενεργούν τον έλεγχο και ποια είναι τα προσόντα τους),
- καθώς επίσης στις διαδικασίες ελέγχου (δηλαδή τις τεχνικές ελέγχου)

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει κυρίως προληπτικό χαρακτήρα, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος κατασταλτικό. Επίσης οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν εξαρτημένη σχέση εργασίας με τον ελεγχόμενο, καθώς ανήκουν σε ανεξάρτητες εταιρείες. Εδώ κάποιοι υποστηρίζουν σαν αντίλογο ότι υπάρχει σχετική εξάρτηση της εταιρείας των ορκωτών ελεγκτών λογιστών που διενεργεί τον εκάστοτε έλεγχο με την οικονομική μονάδα στο πλαίσιο πελατειακών σχέσεων, όμως δεν είναι αυτός ο γενικός κανόνας, κυρίως όταν αναφερόμαστε σε μεγάλες

εταιρείες ορκωτών ελεγκτών λογιστών που εφαρμόζουν κανόνες ανεξαρτησίας, ενώ όλες οι εταιρείες ορκωτών ελεγκτών λογιστών ελέγχονται από τα εποπτικά όργανα του θεσμού. Ο εσωτερικός ελεγκτής αμείβεται απευθείας από την επιχείρηση, κάτι που ενδεχομένως θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν συνάδει με την ανεξάρτητη έκφραση του εσωτερικού ελεγκτή και πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο να ασκεί πλημμελώς τα καθήκοντά του λόγω της κακώς εννοούμενης συναδελφικότητας ή υπαλληλικής σχέσης.

Στα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για τους εξωτερικούς και εσωτερικούς ελεγκτές παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, καθώς στη χώρα μας, για παράδειγμα, απαιτούνται για τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ελάχιστος χρόνος ελεγκτικής εμπειρίας και επιτυχής εξέταση σε μία σειρά μαθημάτων, που διενεργείται από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΕΛ), ή η κατοχή ξένου τίτλου πιστοποίησης εγκεκριμένου ελεγκτή λογιστή (π.χ. CPA, ACA, ACCA, κ.λπ.) και ταυτόχρονα η επιτυχής εξέταση σε συγκεκριμένο αριθμό φορολογικών μαθημάτων από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ). Αντίθετα, η νομοθεσία στη χώρα μας αλλά και η διεθνής πρακτική δεν απαιτεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές ελάχιστες προϋποθέσεις σπουδών ή προϋπηρεσίας.

Τέλος, αποτελεί καλή πρακτική η συνεργασία εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, ώστε να μειώνεται η επικάλυψη των εργασιών είτε του ενός είτε του άλλου μέρους. Παλαιότερα οι διαφορές μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου ήταν αρκετά πιο διακριτές, αφού οι εσωτερικοί ελεγκτές αναφέρονταν στη διοίκηση και οι εξωτερικοί ελεγκτές στη Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας. Εντούτοις, οι απαιτήσεις των βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης απαιτούν πλέον από τους εσωτερικούς ελεγκτές να αναφέρονται απευθείας σε ανεξάρτητη επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου (την Επιτροπή Ελέγχου), προκειμένου να ενισχύεται η ανεξαρτησία τους και να προστατεύονται αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα των μετόχων και των λοιπών ενδιαφερόμενων για την εταιρεία (stakeholders), (Καββαθάς, 2018).

4.3. Διαδικασίες Διασφάλισης του ΟΕΛ σύμφωνα με το Ν.4706/2020

Σύμφωνα με απόφαση της ΕΛΤΕ με θέμα Έλεγκτικό Πλαίσιο διενέργειας αξιολόγησης της επάρκειας και αποτελεσματικότητας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου βάσει των διατάξεων του Ν.4706/2020 και των σχετικών αποφάσεων της Επιτροπής

Κεφαλαιαγοράς'', οι διαδικασίες διασφάλισης διενεργούνται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές (ΟΕΛ) προκειμένου να αξιολογηθεί η επάρκεια και η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (ΣΕΕ) των ανωνύμων εταιρειών με μετοχές ή άλλες κινητές αξίες εισηγμένες σε ρυθμιζόμενη αγορά στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις της περ. 1 της παρ. 3 και της παρ. 4 του άρθρου 14 του Ν.4706/2020 και την Απόφαση 1/891/30.09.2020 του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, όπως ισχύει (το «Κανονιστικό Πλαίσιο»).

Διενεργείται ανεξάρτητη αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ (Αξιολόγηση) σύμφωνα με Διεθνές Πρότυπο Εργασιών Διασφάλισης (ΔΠΕΔ) 3000 «Έργα Διασφάλισης πέραν του Ελέγχου ή Επισκόπησης Ιστορικής Οικονομικής Πληροφόρησης».

Οι διαδικασίες του προγράμματος καθορίζουν τους πέντε (5) πυλώνες των κατευθυντήριων οδηγιών της άνω απόφασης:

1. Περιβάλλον Ελέγχου (Control Environment)

Το Περιβάλλον Ελέγχου αποτελείται από το σύνολο των δομών, των πολιτικών και των διαδικασιών που παρέχουν τη βάση για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού ΣΕΕ καθώς παρέχει το πλαίσιο και τη δομή για την επίτευξη των θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών του ΣΕΕ. Το Περιβάλλον Ελέγχου είναι ουσιαστικά το άθροισμα πολλών επιμέρους στοιχείων που καθορίζουν τη συνολική οργάνωση και τον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας της Εταιρείας. Η επισκόπηση του Περιβάλλοντος Ελέγχου περιλαμβάνει ιδίως τα ακόλουθα:

α. Ακεραιότητα, Ηθικές Αξίες και Συμπεριφορά Διοίκησης: Εξετάζεται κατά πόσο έχει αναπτυχθεί ένα σαφές πλαίσιο ακεραιότητας και ηθικών αξιών που διέπει τη λήψη αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου, και κατά πόσο υφίστανται διαδικασίες παρακολούθησης για την πιστή τήρησή τους, ώστε οποιεσδήποτε αποκλίσεις να εντοπίζονται εγκαίρως και να διορθώνονται καταλλήλως.

β. Οργανωτική Δομή: Εξετάζεται κατά πόσο η οργανωτική δομή της Εταιρείας παρέχει το πλαίσιο για το σχεδιασμό, την εκτέλεση, τον έλεγχο και την εποπτεία των

εταιρικών εργασιών μέσω οργανογράμματος για όλες τις επιχειρησιακές μονάδες και τις λειτουργικές δραστηριότητες της σύμφωνα με το οποίο οριοθετούνται οι βασικές περιοχές ευθύνης εντός της Εταιρίας και θεμελιώνονται οι κατάλληλες γραμμές αναφοράς, ανάλογα με το μέγεθος της Εταιρείας και τη φύση των εργασιών της.

γ. Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ): Εξετάζεται η δομή, η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου και των επιτροπών του: ιδίως ως προς τα θέματα: ι) τη σχέση με την εκτελεστική διοίκηση, ιι) των αρμοδιοτήτων εποπτείας της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ και ιιι) της σύνθεσης του ΔΣ (π.χ. μέγεθος, καταλληλόλητα και ποικιλομορφία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου κ.α.).

δ. Εταιρική Ευθύνη: Εξετάζεται η λειτουργία της ανώτατης εκτελεστικής διοίκησης και ο τρόπος με τον οποίο εγκαθιστά, με την εποπτεία του Διοικητικού Συμβουλίου, τις κατάλληλες δομές, γραμμές αναφοράς, περιοχές ευθύνης και αρμοδιότητας προς την επίτευξη των στόχων της Εταιρείας.

ε. Ανθρώπινο Δυναμικό: Εξετάζονται ενδεικτικά οι πρακτικές πρόσληψης, αμοιβών, εκπαίδευσης και αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού έτσι ώστε να καταδεικνύεται η αφοσίωση της Διοίκησης στις αρχές της ακεραιότητας, των ηθικών αξιών και της γνωστικής επάρκειας του προσωπικού.

2. Διαχείριση Κινδύνων (Risk Management)

Συμπεριλαμβάνει την επισκόπηση της διαδικασίας της αναγνώρισης και αξιολόγησης των κινδύνων (risk assessment), τις διαδικασίες διαχείρισης και απόκρισης της Εταιρείας σε αυτούς (risk response) και τις διαδικασίες παρακολούθησης της εξέλιξης των κινδύνων (risk monitoring). Ειδικότερα, επισκοπείται:

α. Ο ρόλος και η λειτουργία της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων (εφόσον υφίσταται) ή άλλου Οργάνου της Εταιρείας με αντίστοιχες αρμοδιότητες

β. Το έργο και οι αρμοδιότητες της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ), εφόσον υφίσταται και σε αντίθετη περίπτωση, της υπηρεσίας ή του προσωπικού στο οποίο έχουν ανατεθεί οι εν λόγω αρμοδιότητες

γ. Η ύπαρξη κατάλληλων και αποτελεσματικών πολιτικών, διαδικασιών και εργαλείων, όπως για παράδειγμα η τήρηση αρχείων κινδύνου (risk registers), προσδιορισμού, ανάλυσης, ελέγχου, διαχείρισης και παρακολούθησης κάθε μορφής κινδύνου που ενέχει η λειτουργία της Εταιρείας

3. Ελεγκτικοί Μηχανισμοί και Δικλείδες (Control Activities)

α. Συμπεριλαμβάνει την επισκόπηση των μηχανισμών ελέγχου των κρίσιμων δικλείδων ασφαλείας, με έμφαση στις δικλείδες ασφαλείας που σχετίζονται με θέματα σύγκρουσης συμφερόντων, διαχωρισμό καθηκόντων και τη διακυβέρνηση και την ασφάλεια των Πληροφοριακών Συστημάτων.

β. Όπου απαιτείται έλεγχος αποτελεσματικότητας δικλείδων ασφαλείας (testing) αυτός επικεντρώνεται στις δικλείδες που η Διοίκηση έχει αναγνωρίσει ως κρίσιμες ή σημαντικές βάσει του μεγέθους της Εταιρείας (και των θυγατρικών της) και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της.

4. Σύστημα Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (Information and Communication)

Αφορά την επισκόπηση της διαδικασίας ανάπτυξης της χρηματοοικονομικής, συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων ελεγκτικών μηχανισμών (π.χ. Εποπτικών, Ρυθμιστικών και Κανονιστικών Αρχών, Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών κ.λπ.) και μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (π.χ. την Πολιτική Βιώσιμης Ανάπτυξης, τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά θέματα, το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς, τα θέματα σχετικά με τη δωροδοκία, όπως προβλέπονται από το άρθρο 151 του Ν.4548/2018) καθώς και την επισκόπηση των διαδικασιών κρίσιμης εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας της Εταιρείας. Η Εταιρεία πρέπει να διαθέτει, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας της, κατάλληλα κανάλια εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας, όπως επικοινωνίας με τα μέλη του ΔΣ, τους μετόχους και τους επενδυτές, επικοινωνίας με τις

υφιστάμενες Επιτροπές της Εταιρείας, καταγγελίας πληροφοριών (whistleblowing), επικοινωνίας με τις Εποπτικές Αρχές κ.α.

5. Παρακολούθηση του ΣΕΕ (Monitoring)

Αφορά την επισκόπηση δομών και μηχανισμών της Εταιρείας που έχουν επιφορτισθεί με την διαρκή αξιολόγηση στοιχείων του ΣΕΕ και την αναφορά ευρημάτων προς διόρθωση ή βελτίωση. Ειδικότερα, επισκοπούνται η λειτουργία των ακόλουθων δομών και μηχανισμών:

α. Επιτροπή Ελέγχου (ΕΕ): Συμπεριλαμβάνει την επισκόπηση από τον Αξιολογητή, της διαδικασίας παρακολούθησης από την Επιτροπή Ελέγχου της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ.

β. Μονάδα εσωτερικού ελέγχου: Συμπεριλαμβάνει την επισκόπηση από τον Αξιολογητή, των ακόλουθων στοιχείων αναφορικά με την οργάνωση και λειτουργία της Μονάδας εσωτερικού ελέγχου και τη συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του Ν.4706/2020 και το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο ήτοι πολιτικές, διαδικασίες, πρακτικές και ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις και ιδίως: i) Την ύπαρξη και εφαρμογή εγκεκριμένου από το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας Κανονισμού Λειτουργίας της Μονάδας εσωτερικού ελέγχου, ii) Την ενσωμάτωση της λειτουργίας της Μονάδας εσωτερικού ελέγχου στο πλαίσιο διακυβέρνησης της Εταιρείας, την οργανωτική της ανεξαρτησία και την επάρκεια στελέχωσης, iii) Την επισκόπηση εργαλείων και τεχνικών που χρησιμοποιούνται από τη Μονάδα εσωτερικού Ελέγχου, iv) Την επισκόπηση συνδυασμού γνώσεων και δεξιοτήτων του απασχολούμενου προσωπικού στη Μονάδα εσωτερικού ελέγχου, v) Την επισκόπηση, δειγματοληπτικά, των εκθέσεων ελέγχου της Μονάδας εσωτερικού ελέγχου της Εταιρείας και των θυγατρικών της ως προς την έγκαιρη υποβολή τους καθώς και την καταλληλότητα και πληρότητα κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 16 του Ν.4706/2020, vi) Την αποτελεσματική λειτουργία των προβλεπόμενων, από το κανονιστικό πλαίσιο και τον Κανονισμό Λειτουργίας της Εταιρείας, εποπτικών οργάνων της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου.

γ. Κανονιστική Συμμόρφωση: Συνίσταται στην επισκόπηση από τον Αξιολογητή, της διαδικασίας παρακολούθησης της συμμόρφωσης με το κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο,

καθώς και τους εσωτερικούς κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία της Εταιρείας. Στο ανωτέρω πλαίσιο εντάσσονται και οι διατάξεις περί εταιρικής διακυβέρνησης του Ν.4706/2020. Ειδικότερα, επισκοπείται: i) η Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης, εφόσον υφίσταται και σε αντίθετη περίπτωση, της υπηρεσίας ή του προσωπικού στο οποίο έχουν ανατεθεί οι εν λόγω αρμοδιότητες, ως προς την ανεξαρτησία της, τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλες τις απαιτούμενες πηγές πληροφόρησης, την έγκαιρη και έγκυρη επικοινωνία των ευρημάτων της και την εκπαίδευση και ενημέρωσή της για την παρακολούθηση της αποτελεσματικής υιοθέτησης και απαρέγκλιτης εφαρμογής των αλλαγών που συντελούνται στο κανονιστικό πλαίσιο, ii) η επάρκεια των διαδικασιών σχετικά με την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όπου προβλέπεται, iii) η επάρκεια στελέχωσης με προσωπικό που διαθέτει επαρκείς γνώσεις και εμπειρία, για τη διεκπεραίωση των εν λόγω αρμοδιοτήτων.

4.4. Αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου από τον ΟΕΛ

Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας πριν από την έναρξη του επίσημου ελέγχου μπορεί να γίνει από νόμιμους ελεγκτές. Συμπερασματικά, ενώ η ευθύνη για την εσωτερική οργάνωση και τον έλεγχο ανήκει στη διοίκηση της εταιρείας, η ύπαρξη και η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Μέσω της αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να εντοπίσει λάθη ή παραλείψεις που ενδέχεται να επηρεάσουν το λογιστικό αποτέλεσμα και, ως εκ τούτου, να λάβει άμεσα διορθωτικά μέτρα.

Σε περίπτωση μη αναστρέψιμου σφάλματος, ο εξωτερικός ελεγκτής υποχρεούται να εφαρμόζει κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των αναποτελεσματικών επιδόσεων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Σε κάθε περίπτωση, ο ελεγκτής θα πρέπει να έχει γνώση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου για να το μελετήσει, να το αξιολογήσει και να το διορθώσει εάν είναι απαραίτητο. Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί αρχικά στη διαμόρφωση της γνώμης του. Μπορεί να βασιστεί στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και στην οργάνωση της επιχείρησης για τη δημιουργία συστημάτων και καθηκόντων στη διαχείριση του ελέγχου του, (Lenz, Sarens, & Hoos, 2017).

Ο ελεγκτής έχει το πρώτο και κύριο ενδιαφέρον για τον έλεγχο, οπότε προσπαθεί να μετρήσει το επίπεδο αξιοπιστίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για να δει την έκταση του αντίκτυπου που έχουν τα δεδομένα του στον έλεγχο που εκτελεί ο ίδιος. Έτσι, ο πρωταρχικός σκοπός είναι ο έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, οπότε είναι λογικό να αξιολογηθεί το σύστημα πριν από την εξαγωγή των δεδομένων. Ωστόσο, η αξιολόγηση του συστήματος ελέγχου από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές μπορεί να γίνει και στα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας της εταιρείας γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος. Εκτός από τον παραπάνω σκοπό, ο ελεγκτής μπορεί, μελετώντας τον εσωτερικό έλεγχο, να εντοπίσει σημαντικό αριθμό απατών και παρατυπιών.

Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, η ανακάλυψη της απάτης δεν καταλήγει από μόνη της στον έλεγχο του εσωτερικού συστήματος της μονάδας, οι οποίοι προέρχονται βασικά από τους νόμιμους ελεγκτές που διενεργούν οικονομικούς ελέγχους. Ο νόμιμος ελεγκτής θέλει η εταιρεία να διαθέτει ένα λογιστικό σύστημα στο οποίο μπορεί να βασιστεί για τη διενέργεια του ελέγχου. Ως εκ τούτου, περιττό να πούμε ότι η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα βοηθήσει σημαντικά τους νόμιμους ελεγκτές. Επιπλέον, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου η διοίκηση της εταιρείας διαπραγματεύεται την αμοιβή των νόμιμων ελεγκτών, επικαλούμενη την υψηλή ποιότητα του λογιστικού και εσωτερικού ελέγχου, (Pinto, et al., 2014).

Τέλος, όταν το λογιστικό σύστημα φαίνεται να λειτουργεί αποτελεσματικά, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο νόμιμος ελεγκτής μπορεί να περιοριστεί, για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, σε έλεγχο στατιστικών (δειγματοληπτικών) μοντέλων. Διαφορετικά, και ειδικά όταν υπάρχει εσωτερικός έλεγχος που είναι ανεπαρκής και αναποτελεσματικός, ο έλεγχος από νόμιμους ελεγκτές γίνεται αυτόνομα με αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, δεν είναι ασυνήθιστο το σύστημα εσωτερικού ελέγχου να δυσχεραίνει το έργο των ελεγκτών συγχέοντάς το, (Dittenhofer, 2001).

4.5. Αξιολόγηση Επάρκειας ΣΕΕ από τον ΟΕΛ

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από ένα σύνολο συστημάτων και υποσυστημάτων που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική λειτουργία

της επιχείρησης. Ορισμένα συστήματα αναφέρονται ως ενδεικτικά, (Endaya & Hanefah, 2013):

- Ένα διάγραμμα ενός οργανισμού που εγκρίνεται από το διοικητικό όργανο και αναπτύσσει πλήρως όλα τα επίπεδα ιεραρχίας και διακρίνει τις μεμονωμένες λειτουργίες από τις θεμελιώδεις και τις δευτερεύουσες. Το διάγραμμα της οργανωτικής δομής πρέπει να αντικατοπτρίζει σαφώς την ευθύνη κάθε τομέα και κάθε τμήματος
- Ένα οργανωτικό πλαίσιο που περιγράφει τις λειτουργίες και τις διαδικασίες κάθε τμήματος και τις δραστηριότητες που πρέπει να καλύπτει κάθε ιεραρχικό επίπεδο
- Ένα σύστημα για τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου
- Ένα πληροφοριακό σύστημα που συμβάλλει κυρίως στην αναβάθμιση των στόχων της εταιρείας
- Ένα σύστημα χαρτογράφησης στρατηγικών σχεδίων και στόχων, ώστε η εταιρεία να μπορεί να επιτύχει τα επιθυμητά αποτελέσματα και στόχους
- Ένα σύστημα πωλήσεων και τιμολογιακής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα της επιχείρησης
- Ένα σύστημα πολιτικής αγοράς προμηθειών σε όλα τα επίπεδα της επιχείρησης
- Διαδικασίες είσπραξης και διαχείρισης ιδίων και ξένων κεφαλαίων
- Κανονισμοί που περιγράφουν διεξοδικά τη διαδικασία παραγωγής
- Εσωτερικός έλεγχος, ο οποίος αποτελεί μέρος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και είναι υπεύθυνος για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, του συστήματος και των λειτουργιών του
- Οι τρόποι με τους οποίους η ασφάλεια του προσωπικού και των περιουσιακών στοιχείων είναι σαφώς καθορισμένοι
- Ένα σύστημα ελέγχου διεργασιών και διασφάλισης ποιότητας I.S.O Systems (Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης)
- Η πολιτική λήψης δανείων για επενδύσεις και ο τρόπος αποπληρωμής τους
- Η συντήρηση μηχανολογικού εξοπλισμού και παγίων περιουσιακών στοιχείων που διαθέτει η εταιρεία
- Πολιτική προσλήψεων προσωπικού, μισθοδοσία, κοινωνικές υποχρεώσεις, κατάρτιση και εξέλιξη και γενικά ένα πλαίσιο για την αποτελεσματική διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού

- Αν ο οργανισμός συμμετέχει σε άλλες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην επίτευξη των στόχων του, (Abbott et al., (2016).

4.6. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας της IFAC

Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας προσδιορίζει τις θεμελιώδεις δεοντολογικές αρχές για τους επαγγελματίες ελεγκτές. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές και οι ελεγκτικές εταιρείες υπόκεινται στις αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας που θεμελιώνουν την ιδιότητά τους ως προστάτες του δημοσίου συμφέροντος, με ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, επαγγελματική ικανότητα και τη δέουσα επιμέλεια.

Σκοπός του παρόντος κώδικα, με τη θέσπιση προτύπων δεοντολογίας υψηλής ποιότητας για τους ελεγκτές, είναι η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και η προώθηση της αξίας των ελεγκτικών υπηρεσιών των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Είναι σημαντικό να υπάρχει σύγκλιση σε ένα ενιαίο, διεθνές σύνολο προτύπων δεοντολογίας το οποίο προάγει την ποιότητα και συνοχή των υπηρεσιών που παρέχονται από τους ελεγκτές σε όλο τον κόσμο, βελτιώνοντας έτσι την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την αποδοτικότητα των παγκόσμιων χρηματαγορών. Με βάση το ΦΕΚ Β' 3916/07-11-2017 περί Έγκριση της Κανονιστικής Πράξης της παραγράφου 2 του άρθρου 20 του Ν.4449/2017 περί του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας για Επαγγελματίες Λογιστές της IFAC οι Ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν και να εφαρμόζουν τις ακόλουθες αρχές:

- Ακεραιότητα: να είναι ειλικρινής και έντιμος σε όλες τις επαγγελματικές και επιχειρηματικές σχέσεις του
- Αντικειμενικότητα: να μην επιτρέπει μεροληψία, σύγκρουση συμφερόντων, ή αδικαιολόγητη επιρροή άλλων, να υπερισχύουν των επαγγελματικών και επιχειρησιακών κρίσεων
- Εμπιστευτικότητα: να σέβεται την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που αποκτώνται ως αποτέλεσμα επαγγελματικών και επιχειρησιακών σχέσεων και, ως εκ τούτου, να μην γνωστοποιεί οποιαδήποτε τέτοια πληροφορία σε τρίτα μέρη χωρίς κατάλληλη και ειδική εξουσιοδότηση, εκτός αν υπάρχει νομικό ή επαγγελματικό δικαίωμα ή καθήκον γνωστοποίησης, ούτε να χρησιμοποιεί τις

πληροφορίες αυτές για ίδιον όφελος του επαγγελματία λογιστή ή τρίτων μερών

- Επαγγελματική Ικανότητα και Δέουσα Προσοχή: να διατηρεί επαγγελματική γνώση και δεξιότητα στο απαιτούμενο επίπεδο που διασφαλίζει ότι ο πελάτης ή εργοδότης λαμβάνει ικανοποιητικές επαγγελματικές υπηρεσίες βάσει των τρεχουσών εξελίξεων της πρακτικής, της νομοθεσίας και των τεχνικών και να ενεργεί με επιμέλεια σύμφωνα με τα εφαρμοζόμενα τεχνικά και επαγγελματικά πρότυπα
- Επαγγελματική Συμπεριφορά: να συμμορφώνεται με τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς και να αποφεύγει κάθε πράξη που δυσφημεί το επάγγελμα.

4.7. Μοντέλο Ελεγκτικού Κινδύνου

Ο έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ακόμα και για τις πιο μικρές επιχειρήσεις, αποτελεί ένα πολύπλοκο θέμα, στο οποίο ο ελεγκτής καλείται να αποφασίσει την ανάπτυξη χρήσης ελεγκτικών πηγών ή εργαλείων (deployment of audit resources or tools) χωρίς οι ελεγκτικές αυτές πηγές να αποτελούν υπερέλεγχο (over auditing) ή υποέλεγχο (under auditing), (Χαραλάμπους, 2016).

Για την διευκόλυνση του σχεδιασμού και της ταχύτερης σε χρόνο εκτέλεσης ελέγχου, οι ελεγκτές, μεταξύ άλλων πηγών και εργαλείων, χρησιμοποιούν το μοντέλο ελεγκτικού κινδύνου. Η εφαρμογή αυτή του μοντέλου επιτρέπει λογική συνέπεια (reasonable consistency) στην ποιότητα των εκτελουμένων ελέγχων.

Το μοντέλο ελεγκτικού κινδύνου (audit risk model) προέκυψε στο ότι οι ελεγκτές μπορούν να στηρίζονται σε χαμηλότερα επίπεδα δείγματος από ό,τι απαιτούσε η στατιστική θεωρία, και έτσι διευκολύνθηκε η χρήση της τεχνικής του στατιστικού δείγματος.

Τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες του μοντέλου ελεγκτικού κινδύνου. Οι παράγοντες του ενδογενούς ή εγγενούς κινδύνου (inherent risk), του κινδύνου ελέγχου εσωτερικού συστήματος (control risk) και του κινδύνου αντίχνευσης (detection risk).

Ο ενδογενής κίνδυνος (Inherent risk) συνήθως θεωρείται ότι προκύπτει ή συνδέεται με το είδος του κλάδου ή της οικονομικής θέσης της υπό έλεγχο επιχείρησης όταν αξιολογούνται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις στο σύνολό τους και όσον αφορά τα υπόλοιπα ενός λογαριασμού ή των συναλλαγών της.

Ο κίνδυνος ελέγχου εσωτερικού συστήματος (Control risk), αφορά τα σφάλματα (misstatements) που προκύπτουν σε υπόλοιπα λογαριασμών ή σε μια συναλλαγή ή κατηγορία συναλλαγών, σφάλματα τα οποία είτε δεν εμποδίζονται είτε δεν ανιχνεύονται από τις δικλίδες ελέγχου.

Ο κίνδυνος εντοπισμού (Detection risk) είναι ο κίνδυνος ότι και από τις ουσιώδεις δοκιμασίες (substantive tests) υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μην ανιχνευθούν τα σφάλματα που υπάρχουν σε υπόλοιπα λογαριασμών συναλλαγών ή ομάδα συναλλαγών.

Το μοντέλο προσδιορίζεται με την εξίσωση: **AR = IR x CR x DR**

4.8. Ανάθεση Ελέγχου από τον ΟΕΛ

Όταν μια εταιρεία πρέπει να υποβληθεί σε εξωτερικούς ελέγχους, η διοίκησή της επιλέγει νόμιμους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές και στη συνέχεια πρέπει να εγκριθεί από τη γενική συνέλευση των μετόχων της. Εάν η προσφορά ανάθεσης ελέγχου γίνει δεκτή από την εταιρεία ορκωτών ελεγκτών λογιστών, θα πρέπει να ενημερώσει το εποπτικό συμβούλιο του ελεγκτικού γραφείου και το ΣΟΕΛ σχετικά με τα ονόματα των νόμιμων ορκωτών ελεγκτών λογιστών που θα διενεργήσουν τον έλεγχο και τις ώρες εργασίας που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του ελέγχου του.

Πιστοποιητικό ελέγχου ή έκθεση ελέγχου - Έκφραση γνώμης

Αφού ένας ορκωτός ελεγκτής λογιστής ολοκληρώσει τον έλεγχο των συναλλαγών και των λογαριασμών, συλλέγει τα αποδεικτικά στοιχεία που αποκτά κατά τη διάρκεια του ελέγχου του, τα ταξινομεί σε φύλλα εργασίας και τα μελετά. Εάν ο ελεγκτής κρίνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία είναι επαρκή και κατάλληλα, θα καθορίσει την αντικειμενικότητα των

οικονομικών στοιχείων. Με άλλα λόγια, εκφράζει την άποψή του για την αξιοπιστία και την ακρίβεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, (Κάντζος, 2006).

Στο τέλος ενός τακτικού ελέγχου, ο ελεγκτής εκφράζει πάντα τη γνώμη του σχετικά με την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων του τρέχοντος και του προηγούμενου οικονομικού έτους. Η έκφραση ελεγκτικής γνώμης χωρίζεται σε τέσσερις περιπτώσεις:

Γνώμη χωρίς επιφύλαξη

Η γνώμη χωρίς επιφύλαξη του ελεγκτή είναι ιδιαίτερα επιθυμητή από τη διοίκηση της εταιρείας και αυξάνει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που παρουσιάζονται, και ταυτόχρονα βελτιώνει την εικόνα της εταιρείας μεταξύ των μετόχων και των επενδυτών. Όταν ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη χωρίς επιφύλαξη σημαίνει:

- Οι ελεγκτικές εργασίες της διενεργήθηκαν βάσει πλήρων κριτηρίων ελέγχου
- Οι παραλείψεις και τα λάθη που παρατήρησαν κατά την αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου δεν ήταν ουσιώδη
- Η εταιρεία εφαρμόζει πιστά τις αρχές και τους κανόνες του λογιστικού πλαισίου και τελικά,
- Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αντικατοπτρίζουν την πραγματική και εύλογη εικόνα της επιχείρησης και των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων του

Γνώμη με επιφύλαξη

Σε αυτή την περίπτωση γνώμης, δίνονται τα ίδια οφέλη όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό, και ο λόγος για αυτό είναι ότι ο ελεγκτής δεν αμφισβητεί την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αλλά δεν είναι σίγουρος για την καθολικότητά τους μεμονωμένα ή αθροιστικά με βάση ένα επίπεδο ανεκτού λάθους που έχει θέσει. Όταν ο εξεταστής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη σημαίνει:

- Η διοίκηση είναι ανίκανη ή την εμποδίζει να ασκήσει τα ελεγκτικά του καθήκοντα βάσει των ελεγκτικών προτύπων
- Επαληθεύει ότι δεν εφαρμόζεται πιστά όλες οι διατάξεις του λογιστικού πλαισίου
- Επισημαίνει ότι ορισμένα οικονομικά στοιχεία στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν παρέχουν σχετικά στοιχεία με εύλογο τρόπο, πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι αξιόπιστα

Αρνητική Γνώμη

Οι περιπτώσεις όπου ένας ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη είναι σπάνιες, καθώς μπορεί αυτόματα να έχει πολύ δυσμενείς συνέπειες για τη διοίκηση και την εικόνα της εταιρείας. Ο ελεγκτής εκφράζει την αντίθετη άποψη όταν βρίσκει μη αξιόπιστες χρηματοοικονομικές καταστάσεις ή όταν σημαντικά λογιστικά βιβλία και στοιχεία δεν αντικατοπτρίζουν πιστά την πραγματικότητα. Όταν ο ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη σημαίνει:

- Η σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν είναι σύμφωνη με τις αρχές του εφαρμοστέου λογιστικού πλαισίου
- Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου έχει σημαντικά μειονεκτήματα, είναι ήπιο ή είναι ανεπαρκές

Άρνηση έκφρασης γνώμης

Υπάρχουν σοβαρές συνέπειες που βιώνουν οι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία σε περίπτωση που εκφράζεται άρνηση γνώμης, επειδή απαιτούν περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία για να την υποστηρίξουν αλλά και γιατί υφίσταται η απώλεια των πελατών της.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι ελεγκτές προσπαθούν να εξαλείψουν κάθε πιθανότητα πρόκλησης βλάβης στην εταιρεία. Ως εκ τούτου, δεν είναι ασυνήθιστο οι ελεγκτές να αρνούνται να εκφράσουν γνώμη αντί να εκφράσουν αρνητική γνώμη. Οι λόγοι για τους οποίους ο ελεγκτής εκφράζει άρνηση γνώμης είναι οι εξής:

- Ο έλεγχος δεν αρκεί για να υποστηρίξει οποιαδήποτε γνώμη (π.χ. άρνηση συλλογής βιβλίων και στοιχείων, άρνηση συνεργασίας εκ μέρους των πελατών, κ.α.)
- Τα σημαντικά μεγέθη ενδέχεται να μην είναι επαληθεύσιμα (π.χ. αδυναμία ελέγχου σε απομακρυσμένα υποκαταστήματα, μη λήψης επιστολών από τρίτους, κ.α.)
- Σοβαρή παραβίαση των ελεγκτικών προτύπων, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του ελεγκτή (π.χ. οικονομικές σχέσεις ή συμφέροντα με ελεγκτές)
- Ο ίδιος ο ελεγκτής σχετίζεται κατά την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (π.χ. βοήθεια στην προετοιμασία)

Προετοιμασία εκθέσεων ελέγχου

Όπως ορίζεται στο άρθρο 16 του «ελεγκτικού έργου» του προεδρικού διατάγματος 226/92, ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής επιβεβαιώνει τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά του με φύλλα εργασίας, τα οποία υποχρεούται να διατηρήσει για περίοδο πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης του πιστοποιητικού ελέγχου του (έκθεση ελέγχου).

Το πιστοποιητικό ελέγχου συντάσσεται χωριστά από τον ορκωτό ελεγκτή λογιστή και υποβάλλεται στη Γενική Συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, σύμφωνα με τις παλιές διατάξεις του άρθρου 37 του Ν.2190/1920 και με τις νέες διατάξεις του Ν.4548/2018. Η δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου είναι υποχρεωτική μαζί με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι οποίες δημοσιεύονται στο ΓΕΜΗ από τις επιχειρήσεις στο τέλος κάθε οικονομικού έτους. Το πιστοποιητικό ελέγχου αποτελείται από δύο μέρη.

Το πρώτο μέρος αναφέρει το πεδίο εφαρμογής και τη φύση των ελεγκτικών εργασιών, ενώ το δεύτερο μέρος αναφέρεται στη γνώμη των ελεγκτών. Σε κάθε περίπτωση, περιλαμβάνει εισαγωγή στην οποία θα αναφέρονται οι ελεγμένοι ετήσιοι λογαριασμοί και το πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που χρησιμοποιήθηκε. Θα πρέπει επίσης να παρέχεται περιγραφή του πεδίου εφαρμογής του υποχρεωτικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων ελέγχου που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια του ελέγχου.

Επιπλέον, η ελεγκτική οντότητα θα πρέπει να περιλαμβάνει τη γνώμη του ελεγκτή σχετικά με την αξιοπιστία και την ακρίβεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που καταρτίζονται και δημοσιεύονται, τις αναφορές στα θέματα στα οποία οι ελεγκτές θα ήθελαν να επιστήσουν την προσοχή και, τέλος, την ελεγκτική γνώμη σχετικά με το κατά πόσον η ετήσια έκθεση του διοικητικού συμβουλίου είναι σύμφωνη με τους λογαριασμούς του.

Σύμφωνα με τα πρότυπα για την κατάρτιση των εκθέσεων ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να αναφέρει εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που ελέγχθηκαν στην έκθεσή του καταρτίζονται βάσει των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών και εάν οι εν λόγω λογιστικές αρχές έχουν τηρηθεί με συνέπεια. Θα πρέπει επίσης να αναφέρει εάν οι υποσημειώσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι επαρκείς και, τέλος, θα πρέπει να αναφέρει τη γνώμη του σχετικά με την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στην έκθεση ελέγχου του ή να αιτιολογεί την άρνησή του να εκφράσει τη γνώμη του.

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700 «Διαμόρφωση Γνώμης και Έκθεσης επί των Οικονομικών Καταστάσεων», κάθε έκθεση ή πιστοποιητικό ελέγχου πρέπει να περιέχει τις ακόλουθες πληροφορίες:

- Τίτλος της έκθεσης
- Αποδέκτης της έκθεσης
- Εισαγωγική παράγραφος
- Προσδιορισμός ελεγμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Συνοπτικός ορισμός των αρμοδιοτήτων της διοίκησης και των ελεγκτών
- Προσδιορισμός της εμβέλειας του ελέγχου
- Ευθύνες του ελεγκτή και τις διοίκησης
- Αναφορά σε διεθνή και ελληνικά πρότυπα
- Σύνοψη των ελεγκτικών εργασιών
- Παράγραφος κατά το πέρας του ελέγχου
- Παραπομπή σε λογιστικά πρότυπα βάσει των οποίων καταρτίζονται οι ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις
- Παραπομπή για συνέχιση δραστηριότητας της επιχείρησης
- Διαμόρφωση της γνώμης του ελεγκτή σχετικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις

- Αναφορά σε επάρκεια συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Αναφορά στη διοίκηση
- Διάστημα ελέγχου της έκθεσης
- Διεύθυνση του ελεγκτή
- Όνομα του ελεγκτή
- Αριθμός μητρώου ΣΟΕΛ του ελεγκτή
- Ονομασία της Ελεγκτικής Εταιρείας
- Αριθμός μητρώου ΣΟΕΛ της ελεγκτικής εταιρείας
- Ημερομηνία έκθεσης ελεγκτή
- Υπογραφή του ελεγκτή

Με βάση τα στοιχεία του άρθ. 16 του Π.Δ. 226/92, της υποπαρ. Α.1. του άρθρου 2 του Ν.4336/2015 και σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 του Ν.4308/2014 ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής υποχρεούται να υποβάλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων από τους οποίους έχει ανατεθεί το «πιστοποιητικό ελέγχου» για τη διενέργεια του ελέγχου, το οποίο θα περιέχει, με τις παλιές διατάξεις του άρθρου 37 του Ν.2190/1920 και με τις νέες διατάξεις του Ν.4548/2018, την έκθεση ελέγχου που προβλέπεται. Τα ευρήματα των ορκωτών ελεγκτών λογιστών δεν επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση και το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, καθώς προκύπτουν από δημοσιευμένες σχετικές χρηματοοικονομικές καταστάσεις (ισολογισμός, λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης, διάθεση κερδών κ.λπ.) ή από τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τη βελτίωση της οργάνωσης ή του λειτουργικού συστήματος της εταιρείας. Το πιστοποιητικό ή η έκθεση ελέγχου που εκδίδεται κοινοποιείται επίσης στο διοικητικό συμβούλιο της ελεγχόμενης οντότητας ή στον διαχειριστή.

Ο ελεγκτής, εκτός από το πιστοποιητικό ελέγχου, υποβάλλει εκτενή έκθεση στη διοίκηση της εταιρείας στην οποία αναφέρει:

- Πληροφορίες σχετικά με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Αποδεικτικά στοιχεία σφαλμάτων, λαθών και απάτης στο λογιστικό και διαχειριστικό σύστημα
- Οι παρατηρήσεις και συστάσεις των ελεγκτών σχετικά με τα ζητήματα που προέκυψαν κατά τη διενέργεια του ελέγχου και εκείνα που αφορούν τη διοίκηση

- Περιγραφές των διαδικασιών ελέγχου που ακολουθούνται από την ομάδα ελέγχου
- Ανάλυση των αποδεικτικών στοιχείων και ο τρόπος διαμόρφωσης της γνώμης των ελεγκτών
- Χρόνος υποβολής της έκθεσης ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 43B του Ν.2190/1920 και του νέου Ν.4548/2018, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις και το πιστοποιητικό ελέγχου της χρήσης πρέπει να δημοσιεύονται είκοσι τουλάχιστον ημέρες πριν από τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης. Το άρθρο 43^A του Ν.2190/1920 και του νέου Ν.4548/2018 προτείνει επίσης η έκθεση σχετικά με τη διαχείριση του διοικητικού συμβουλίου να γνωστοποιείται στους ελεγκτές τριάντα ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση.

Ως εκ τούτου, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο ελεγκτής πρέπει να παραδώσει το πιστοποιητικό ελέγχου μεταξύ είκοσι και τριάντα ημερών. Οι ημερομηνίες υποβολής του πιστοποιητικού έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον ελεγκτή, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τον εντοπισμό των γεγονότων που συμβαίνουν μετά το τέλος του οικονομικού έτους και ο αντίκτυπός του στην αξιοπιστία των ελεγμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι σοβαρός. Ωστόσο, τα γεγονότα αυτά μπορούν να συμβούν από το τέλος του οικονομικού έτους και μετά την υποβολή του πιστοποιητικού ελέγχου.

4.9. Τρόπος Υποβολής της Έκθεσης Ελέγχου από τον ΟΕΛ

Πρώτα απ' όλα, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να μελετήσουν και να αξιολογήσουν τους εσωτερικούς ελέγχους που υπάρχουν εντός της εταιρείας, προκειμένου να καθορίσουν εάν μπορούν να βασιστούν σε αυτήν. Σε κάθε περίπτωση καθορίζουν το πεδίο του ελέγχου τους αλλά και τα σημεία στα οποία πρέπει να επιμείνουν. Διενεργούν:

α) Επέκταση ελέγχου στον εσωτερικό έλεγχο και στο σύστημα, και στη λήψη πληροφοριών από τυχόν υπάρχοντα φύλλα εργασίας προηγούμενων ελέγχων

(β) Εξέταση στις αρμοδιότητες και ευθύνες των εργαζομένων από το οργανόγραμμα του οργανισμού

γ) Εξέταση τυχόν υφιστάμενα διαγράμματα ροής που καθοδηγούν και εξηγούν τις λογιστικές, τεχνικές και αναλυτικές διαδικασίες ελέγχου που πρέπει να ακολουθούνται σε όλα τα στάδια

Έτσι, οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές αποκτούν «δυναμική γνώση» του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Στη συνέχεια δημιουργούν ένα ερωτηματολόγιο, μια παραδοσιακή μέθοδο που περιγράφει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο μπορεί εύκολα να διαχωριστεί και να συμπληρωθεί από τα εσωτερικά μέλη των υπεύθυνων σε όλα τα τμήματα ή να ανακατασκευαστεί από έναν εσωτερικό ελεγκτή. Τα διαγράμματα ροής θεωρούνται από πολλές εταιρείες πιο αποτελεσματικά από τα ερωτηματολόγια και τις περιγραφικές αναφορές που αναφέρονται σε εσωτερικούς ελέγχους, επειδή αντιπροσωπεύουν την «συμβολική παρουσίαση του συστήματος» και παρέχουν μια «σαφή εξατομικευμένη εικόνα του συστήματος».

4.10. Συμπεράσματα

Κλείνοντας, λοιπόν, όταν αποδεικνύεται η επάρκεια του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου από τον ΟΕΛ, αυτό επιφέρει αφενός μεν αποτελεσματικότητα, αφετέρου δε θετική επιρροή στην εργασία του και στην έκβαση πορίσματος της έκθεσης του ελέγχου του οπότε συμπερασματικά να καταλήγουμε αναμφίβολα στη σημαντικότητας ύπαρξής του για αυτούς.

Σύμφωνα με το ΔΕΠ 610 "Χρησιμοποίηση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών" η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι μια δραστηριότητα αξιολόγησης που καθιερώνεται ή παρέχεται ως υπηρεσία προς την οντότητα. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξέταση, αξιολόγηση και παρακολούθηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων.

Κατά τον καθορισμό του εάν η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών είναι πιθανό να είναι επαρκής για τους σκοπούς του ελέγχου, ο ΟΕΛ πρέπει να αξιολογήσει: (α) Την αντικειμενικότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, (β) Την τεχνική ικανότητα των εσωτερικών ελεγκτών, (γ) Το εάν η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών είναι πιθανό να διενεργηθεί με τη δέουσα επαγγελματική προσοχή, και (δ) Το εάν είναι πιθανό να υπάρξει αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των εσωτερικών ελεγκτών και του εξωτερικού ελεγκτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν δει το φως της δημοσιότητας δεκάδες εταιρικά σκάνδαλα και χρηματοοικονομικές απάτες παγκοσμίως, με το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας στον τομέα της ψευδούς υποβολής οικονομικών εκθέσεων να έχει αυξηθεί δραματικά. Τα σκάνδαλα αυτά αφορούν σε παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων, υπεξαυρές από στελέχη, καθώς και σε περίπλοκες και καλά οργανωμένες απάτες. Βέβαια, όπως απέδειξε και η σύγχρονη ιστορία, για να επιτύχει η απάτη, δεν αρκούν μόνο τα λογιστικά τεχνάσματα, αλλά ταυτόχρονα πρέπει τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος να αποτύχουν να εντοπίσουν την απάτη. Στο παρόν κεφάλαιο λοιπόν, παρουσιάζονται παρακάτω ορισμένα παγκόσμια και εγχώρια ελεγκτικά σκάνδαλα που τάραξαν την αξιοπιστία του ελέγχου στο επιχειρηματικό και επενδυτικό κοινό.

5.2. Καταγραφές περιπτώσεων

- Enron, C. W. Thomas, (2002)

Ένα από τα πιο γνωστά οικονομικά σκάνδαλα που αναδείχθηκε το 2001 αφορούσε την ενεργειακή εταιρεία Enron και την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen. Έπειτα από μία σειρά αποκαλύψεων που αφορούσαν αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές που διενεργήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990, η Enron βρέθηκε στο χείλος της χρεοκοπίας το Νοέμβριο του 2001. Μια απόπειρα διάσωσης “λευκού ιπότη” από μία παρόμοια αλλά μικρότερη ενεργειακή εταιρεία, την Dynegy δεν κατέστη αποτελεσματική. Και η Enron τελικά κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001.

Καθώς το σκάνδαλο αποκαλυπτόταν, οι μετοχές της Enron σημείωναν κατακόρυφη πτώση. Κι ενώ η εταιρεία συγκαταλεγόταν μεταξύ των καλύτερων εταιρειών σχετικά με την

αξιοπιστία της στο χρηματιστήριο, αυτή η απρόσμενη εξέλιξη είχε μεγάλο αντίκτυπο στην αγορά. Η βουτιά της Enron σημειώθηκε μετά από την αποκάλυψη ότι πολλά από τα κέρδη και τα έσοδα ήταν αποτέλεσμα συμφωνιών με οντότητες ειδικού σκοπού, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης που συμμετείχε. Απόρροια των ανωτέρω ήταν πολλά από τα χρέη και της εταιρείας να μην εμφανίζονταν στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις.

Αργότερα, έγιναν έρευνες, με επικεφαλής το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το υπουργείο Δικαιοσύνης και το Κογκρέσο. Τα ακριβή αίτια και οι λεπτομέρειες της καταστροφής δεν έγιναν γνωστά για αρκετό καιρό.

Επιπροσθέτως, το σκάνδαλο προκάλεσε τη διάλυση της Arthur Andersen, η οποία αποτελούσε μέχρι εκείνη την περίοδο μία εκ των πέντε κορυφαίων ελεγκτικών εταιρειών. Ιδιαίτερα ζημιωμένοι βγήκαν οι μέτοχοι, το κράτος, διάφοροι πιστωτές και εργαζόμενοι.

Το Μάρτιο του 2002, καταδικάστηκε για παρακώλυση δικαιοσύνης. Το δικαστήριο υποστήριξε ότι η Arthur Andersen κατέστρεψε έγγραφα που αφορούσαν την Enron όσο η τελευταία τελούσε υπό έρευνα από κρατικούς φορείς (SEC). Μέχρι το τέλος του 2002, είχε διακόψει τις εργασίες της και το μόνο που είχε απομείνει ήταν οι χιλιάδες απολυμένοι υπάλληλοι, σύμβουλοι και προσωπικό υποστήριξης. Η Arthur Andersen είχε γίνει το σύμβολο του αντιδεοντολογικού περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούσαν οι ελεγκτικές εταιρείες σε βάρος του επενδυτικού κοινού. Στο τέλος της δικαστικής διαμάχης, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υπήρξαν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, ότι δηλαδή η καταστροφή των εγγράφων ήταν σκόπιμη και είχε στόχο την παρακώλυση της έρευνας. Για την ενοχή της Arthur Andersen της επιβλήθηκε πρόστιμο \$500.000. Η απόφαση βέβαια του δικαστηρίου ήρθε πολύ αργά, το 2005, όταν η εταιρεία πλέον από 28.000 εργαζόμενους, μετρούσε μόνο 200.

Η ελεγκτική εταιρεία έχει νομική ευθύνη αλλά και ευθύνη έναντι τρίτων για συνεργεία σε απάτη και για ψευδή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η ίδια η εταιρεία που υποτίθεται ότι έλεγχε τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Enron, παράλληλα την συμβούλευε για να φανεί περισσότερο ελκυστική στους επενδυτές.

Η Arthur Andersen, κατηγορήθηκε για εφαρμογή χαλαρών προτύπων ελέγχου εξαιτίας της σύγκρουσης ενδιαφέροντος που προερχόταν από τις αμοιβές που δέχονταν για την πραγματοποίηση των ελέγχων αυτών. Το σκάνδαλο της εταιρείας Enron παρέσυρε και την Arthur Andersen, η οποία κατέρρευσε, και προκάλεσε μεγάλες αλλαγές στον κλάδο των ελεγκτικών εταιρειών. Κατηγορήθηκε για εγκατάλειψη καθήκοντος και για απάτη. Η καταδίκη της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen, στις 14 Μαρτίου 2002, για παρεμπόδιση της δικαιοσύνης, ήταν το πρώτο σημάδι ότι οι ομοσπονδιακές αρχές των ΗΠΑ είχαν βάλει στόχο την αναδιοργάνωση των εταιρειών αυτών. Με άλλα λόγια, μετά την περίπτωση της Enron, το μήνυμα που εστάλη σε όλους όσους εμπλέκονταν στον κλάδο των εταιρειών ελέγχου ήταν σαφές: Τυχόν χαλαρότητα δεν δικαιολογείται και το βάρος πέφτει σε εκείνους που πραγματικά μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο χώρο, δηλαδή στους ίδιους τους ελεγκτές.

- WorldCom, Pulliam S., & Solomon D., (2002)

Η αμερικανική εταιρεία τηλεπικοινωνιών κάνει το δεύτερο μεγαλύτερο οικονομικό σκάνδαλο λίγους μήνες μετά τη «βόμβα» της Enron και κλονίζει τα θεμέλια του αμερικανικού καπιταλιστικού συστήματος, δηλαδή την έννοια της «εμπιστοσύνης». Μέσω του καπιταλιστικού συστήματος και της επέκτασης, η επενδυτική δραστηριότητα βασίζεται στην εμπιστοσύνη, η οποία συνεπάγεται διαφάνεια, διατήρηση του κύρους των επιχειρήσεων και των στελεχών και την ακεραιότητα των ρυθμιστικών μηχανισμών. Το 2002, στη Νέα Υόρκη, ο οικονομικός διευθυντής της WorldCom αποκάλυψε λογιστική απάτη, η οποία, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, θα μπορούσε να στιγματίσει τη λεγόμενη εποχή της νέας οικονομίας ως την εποχή του γρήγορου χρήματος, λογιστικών «στρατηγικών» και διευθυντών που δεν έχουν κανέναν έλεγχο.

Η κάλυψη του λειτουργικού κόστους πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ ήταν ένα σημαντικό βήμα. Το ρεκόρ τους ως κόστος κεφαλαίου σε δολάρια από τα αποτελέσματα του κολοσσού και τα οικονομικά αποτελέσματα των τελευταίων πέντε τριμήνων ενίσχυσαν τη ρευστότητα και τα περιθώρια της Worldcom. Μάλιστα, η εταιρεία έχει καταγράψει μεγάλο κόστος ως επένδυση στα αποτελέσματά της, με αποτέλεσμα την τεράστια αλλαγή της εικόνας των μεγεθών της. Ο έλεγχος διενεργήθηκε από την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen, μια

πολύ γνωστή εταιρεία στο σκάνδαλο της Enron. Και αυτή τη φορά οι ελεγκτές της κατάφεραν να εντοπίσουν τις παρατυπίες της Worldcom.

Η Arthur Andersen εξέδωσε δήλωση την επόμενη μέρα, λέγοντας ότι ο οικονομικός διευθυντής της Worldcom δεν είχε ενημερώσει τα στελέχη της για τις «λογιστικές πρακτικές» της. Μετά το σκάνδαλο της Enron όμως, η KPMG ανέλαβε καθήκοντα ελεγκτή για την Worldcom και όπως ανακοίνωσε, ζητήθηκε από την εταιρεία τηλεπικοινωνιών να διενεργήσει ολοκληρωμένο έλεγχο των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων του 2001 και του 2002. Η εταιρεία ανακοίνωσε κέρδη 1,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2001 και 130 εκατομμύρια δολάρια το πρώτο τρίμηνο του 2002. Ωστόσο, θα είχε αναφέρει καθαρή ζημία το πρώτο τρίμηνο του 2001 και του 2002 εάν δεν υπήρχαν οι «λογιστικές παρεμβάσεις».

Τα ψευδή λογιστικά αρχεία της Worldcom ανακαλύφθηκαν από τον αντιπρόεδρο εσωτερικών ελέγχων της κα. Κούπερ μαζί με τον σύντροφό της κ. Μορς. Όταν εξέτασαν εκατομμύρια λογιστικές εγγραφές κρυφά από τους προϊσταμένους τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η εταιρεία είχε κρατήσει λογιστικά αρχεία βάσει εσφαλμένων λογιστικών μεθόδων, οι οποίες βοήθησαν στην απόκρυψη των ζημιών. Η Arthur Andersen αρνήθηκε να απαντήσει σε ορισμένες από τις ερωτήσεις της κα. Κούπερ και είπε ότι η εταιρεία είχε εγκρίνει ορισμένες από τις λογιστικές μεθόδους που εξετάστηκαν.

Ο οικονομικός Διευθυντής κ. Σάλιβαν ζήτησε από την κα. Κούπερ να αναβάλει την έρευνά της για το επόμενο τρίμηνο. Η πρώτη επιβεβαίωση της κα. Κούπερ ότι κάτι δεν πήγαινε καλά με την Worldcom ήρθε τον Μάρτιο του 2002, όταν ο John Stupka, επικεφαλής ασύρματων επιχειρήσεων της Worldcom, εξοργίστηκε από το γεγονός ότι επρόκειτο να χάσει 400 εκατομμύρια δολάρια σε αποθεματικά το τρίτο τρίμηνο του 2001. Το σχέδιό τους ήταν να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα για να καλύψουν το έλλειμμα εάν οι πελάτες δεν πλήρωναν τους λογαριασμούς τους. Ωστόσο, ο κ. Stupka αποφάσισε να πάρει τα 400 εκατομμύρια δολάρια. Συγκεκριμένα ανέφερε: «Χρησιμοποιήστε τα για να αυξήσετε την κερδοφορία της Worldcom». Ο Stupka ήταν δυσαρεστημένος γιατί αν δεν υπήρχαν τα χρήματα, η Worldcom θα έπρεπε να αναφέρει μεγάλη απώλεια το επόμενο τρίμηνο.

Στη περίπτωση αυτή που δεν έγινε εφαρμογή των νόμων περί κάλυψης απάτης, συνέργειας σε απάτη, αμέλειας ή αδιαφορίας του ορκωτού, η ελεγκτική εταιρεία έχει νομική

ευθύνη για τα πιστοποιητικά ελέγχου που εξέδωσε, ευθύνη έναντι των τρίτων αλλά και προς το κοινωνικό σύνολο.

- Parmalat, CFA, (2016)

Το σκάνδαλο Parmalat είναι το μεγαλύτερο οικονομικό σκάνδαλο στην Ευρώπη από το 1945 και θυμίζει το φρικτό σκάνδαλο της Enron που έπληξε τη Wall Street το 2001. Η Parmalat ιδρύθηκε στην Πάρμα της Ιταλίας τη δεκαετία του 1960 και σύντομα έγινε παράδειγμα επιτυχίας, χάρη στη σοφία και τις επιδοτήσεις της ΕΟΚ του ιδρυτή Calisto Tanzi. Από το 1974, η εταιρεία έχει αποκτήσει διεθνές καθεστώς, πρώτα στη Βραζιλία και στη συνέχεια στον Ισημερινό και τη Βενεζουέλα. Παράλληλα, έχτισαν εταιρείες σε χώρες που προσέφεραν φορολογικές ελαφρύνσεις (Αυστρία, Ολλανδία, Μάλτα, Λουξεμβούργο, Νήσος του Μαν κ.λπ.) και στη συνέχεια δημιούργησαν εγκαταστάσεις σε κάθε είδους «φορολογικούς παραδείσους» (Ολλανδικές Αντίλλες, Παρθένοι Νήσοι, Νήσοι Κέιμαν κ.λπ.). Μέσα στο ένα τέταρτο του αιώνα είχε γίνει ένα από τα πιο επιτυχημένα μοντέλα φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης.

Όταν η Parmalat εισήλθε στο χρηματιστήριο το 1990, ήταν η έβδομη μεγαλύτερη ιταλική βιομηχανία και κατέλαβε την πρώτη θέση στον κόσμο στην αγορά γάλακτος μακροζωίας. Είναι κατανεμημένο σε 30 χώρες και απασχολούσε περίπου 37.000 άτομα. Το 2002 ο κύκλος εργασιών της ξεπέρασε τα 7,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτή η απίστευτη επιτυχία χάρισε στον Tanzi τον τίτλο του προέδρου της Confidastria (Ένωση Ιταλικών Βιομηχανιών) και τον τίτλο του πιο επιτυχημένου βιομηχάνου. Τον Σεπτέμβριο του 2003 όμως το σχέδιο του για μια προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων 300 εκατομμυρίων ευρώ εγκαταλείφθηκε και οι μετοχές της εταιρείας υποτιμήθηκαν σημαντικά ως αποτέλεσμα των δημοσιευμένων ανησυχιών που προέκυψαν σχετικά με τις συναλλαγές με το αμοιβαίο κεφάλαιο Epicurum, μια εταιρεία με έδρα την Κέιμαν και συνδεδεμένη με την Parmalat. Η Standard & Poor's το ανακάλυψε και υποβάθμισε αμέσως τις μετοχές της εταιρείας. Η Standard & Poor's είναι ένας αμερικανικός οργανισμός αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (CRA) και ένα τμήμα της δημοσιεύει χρηματοοικονομική έρευνα και αναλύσεις για μετοχές, ομόλογα και εμπορεύματα. Η S&P θεωρείται ο μεγαλύτερος από τους τρεις μεγάλους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Έτσι, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ανταποκρίθηκε αμέσως και ζήτησε εξηγήσεις.

Παράλληλα, κάλεσε το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας να διευκρινίσει πώς σχεδιάζει να αποπληρώσει τα δάνειά της που έληξαν στο τέλος του έτους. Η παρέμβαση της επιτροπής ενέτεινε τις ανησυχίες των επενδυτών και επιτάχυνε την πτώση των μετοχών. Ανακοίνωσε ότι έχει 3,95 δισεκατομμύρια ευρώ σε μετρητά στο υποκατάστημα της Bank of America στα Νησιά Κέιμαν. Προς απόδειξη της αξίωσής της, προσκόμισε τραπεζικό έγγραφο που επιβεβαίωνε την ύπαρξη του συγκεκριμένου ποσού. Η επιτροπή και οι επενδυτές εφησυχάστηκαν. Αλλά λίγες μέρες αργότερα, στις 19 Δεκεμβρίου, η βόμβα εξερράγη: Σε δημόσια δήλωσή της, η Bank of America κατήγγειλε ότι τα χρήματα που παρουσίασε η Parmalat για 3,95 δισεκατομμύρια ευρώ δεν υπήρχαν!

Οι αρχές δεν δυσκολεύτηκαν να πιστοποιήσουν ότι το περίφημο έγγραφο δεν ήταν παρά ένα πλαστογραφημένο χαρτί. Περισσότεροι από 115.000 επενδυτές έχασαν τα χρήματά τους. Σύντομα αποκαλύφθηκε ότι τα χρέη της Parmalat κρύβονται εδώ και χρόνια με τον τρόπο του "A La Enron". Ένα πολύπλοκο δίκτυο υπεράκτιων εταιρειών, η μία κολλημένη με την άλλη, να γεμίζει με χρέη και ζημιές για να δείξει αυξημένο θετικό αντίκτυπο για τη μητρική εταιρεία προκειμένου να αυξήσει την κεφαλαιοποίησή της. Οι λογιστές της Parmalat ήταν ο στρατός. Αν και το καλά οργανωμένο σκάνδαλο συνεχίστηκε για χρόνια, ήταν πολύ δύσκολο να εντοπιστεί.

Τα οικονομικά δελτία που κυκλοφόρησαν το πρωί της ημέρας που ξέσπασε το σκάνδαλο έδειξαν επίσης το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες (όπως οι περίφημες Grant Thornton και Deloitte & Touch) και μεγάλες τράπεζες (όπως η Citigroup, η Morgan Stanley, Bank of America και Deutsche Bank) να αγοράζουν τις μετοχές της Parmalt ως «ισχυρή αγορά» για την προσαρμογή και τη διαχείριση των επενδυτών. Η υπόθεση έφτασε στα δικαστήρια και η τελική ετυμηγορία εκδόθηκε μόλις την άνοιξη του 2011. Ο Tanzi καταδικάστηκε σε 8 χρόνια φυλάκισης, αλλά το δικαστήριο απάλλαξε και τις 4 τράπεζες από όλες τις κατηγορίες. Όταν η Enron χρεοκόπησε, οι νεοφιλελεύθεροι υποστήριζαν ότι δεν υπήρχε χώρος για περισσότερη απάτη στο νέο οικονομικό τοπίο, καθώς το μάθημα της Enron ανάγκασε ολόκληρο το σύστημα να αυτοδιορθωθεί.

Προφανώς σε αυτή την περίπτωση, όπως η Enron και η Worldcom, η ελεγκτική εταιρεία είχε μεγαλύτερη ευθύνη που ελέγχει και υπογράφει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Parmalat. Η αρχή της ελευθερίας καταπατήθηκε σε αυτό το σκάνδαλο.

Μέχρι το 1999, η Grant Thornton ήταν υπεύθυνος για την αναθεώρηση των οικονομικών στοιχείων και των βιβλίων του ιταλικού κολοσσού.

Τα τελευταία χρόνια, και λόγω της ανάγκης εναλλαγής ορκωτών λογιστών σε τακτά χρονικά διαστήματα στις επιχειρήσεις σύμφωνα με το ιταλικό δίκαιο, η Grant Thornton αντικαταστάθηκε από την Deloitte & Touch, μία από τις τέσσερις μεγαλύτερες εταιρείες του κλάδου διεθνώς. Ωστόσο, φαίνεται ότι η εναλλαγή αυτή έχει παραβλεφθεί στην περίληψη της υπόθεσης Paramalat. Επειδή η Grant Thornton συνέχισε να ελέγχει τη θυγατρική της, την Permalat Bonlot, η Bank of America δήλωσε ότι το υποτιθέμενο έγγραφο, το οποίο αποτελούσε απόδειξη των καταθέσεων της ύψους 4 δισεκατομμυρίων ευρώ, είχε πλαστογραφηθεί και ότι το κεφάλαιο δεν υπήρχε.

- Folli Follie

Η εταιρεία Folli Follie ιδρύθηκε στην Αθήνα, το 1982 από τον Δημήτρη Κουτσολιούτσο και τη γυναίκα του. Σταδιακά, ο όμιλος εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια ηγετική δύναμη στο χώρο της μόδας που έφτασε να διαθέτει καταστήματα και να δημιουργεί πωλήσεις σε πάνω από 30 χώρες, με σημεία πώλησης, καταστήματα και pop-up stores που άγγιζαν τα 1000, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως και σχεδόν με 5.000 εργαζόμενους ανά τον κόσμο. Σχεδίαζε, παρήγαγε και διανέμανε σε διεθνές επίπεδο εκτός από κοσμήματα της Folli Follie αλλά και της αγγλικής εταιρείας κοσμημάτων Links of London.

Ένα από τα πιο πρόσφατα και διάσημα οικονομικά σκάνδαλα των ελληνικών εταιρειών είναι αυτό του ομίλου της Folli Follie. Ο υπό έλεγχο όμιλος Folli Follie (FF), εισηγμένος στο Χρηματιστήριο Αθηνών, δημιουργήθηκε όταν η αρχική μητρική εταιρεία FF απέκτησε τον έλεγχο δύο άλλων εταιρειών, της Elmec Sport Co., το 2007 και της Hellenic Duty Free Shops Co., το 2006. Η ενοποίηση διευκόλυνε κάθε πιθανή κατηγορία προς την διοίκηση για δραστηριότητες χειραγώγησης των οικονομικών στοιχείων. Τελευταίος καθοριστικός παράγοντας προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η ανάπτυξη μιας εκτεταμένης στα χαρτιά, όμως εικονικής στην πράξη, εμπορικής λειτουργίας της στην Ασία.

Αυτό κατέστη δυνατό λόγω της απουσίας μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης και ενός κατάλληλου συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως διασφάλιση που θα μπορούσε να αποτρέψει ανακρίβειες χρηματοοικονομικής αναφοράς. Η δραστηριότητα στην Ασία παρέκαμψε σοβαρές ελεγκτικές διαδικασίες για αρκετό καιρό, λόγω αμέλειας ή και πιθανώς υπό την αιγίδα της διοίκησης. Η απουσία αποτελεσματικού προληπτικού ή διορθωτικού μηχανισμού, επέτρεψε στη διοίκηση να πραγματοποιήσει μια νεφελώδη δραστηριότητα, κατά βάση στην ασιατική αγορά. Ήταν εκείνο το μέρος των εργασιών κάτω από το “μάτι” του εσωτερικού ελέγχου, που ενθάρρυνε κυρίως την αφάνεια στις συναλλαγές και τον κακόβουλο λογιστικό χειρισμό, με αποτέλεσμα να αντικατοπτρίζεται και στα αποτελέσματα χρήσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, (Kourtis et al., 2019).

Έπειτα, το 2017, ένας ελεγκτικός οίκος για τις μεγάλες επιχειρήσεις, ονόματι Alvarez & Marshal, συγκέντρωσε στοιχεία για τις δράσεις των θυγατρικών εταιρειών στην Ασία. Αυτή απέδειξε ότι ο όμιλος, προκειμένου να αυξήσει την ονομαστική αξία των μετοχών του στο χρηματιστήριο, δήλωνε ότι έχει κέρδη, ενώ στην πραγματικότητα οι ζημίες ήταν τεράστιες και οι αποκλίσεις χασοτικές. Ειδικότερα, από το πόρισμα της Alvarez & Marshal προκύπτει ότι η εταιρεία δήλωνε ότι έχει κέρδη ύψους 316,4 εκατομμύρια δολάρια, ενώ πραγματικά είχε ζημίες 44,7 εκατομμύρια δολάρια. Επίσης, από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των δραστηριοτήτων της θυγατρικής στην Ασία αποτυπώνονταν πωλήσεις αξίας 1,112 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ ο ελεγκτικός οίκος κατέγραψε μόλις 116,847 εκατομμύρια δολάρια. Επίσης καταγράφηκε μεγάλη απόκλιση στις πωλήσεις της εταιρείας ύψους 995,5 εκατομμυρίων δολαρίων. Πέραν αυτού, για τη χρήση του 2017, η αξία των αποθεμάτων που είχε δηλωθεί από τις θυγατρικές της Folli Follie στην Ασία ανερχόταν στα 581,6 εκατομμύρια δολάρια, ενώ η Alvarez & Marshal διαπίστωσε ότι ήταν μόλις 33,8 εκατομμύρια δολάρια. Επίσης, τα τραπεζικά διαθέσιμα και ισοδύναμα που είχαν αποτυπωθεί στα 296,7 εκατομμύρια δολάρια, ήταν μόλις 6,4 εκατομμύρια δολάρια.

Σε συνέντευξη Τύπου που πραγματοποίησε στη Νέα Υόρκη ο Γκαμπριέλε Γκρέγκο εκ μέρους του hedge fund Quintessential Capital Management (QCM) χαρακτήρισε τη Folli Follie «Γίγαντα με πήλινα πόδια». Τόνισε ότι αντί για 630 σημεία τοπικών πωλήσεων (POS) που ανέφερε η έκθεση του ομίλου για το 2016, το QCM εντόπισε ύστερα από εξονυχιστικό έλεγχο μόλις 289, φουσκώνοντας το δίκτυο πωλήσεων πάνω από 200%. Το ζήτημα, λοιπόν, εστιάζεται στην αξιοπιστία των εκθέσεων των ελεγκτικών εταιρειών που ελέγχουν την

εισηγμένη στο Χρηματιστήριο εταιρεία και ενημερώνουν τους επενδυτές και την κοινή γνώμη για αυτήν.

Ποιος όμως ασκούσε έλεγχο στα επίσημα οικονομικά δεδομένα του ομίλου; Η QCM κατηγορήσε τη Folli Follie ότι ενώ αρχικά η ελεγκτική εταιρεία που χρησιμοποιούσε ήταν η Baker Tilly, στη συνέχεια την αντικατέστησε η Ecnovis. Επίσης, ελεγκτής των θυγατρικών της στην Ασία ήταν μια «ύποπτη» εταιρεία στελεχωμένη από μόλις δύο άτομα.

Το σκάνδαλο της Folli Follie είχε οδυνηρό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία. Μετά το σκάσιμο της φούσκας, διαπιστώθηκε έλλειψη εμπιστοσύνης προς την ελληνική επιχειρηματικότητα διεθνώς, καθώς και αμφισβήτηση της θέσης της χώρας ως προορισμού επενδύσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υπόθεση αυτή αύξησε και το κόστος δανεισμού των ελληνικών επιχειρήσεων σε υψηλές μονάδες βάσης.

Η υπόθεση κατέληξε στην παραίτηση του μεγαλομετόχου και ιδρυτή του ομίλου, Δημήτρη Κουτσογιούτσου, και στη συνέχεια και του γιου του και πρώην CEO της εταιρείας, Τζώρτζη, στα τέλη του 2018. Η οικογένεια βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με δύο σοβαρά κακουργήματα εις βάρος της και της έχει επιβληθεί πρόστιμο ύψους των 4,02 εκατομμυρίων ευρώ. Η δικαστική υπόθεση είναι ακόμα σε εκκρεμότητα καθώς εκατοντάδες επενδυτές και ομολογιούχοι έχουν πάρει το δρόμο της Δικαιοσύνης, αναζητώντας αποζημίωση για τις ζημιές που προκάλεσε η Διοίκηση με την πλασματική εικόνα που παρουσίαζε για την εταιρεία. (Καρδίτσας Δ., 2019)

- Silicon Valley Bank

Η Silicon Valley Bank (SVB) ήταν μια κρατική εμπορική τράπεζα με έδρα στη Σάντα Κλάρα της Καλιφόρνια, η οποία κατέρρευσε στις 10 Μαρτίου 2023, με τις συμμετοχές τις να διαχειρίζεται πλέον η Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC). Η SVB ήταν η 16η μεγαλύτερη τράπεζα στις ΗΠΑ και ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα από καταθέσεις στη Silicon Valley. Η SVB λειτουργούσε υποκαταστήματα στην Καλιφόρνια και στη Μασαχουσέτη. Η τράπεζα αποτέλεσε την κύρια δραστηριότητα της SVB Financial Group, η οποία είναι εισηγμένη στη δημόσια τραπεζική εταιρεία χαρτοφυλακίου η οποία, με άλλες

θυγατρικές, λειτουργούσε γραφεία σε 13 επιπλέον πολιτείες των ΗΠΑ και σε περισσότερες από 12 διεθνείς δικαιοδοσίες.

Το 2022, η SVB άρχισε να υφίσταται απότομες απώλειες μετά από αυξημένα επιτόκια και σημαντική ύφεση της ανάπτυξης στον κλάδο της τεχνολογίας, με την τράπεζα να επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό σε μακροπρόθεσμα ομόλογα του Δημοσίου. Από τις 31 Δεκεμβρίου 2022, η SVB είχε λογιστικές μη πραγματοποιηθείσες ζημιές άνω των 15 δισεκατομμυρίων δολαρίων για τίτλους διακρατούμενες ως τη λήξη. Στις αρχές Μαρτίου του 2023, ένας συνδυασμός παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της κακής διαχείρισης κινδύνου και μιας τράπεζας που διοικείται από επενδυτές της βιομηχανίας της τεχνολογίας, προκάλεσε την κατάρρευση της τράπεζας. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αναφέρθηκαν ότι ήταν ένας παράγοντας τόσο για την αρχική τραπεζική λειτουργία όσο και για τα επακόλουθά της, με εκείνους που επηρεάζονται από την πιθανή απώλεια των καταθέσεων να ζητούν από τις ρυθμιστικές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι ανασφάλιστοι λογαριασμοί θα προστατεύονται πλήρως και θα έχουν πρόσβαση σε όλα τους χρήματα.

Την 10η Μαρτίου 2023, οι εξεταστές από την Federal Reserve και την FDIC έφτασαν στα γραφεία της SVB για να αξιολογήσουν τα οικονομικά της εταιρείας. Αρκετές ώρες αργότερα, το Τμήμα Χρηματοοικονομικής Προστασίας και Καινοτομίας της Καλιφόρνια (DFPI) εξέδωσε εντολή για την κατοχή της SVB, αναφέροντας ανεπαρκή ρευστότητα και αφερεγγυότητα και διόρισε την FDIC ως διαχειριστή. Στη συνέχεια, η FDIC ίδρυσε μια εθνική τράπεζα ασφάλισης καταθέσεων, την Deposit Insurance National Bank Santa Clara, για να ανοίξει ξανά τα υποκαταστήματα της τράπεζας την επόμενη εργάσιμη μέρα και να επιτρέψει την πρόσβαση σε ασφαλισμένες καταθέσεις.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της SVB, Greg Becker, ήταν στο παρελθόν στο διοικητικό συμβούλιο της Federal Reserve Bank του San Francisco, αλλά αποχώρησε από αυτή τη θέση. Μια αρχική δημοπρασία περιουσιακών στοιχείων της SVB στις 12 Μαρτίου 2023 προσέλκυσε μια μοναδική προσφορά από έναν άγνωστο ως τώρα επενδυτή, αφού η PNC Financial Services και η RBC Bank υπαναχώρησαν από την υποβολή προσφορών. Η FDIC απέρριψε αυτήν την προσφορά και σχεδίαζε να πραγματοποιήσει μια δεύτερη δημοπρασία για να προσελκύσει προσφορές από μεγάλες τράπεζες, εκεί που ο χαρακτηρισμός συστημικού κινδύνου της τράπεζας επιτρέπει στο FDIC να ασφαλίσει όλες τις καταθέσεις.

Στις 13 Μαρτίου 2023, η FDIC ανακοίνωσε μέσω δελτίου τύπου, ότι η FDIC μεταβίβασε τα περιουσιακά στοιχεία της SVB σε μια νέα τράπεζα γέφυρας, τη Silicon Valley Bridge Bank, και διόρισε τον Tim Mayorouλος ως Διευθύνοντα Σύμβουλο. Η νέα οντότητα, Silicon Valley Bridge Bank, λειτουργεί από την FDIC και όλοι οι πελάτες της SVB θα γίνουν πελάτες της νέας. Το FDIC δήλωσε ότι ο στόχος είναι να παρέχει ένα νέο επίπεδο προστασίας στους πελάτες SVB, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης του τακτικού ωραρίου της τράπεζας και των αναμενόμενων τραπεζικών δραστηριοτήτων, όπως η ηλεκτρονική πρόσβαση, η πρόσβαση σε ATM, πρόσβαση σε κεφάλαια πελατών και η σύνταξη επιταγών, έτσι η FDIC δήλωσε ότι οι επίσημες επιταγές της SVB θα εκκαθαριστούν και ότι οι πελάτες δανείων θα πρέπει να συνεχίσουν να πραγματοποιούν πληρωμές. Η FDIC πρόσθεσε επίσης ότι ο ρόλος τους είναι να μην προστατεύουν τους μετόχους της Silicon Valley Bank και ορισμένους κατόχους μη εξασφαλισμένων χρεών.

Οι ρυθμιστικές καταθέσεις από τον Δεκέμβριο του 2022 υπολόγισαν ότι περισσότερο από το 85% των καταθέσεων ήταν ανασφάλιστες. Η αποτυχία της SVB ήταν η μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη τράπεζα από την οικονομική κρίση του 2007 – 2008 ως προς τα περιουσιακά στοιχεία και η δεύτερη μεγαλύτερη στην ιστορία των ΗΠΑ πίσω από αυτή της Washington Mutual. Η κινεζική κοινοπραξία της SVB, της οποίας ο πρόεδρος είναι ο πρόεδρος της Shanghai Pudong Development Bank, είπε ότι οι δραστηριότητές τους ήταν «καλές» από τις 11 Μαρτίου 2023. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι ήταν μια σωτήρια για τη βρετανική τεχνολογία εταιρείες που επλήγησαν από την κατάρρευση της Τράπεζας και ως επέκταση του υποκαταστήματός της στο Ηνωμένο Βασίλειο ως μέρος των επιπτώσεων από τη μητρική τράπεζα. 3.000 επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο πιστεύεται ότι κινδυνεύουν με χρεοκοπία χωρίς διάσωση. Στις 13 Μαρτίου 2023, μετά από διαδικασία υποβολής προσφορών, ανακοινώθηκε ότι η HSBC UK είχε συμφωνήσει να εξαγοράσει τη Silicon Valley Bank UK έναντι 1 £ σε μια συμφωνία διάσωσης, χωρίς κόστος για τον φορολογούμενο και με τους καταθέτες να προστατεύονται πλήρως.

Στις 17 Μαρτίου 2023, η πρώην μητρική εταιρεία της SVB, η SVB Financial Group, υπέβαλε αίτηση πτώχευσης. Η πτώχευση επηρεάζει τις υπόλοιπες θυγατρικές του ομίλου, SVB Capital και SVB Securities, αλλά όχι τη Silicon Valley Bank ή την SVB Private.

Το αφεντικό της KPMG στις ΗΠΑ δήλωσε ότι στέκεται πίσω από τους ελέγχους της Silicon Valley Bank και Signature Bank, οι οποίοι κατέρρευσαν μέσα σε λίγες μέρες από τη δημοσίευση ετήσιων εκθέσεων που πιστοποιήθηκαν από τη ελεγκτική εταιρεία.

Ο Paul Knorr είπε ότι το ελεγκτικό του έργο εξέτασε όλα τα στοιχεία που ήταν διαθέσιμα τη στιγμή που εκδόθηκαν οι εκθέσεις και ότι τα «γεγονότα με γνώμονα την αγορά» τις ενδιάμεσες ημέρες οδήγησαν σε πτώχευση των τραπεζών. Η KPMG ελέγχει τη μητρική εταιρεία της Silicon Valley Bank από το 1994 και την Signature Bank από την ίδρυσή της, δηλαδή πριν από 22 χρόνια.

Πριν από τη δημοσίευση της ετήσιας έκθεσης, οι ελεγκτές πρέπει να αξιολογήσουν εάν υπάρχει ουσιαστική αμφιβολία για την ικανότητα μιας εταιρείας να επιβιώσει το επόμενο έτος. Μια γνώμη ελέγχου που περιλαμβάνεται στην έκθεση θα έπρεπε να περιλαμβάνει μια προειδοποίηση αυτής της λεγόμενης «συνεχιζόμενης δραστηριότητας - going concern», εάν υπήρχε τέτοια αμφιβολία. Δεν υπήρχε όμως τέτοια προειδοποίηση σε καμία από τις δύο τράπεζες.

Η KPMG υπέγραψε τη γνωμοδότησή της για την Silicon Valley Bank στις 24 Φεβρουαρίου 2023, ακριβώς δύο εβδομάδες πριν την κατάσχεση της τράπεζας από τις ρυθμιστικές αρχές μετά από ένα bank run. Η έκθεση ελέγχου με την υπογραφή έχει ημερομηνία 1 Μαρτίου, 11 ημέρες πριν από την κατάσχεσή της. Οι καταθέτες τράπηκαν σε φυγή αφού εστίασαν στις απώλειες στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών με τίτλους σταθερού εισοδήματος και σε χαμηλό ποσοστό των καταθέσεων που καλύπτονταν από κρατική εγγύηση.

«Καθώς λαμβάνουμε υπόψη όλα όσα γνωρίζουμε σήμερα στεκόμαστε πίσω από τις εκθέσεις που δημοσιεύσαμε και πιστεύουμε ότι ακολουθήσαμε όλα τα επαγγελματικά πρότυπα», δήλωσε ο Knorr, διευθύνων σύμβουλος της KPMG στις ΗΠΑ, σε εκδήλωση στο NYU Stern Center για μία Βιώσιμη Επιχείρηση.

«Έχουμε την ευθύνη μέχρι την ημέρα που θα εκδώσουμε την έκθεση ελέγχου να εξετάσουμε όλα τα γεγονότα που γνωρίζουμε, επομένως το κάναμε απολύτως. Αλλά αυτό που δεν μπορούμε να ξέρουμε με βεβαιότητα είναι τι μπορεί να συμβεί μετά την έκδοση

αυτής της έκθεσης ελέγχου», είπε, προσθέτοντας ότι αυτό μπορεί να περιλαμβάνει γεγονότα «κατευθυνόμενα από την αγορά» και τις «απρόβλεπτες» αντιδράσεις των πελατών.

«Υπήρξαν ενέργειες που έγιναν τον Μάρτιο που προκάλεσαν μια άλλη σειρά αντιδράσεων που οδήγησαν στο κλείσιμο αυτών των δύο ιδρυμάτων».

Η Sandy Peters, επικεφαλής της παγκόσμιας υπεράσπισης στο Ινστιτούτο CFA, ένα επαγγελματικό όργανο για επενδυτές, είπε ότι οι ρυθμιστικές αρχές θα μπορούσαν να εξετάσουν το έργο που έκανε η KPMG για να υποστηρίξει τη γνώμη του ελέγχου της, συμπεριλαμβανομένου του γιατί αποφάσισε να μην συμπεριλάβει μια προειδοποίηση συνεχιζόμενης δραστηριότητας.

Η εξάρτηση της Silicon Valley Bank από πελάτες στον κλάδο της τεχνολογίας θα μπορούσε επίσης να εγείρει ερωτήματα σχετικά με το εάν οι οικονομικές εκθέσεις της αντικατοπτρίζουν σωστά αυτόν τον κίνδυνο συγκέντρωσης, είπε. «Οι άνθρωποι θα θέλουν να μάθουν για τον ελεγκτή, έχετε σημείωμα συνεχιζόμενης δραστηριότητας στο αρχείο ελέγχου; Ποια είναι τα στοιχεία τεκμηρίωσης ελέγχου που πήρατε για αυτό;», (The Financial Times Limited, 2023).

5.3. Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα ανωτέρω είναι:

1. Όταν η ίδια η εταιρεία που ελέγχει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας παράλληλα να την συμβουλεύει για να φανεί περισσότερο ελκυστική και ανταγωνιστική προκύπτουν κίνδυνοι σύγκρουσης συμφερόντων.
2. Η εφαρμογή των νόμων περί κάλυψης απάτης, συνέργειας σε απάτη, αμέλειας ή αδιαφορίας του ΟΕΛ, η ελεγκτική εταιρεία έχει νομική ευθύνη για τα πιστοποιητικά ελέγχου που εκδίδει, ευθύνη έναντι των τρίτων αλλά και προς το κοινωνικό σύνολο.
3. Λόγω της απουσίας των μηχανισμών της εταιρικής διακυβέρνησης και ενός κατάλληλου συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως διασφάλιση, συμβάλουν στις ανακρίβειες στην παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εργασίας, όπως προκύπτουν από την βιβλιογραφική επισκόπηση, το θεσμικό πλαίσιο, την εννοιολογική προσέγγιση και τα ελεγκτικά σκάνδαλα. Επιπλέον, παρατίθενται οι περιορισμοί που ελήφθησαν υπόψη για την εξαγωγή των συμπερασμάτων και στο τέλος, κατατίθενται προτάσεις για μελλοντική έρευνα πάνω στον εσωτερικό έλεγχο.

Οι δύο συνηθέστερες λόγοι που οι οντότητες δημιουργούν τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι γιατί θεωρούν ότι α) το τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι καλά προσαρμοσμένο, αποδοτικό, προσθέτει αξία και συντελεί στην βιωσιμότητα της επιχείρησης και β) γιατί πιστεύουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να είναι εντός του οργανισμού και να εκτελείται από αυτόν.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας από τους σημαντικότερους ρόλους στην επιχείρηση. Πρόκειται για μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, εγγυημένη και συμβουλευτική δραστηριότητα που στοχεύει στον σωστό σχεδιασμό και τη βελτίωση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Με την εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων και την ύπαρξη ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου, επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Τα πρόσωπα που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι είναι στελέχη της ελεγχόμενης επιχείρησης και οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με πολλές αρμοδιότητες και αρχές πάνω στον εσωτερικό έλεγχο και παρέχουν πληροφορίες προς τη διοίκηση ή την Επιτροπή Ελέγχου για τη λήψη αποφάσεων.

Ο εξωτερικός έλεγχος βέβαια δεν είναι λιγότερο σημαντικός, διεξάγεται από εξειδικευμένο προσωπικό με ασυμβίβαστες πολιτικές, άριστη επιστημονική κατάρτιση και εμπειρία που απαιτείται για την εφαρμογή των γνώσεών τους στην πράξη. Το κύριο χαρακτηριστικό του εξωτερικού ελέγχου είναι ότι εκτελείται από ορκωτούς ελεγκτές λογιστές

που δεν εξαρτώνται από την ελεγχόμενη εταιρεία σε αντίθεση με τους εσωτερικούς ελεγκτές που είναι υπάλληλοι της ελεγχόμενης εταιρείας.

Ο έλεγχος γενικά παρέχει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας και έτσι αυξάνεται το ενδιαφέρον των επενδυτών σε αυτήν. Γενικά, η πρόληψη και η καταστολή απρόβλεπτων γεγονότων επιτυγχάνεται με τη διεξαγωγή διαδικασιών ελέγχου (εσωτερικού και εξωτερικού), εντοπίζονται οι αδυναμίες της ελεγχόμενης εταιρείας, αντιμετωπίζονται ορθολογικότερα οι πόροι της εταιρείας, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποκτούν μεγαλύτερη αξιοπιστία και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα.

Επίσης, σφάλματα προκύπτουν από απάτη, αμέλεια ή δόλο. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο εμφανίζονται σφάλματα είναι ότι οι ελεγκτές δεν ελέγχουν όλους τους λογαριασμούς ξεχωριστά, αλλά λαμβάνουν δείγμα. Φυσικά, η ανασκόπηση εξαλείφει ορισμένα από τα λάθη ή τις ανακρίβειες και μπορεί να επιλυθούν λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα. Εν ολίγοις, μπορούμε να πούμε ότι ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος και η ορθή τήρηση της λογιστικής γενικά είναι αναμφίβολα ένας σημαντικός παράγοντας για τη βιωσιμότητα, την συνέχιση λειτουργίας και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης.

Οφείλουμε να επισημάνουμε σ' αυτό το σημείο τη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς ο εσωτερικός ελεγκτής εξυπηρετεί ουσιαστικά το έργο των εξωτερικών ελεγκτών και επιπλέον η εργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου θα πρέπει να είναι συντονισμένη για να υπάρχει μία πιο πλήρης κάλυψη του ελέγχου. Γενικά, όταν αποδεικνύεται η επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου από τον εσωτερικό ελεγκτή, η έκταση και ο κίνδυνος ελέγχου του ορκωτού ελεγκτή λογιστή μειώνεται.

Κάθε επιχείρηση, προκειμένου να λειτουργεί αποδοτικά και να έχει τη δυνατότητα να συντονίζει τις λειτουργίες και δραστηριότητές της είναι απαραίτητο να υιοθετήσει ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ένα εργαλείο δηλαδή οικονομικού, λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου. Μόνο έτσι θα μπορεί να διαχειρίζεται και να προλαμβάνει διάφορους κινδύνους και να πετυχαίνει τους στόχους της.

Κλείνοντας, τα συμπεράσματα για τον εσωτερικό έλεγχο στις επιχειρήσεις, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη ενός ξεχωριστού τμήματος εσωτερικού ελέγχου σε κάθε οργανόγραμμα της επιχείρησης διαδραματίζει έναν πολύπλευρο και σπουδαίο ρόλο μέσα σε αυτές, βοηθώντας τις Διοικήσεις να έχουν την επίβλεψη των δραστηριοτήτων τους ώστε να μπορούν να πετυχαίνουν τους στόχους τους. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί το πιο σημαντικό εργαλείο για οποιαδήποτε επιχείρηση που ασχολείται με οικονομική δραστηριότητα, είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Για την εξαγωγή των παραπάνω συμπερασμάτων ελήφθησαν υπόψη ορισμένοι περιορισμοί οι οποίοι θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούν. Αυτοί είναι οι εξής:

- Για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας χρησιμοποιήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση από βιβλία, επιστημονικά άρθρα και περιοδικά.
- Τα είδη του εσωτερικού ελέγχου που αναφέρθηκαν κατηγοριοποιήθηκαν με το σκεπτικό ότι συμπεριλαμβάνουν επιμέρους ελέγχους. Αυτοί οι έλεγχοι μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το είδος της οικονομικής δραστηριότητας με την οποία ασχολείται κάθε επιχείρηση, τις ανάγκες της, τους στόχους της αλλά και τη μορφή της.
- Σχετικά με τα πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου και συγκεκριμένα αυτό που αφορά την ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών, θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι σε πρακτικό επίπεδο η επίτευξη της ανεξαρτησίας είναι αρκετά δύσκολη από την άποψη ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι στελέχη της ελεγχόμενης επιχείρησης με σχέση εξαρτημένης εργασίας και γι' αυτό πολλές φορές υπακούν στις εντολές της διοίκησης.
- Όσον αφορά το σχεδιασμό της λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, οι παράγοντες που διαδραματίζουν το ρόλο για τον προσδιορισμό του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, όπως είναι εύλογο, μπορεί να διαφέρουν από επιχείρηση σε επιχείρηση ανάλογα με το είδος της δραστηριότητας που ακολουθεί, τις ανάγκες της, τους στόχους της αλλά και τη μορφή της.

Παρακάτω διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα γύρω από το θέμα με το οποίο ασχολείται η διπλωματική εργασία αυτή. Αυτές είναι:

Σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων, μια έρευνα στο μέλλον, η οποία θα εξετάζει όλες τις δραστηριότητες της εταιρείας στις οποίες θα πρέπει να τηρούνται πιστά οι αρχές και οι κανονισμοί της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου θα παρουσιάσει σίγουρα μεγάλο ενδιαφέρον. Έτσι, θα βγουν συμπεράσματα για τη χρησιμότητα και τη σπουδαιότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις.

Επιπλέον, μια έρευνα, η οποία θα εξετάζει τη σχέση των εσωτερικών ελεγκτών με τους εξωτερικούς ελεγκτές θα δώσει χρήσιμα συμπεράσματα για τον τρόπο με τον οποίο οι εσωτερικοί ελεγκτές εξυπηρετούν κατά κάποιο τρόπο ένα μέρος το έργο των εξωτερικών ελεγκτών ώστε να εξασφαλίζεται μια πιο πλήρης κάλυψη του ελέγχου.

Άλλο ένα θέμα για μελλοντική έρευνα είναι αυτό το οποίο έχει να κάνει με τον εσωτερικό έλεγχο και την απάτη. Έτσι, θα εξαχθούν συμπεράσματα για το ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην πρόληψη και την ανίχνευση της απάτης αλλά και για τους λόγους για τους οποίους ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα πολύτιμο εργαλείο για τη διαχείριση της απάτης στις επιχειρήσεις.

Μία άλλη πρόταση για μελλοντική έρευνα αποτελεί ο υποχρεωτικός εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο ώστε να προκύψουν πολύτιμα συμπεράσματα για τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στη διαφάνεια και την ομαλή λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.

Σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, ενδιαφέρον θα παρουσιάσει μια έρευνα η οποία θα ασχοληθεί με τον προσδιορισμό των αδυναμιών ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να λαμβάνουν μέτρα έναντι αυτών των αδυναμιών και να εισπράττουν οφέλη από τον εσωτερικό έλεγχο.

Τέλος, βάση για μελλοντική έρευνα αποτελεί ο προσδιορισμός των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτει ένα άτομο για να διεξάγει εσωτερικό έλεγχο και η εύρεση τακτικών και μεθόδων από μέρους του ώστε ο εσωτερικός έλεγχος να είναι ακόμα πιο αποτελεσματικός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Γιουκάκη, Χ.Μ., (2013), Παραδείγματα λογιστικής και άλλης απάτης εις βάρος εταιρειών και οργανισμών που θα μπορούσαν να προληφθούν από τον εσωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού, Πτυχιακή Εργασία. Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας

Γκεζιμπεϊκίδου, Ι., (2020), Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην βελτίωση των επιχειρήσεων, Μελέτη περίπτωσης Kleemann. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Γρηγοράκος, Θ. (1989), Γενικές Αρχές Ελεγκτικής, Εκδόσεις Σώματος Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα

Γρηγοράκος, Θ. (2003), Γενικές Αρχές Ελεγκτικής, Επανεκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα

Γκουταμάνης Ι. (2017), Εσωτερικός Έλεγχος Αποθεμάτων, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Καββαθάς Σ. (2018), Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος - Διαφορές και Ομοιότητες στη σύγχρονη εποχή, περιοδικό Accountancy Greece, τεύχος 30

Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος, Business Plus, Αθήνα

Καραμάνης Κ. (2008), Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Εκδόσεις Ο.Π.Α. Αθήνα

Κάντζος Κ., Χονδράκη Α., (2006), Ελεγκτική - Θεωρία και Πρακτική, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

Καρδίτσας Δ., 2019, Folli Follie-To διαμαντένιο σκάνδαλο, Business, Αθήνα - διαθέσιμο στο: <https://inefan.gr/folli-follie>

- Κουτούπης, Α. (2009), Οι επιδράσεις του Θεσμικού Πλαισίου Εταιρικής Διακυβέρνησης και των Βέλτιστων Πρακτικών στην Ανάπτυξη των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των Επιχειρήσεων, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Λουμιώτης, Β., (2015), Θέματα εφαρμοσμένης λογιστικής και ελεγκτικής των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών λογιστών
- Νικολάου Κ. Φρ, (2009), Ο σκοπός της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, <https://www.euro2day.gr/>
- Νεγκάκης Χ. & Ταχυνάκης Π., (2017), Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος, Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος, Θεσσαλονίκη
- Μπαμπινιώτης, Γ., (2002), Λεξικό της ελληνικής γλώσσας, 2η Έκδοση, Αθήνα
- Παπαδάτου Θ. (2005), Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη
- Παπαστάθης, (2003), Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις Επιχειρήσεις – Οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του, Εκδόσεις ΟΠΑΠ, Αθήνα
- Σπαθής, Χ., (2002), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, Λογιστής, τ. 570, σελ.1286-1294
- Στύλου, Σ.Δ., (2020), Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση: περίπτωση ελληνικών εισηγμένων επιχειρήσεων, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Τσακλάγκανος Α. (2005), Ελεγκτική, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Τσέκος, Θ.Ν., (2017), Μεθοδολογία Εκπόνησης Επιστημονικής Εργασίας, Έρευνα και Συγγραφή, ΤΕΙ Πελοποννήσου
- Φεγκουδάκης, Γ.Ε., (2014), Απάτη και εσωτερικός έλεγχος: μελέτη περίπτωσης: η κατασταλτική δράση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου ως προς την πρόληψη της απάτης από την πλευρά των εργαζομένων και των στελεχών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Φίλος Ι. (2004), Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου Επιχειρήσεων, Εκδόσεις IQ Group
- Χαραλάμπους Γιάγκος, (2016), Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου, περιοδικό Accountancy Greece, τεύχος 22

Ξενόγλωσση

Abbott, L.J., Daugherty B., Parker S. & Peters, G.F., (2016), Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence, *Journal of Accounting Research*, vol. 54(1), pp. 3-40

ACFE, (2020), Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse, Global Fraud Study, Association of Certified Fraud Examiners, <https://legacy.acfe.com/report-to-the-nations/2020/>

Ahmad Z. & Taylor D. (2009), Commitment to Independence by Internal Auditors: The Effects of Role Ambiguity and Role Conflict, *Managerial Auditing Journal*, pp. 899-925

Aksoy T. & Bozkus S., (2012), Establishment of effective internal audit function: recommendations for best practice, *Journal of modern accounting and auditing*, vol. 8(9), pp. 1283

Urton Anderson, (2004), The Role of Incentives to Manage Earnings and Quantification in Auditors' Evaluations of Management-Provided Information, *Auditing A Journal of Practice & Theory*, vol. 23(1), pp. 11-27

Arden Buxton, (2003), *University of Keele v. Price Waterhouse-Court of Appeal*

Beasley, M.S., Carcello, J.V., Hermanson, D.R. & Lapedes, P.D., (2000), Fraudulent financial reporting: Consideration of industry traits and corporate governance mechanisms *Accounting horizons*, vol. 14(4), pp. 441-454

Bekiaris, M., Efthymiou, T. & Koutoupis, A.G., (2013), Economic crisis impact on corporate governance and internal audit: the case of Greece, *Corporate Ownership and Control*, vol. 11(1), pp. 55-64

Chen, Y., Chen, G. & Wu, S., (2005), Issues and opportunities in e-business research: A Simonian perspective, *International Journal of E-Business Research*, vol. 1 No., pp. 37-53

CFA, (2016), Parmalat - Financial Scandals, Scoundrels & Crises, available at: <https://www.econcrises.org/2016/11/29/parmalat/>

Coram, P., Ferguson, C. & Moroney, R., (2008), Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud. *Accounting & Finance*, vol. 48(4), pp. 543-559

Dittenhofer M., (2001), Internal audit effectiveness: an expansion of present methods, *Managerial Auditing Journal*, vol. 16(8), pp. 443-50

Mark DeFond & Jieying Zhang, (2014), A review of archival auditing research, *Journal of Accounting and Economics*, Volume 58, Issues 2–3, Nov–Dec 2014, pp. 275-326

Dessalegn Getie Mihret & Aderajew Wondim Yismaw, (2007), Internal audit effectiveness: an Ethiopian public sector case study, *Managerial Auditing Journal*, vol. 22, issue 5, pp. 470-484

Ernst & Young, (2013), 12th Global Fraud Survey Growing Beyond: A Place For Integrity, available at: www.ey.com/gl/en/services/assurance/fraud-investigation%20%93disputeservices/global-fraud-survey%20%93a-place-for-integrity

Gibbs, Jeff & Keating, Patrick, (1995), Reengineering Controls, *Internal Auditor* vol. 52, Iss. 5, October, pp. 46-49

Financial times, (2023), fol: <https://www.ft.com/silicon-valley-bank>

Hanefah, M. M., & Endaya, K. A., (2013), Internal Audit Effectiveness: An Approach Proposition to Develop the Theoretical Framework, *Research Journal of Finance and Accounting*, vol. 4, pp. 92-102

Harrington, Cynthia., (2003), Internal Audit's New Role, *Journal of Accountancy*, New York, vol. 198, Iss. 3, (Sep 2004), pp. 65-70

Haron, H. & Chambers, A. & Ramsi, R. & Ismail, I., (2004), The reliance of external auditors on internal auditors, *Managerial Auditing Journal*, vol. 19 No. 9, pp. 1148-1159

Kapardis, M. & Papastergiou, K., (2016), Fraud victimization in Greece: room for improvement in prevention and detection, *Journal of Financial Crime*

Khaled Ali Endaya & Mustafa Mohd Hanefah, (2016), *Journal of Economic and Administrative*, Internal auditor characteristics, internal audit effectiveness, and moderating effect of senior management

Kourtis, E., Kourtis, G. & Curtis, P., (2019), An integrated financial ratio analysis as a navigation compass through the fraudulent reporting conundrum: a case study, *International Journal of Finance, Insurance and Risk Management*, vol. 9 (1-2), pp. 3-20

Koutoupis, A., Tsamis A., (2009), Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach, *Journal of Management Government*, vol. 13, pp. 101-130

Krambia, Kapardis M, Zopiatis, A., (2010), “Investigating incidents of fraud in small economies: the case of Cyprus”, *Journal of Financial Crime*, vol. 17 No. 2, pp. 195-209

Kroll, (2014), Global fraud report 2013/2014, economist intelligence unit”, available at: http://fraud.kroll.com/wp-content/uploads/2013/10/GlobalFraudReport_2013-14_WEB.pdf

Lenz, R., & Hahn, U. (2015), A Synthesis of Empirical Internal Audit Effectiveness Literature Pointing to New Research Opportunities, *Managerial Auditing Journal*, vol. 30, pp. 1-42

Lenz, R., Sarens, G., & Hoos, F. (2017), Internal Audit Effectiveness: Multiple Case Study Research Involving Chief Audit Executives and Senior Management., *EDPACS*, vol. 55, pp. 1-17

Levi, M., & Smith, G.R. (2011), Fraud vulnerabilities and the global financial crisis, *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, Australian Institute of Criminology, Canberra, pp. 421-440

Lin, J.W. & Yang, J.S., (2006), The effect of audit committee performance on earnings quality, *Managerial Auditing Journal*, vol. 21(9), pp. 921-933

Mautz, R. (1984), Internal and external auditors: how do they relate? *Corporate Accounting*, vol. 3(4), pp. 56-58

Meigs W., Meigs R., & Larsene, J., (1984), *Ελεγκτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα*

Miller, M.A & Bailley, L.P., (1989), *Comprehensive GAAS Guide 1989*, Harcourt Brace Jovanovich

Mertzanis, H., (2011), The effectiveness of corporate governance policy in Greece, *Journal of Financial Regulation and Compliance*

Messier W. F. (1997), *Auditing. A Systematic Approach*, McGraw, Hill editions, pp. 202

Mohammadzadeh V., Kangarlouei, S.J. & Motavassel, M., (2012), Evaluation of internal audit effectiveness in Tehran Stock Exchange (TSE), *Research Journal of Business Management and Accounting*, vol. 1(2), pp. 19-24

Ebrahim Mohammed AL-MATARĪ , Abdullah Kaid AL-SWĪDĪ , Faudziah Hanim Binti FADZĪL , (2014), *International Review of Management and Marketing*, The Effect of the Internal Audit and Firm Performance: A Proposed Research Framework

Nagy, A.L. & Cenker, W.J., (2007), Internal audit professionalism and section 404 compliance: the view of chief audit executives from Northeast Ohio, *International Journal of Auditing*, vol. 11(1), pp. 41-49

Pickett, K. S. (2005), *The Essential Handbook of Internal Auditing* (2nd ed.), John Wiley & Sons, Ltd

Pickett, K. H. S., (2010), *The Internal Auditing Handbook* (3rd ed.), Wiley and Sons

Pulliam S., Solomon D., (2002), Uncooking the Books - How Three Unlikely Sleuths Discovered Fraud at WorldCom, Wall Street Journal

Juarez Pinto, Anisio Candido Pereira, Joshua Onome Imoniana and Marcos Reinaldo Severino Peters, (2014), Role of Internal Audit in Managerial practice in organisations, African Journal of Business Management, vol. 8(2), pp. 68-79

Pitt, M.M. (2014), Research on Economic Development and Population Studies, Brown University, Providence, RI

Price Waterhouse Coopers, (2014), Economic crime: a threat to business globally, PwC's, 2014, Global Economic Crime Survey, available at: <http://www.pwc.com/gx/en/economic-crime-survey/>

Ramamoorti Sridhar, (2003), Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects, Institute of Internal Auditors Research Foundation (IAF), Altamonte Springs, FL

Ryder, N. (2014), The Financial Crisis and White-Collar Crime: The Perfect Storm? Edward Elgar Publishing, Cheltenham

Tassadaq, F. & Malik, Q.A., (2015), Creative Accounting and Financial Reporting: Model Development and Empirical Testing, International Journal of Economics and Financial Issues, vol, 5(2), pp. 544-551

Sawyer B. Lawrence (2003), Sawyer's Internal Auditing, The practise of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 5th ed

Schneider A. (1984), Modelling external auditors' evaluations of internal auditing, Journal of Accounting Research, vol. 22(2), pp. 657-78

C. W. Thomas, (2002), The Rise and Fall of Enron, Journal of Accountancy

Ward, D. D. and Robinson, J.C. (1980), Reliance on internal auditors, Journal of Accountancy, pp. 62-73

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

C.O.S.O (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission): <https://www.coso.org/SitePages/Home.aspx>

EATE: <https://elte.org.gr/>

Sarbanes Oxley, SOX 404: www.sarbanes-oxley-101.com/SOX-404.htm

Wikipedia: <https://www.wikipedia.org/>